

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :

***“ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ
ΝΑΥΠΛΙΟΥ.”***

Επιμέλεια:

Καραντζούλης Κωνσταντίνος

Επιβλέπων καθηγητής:

Ίων Σαγιάς

Αθήνα, Μάιος 2014

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Ίωνα Σαγιά για την βοήθεια του και τις πολύτιμες συμβουλές που μου πρόσφερε καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας.

Ακόμα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Μπάμπη Αντωνιάδη για το υλικό που μου προσέφερε, αλλά και τις γνώσεις και τις εμπειρίες που μου μετέδωσε ως γνώστης της πόλης.

Ευχαριστώ επίσης τους υπαλλήλους του τμήματος πολεοδομίας του Δήμου Ναυπλίου για τις πληροφορίες που μου έδωσαν και όλους όσους συμμετείχαν στο διαδικτυακό ερωτηματολόγιο που δημιούργησα, οι απαντήσεις τους αποτέλεσαν πολύτιμο εργαλείο για την εργασία.

Ένα ευχαριστώ οφείλω και στους φίλους μου, που με στήριξαν ψυχολογικά για την πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας.

Τέλος οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια μου για τη διαρκή υποστήριξη και βοήθεια που μου παρείχαν όλα αυτά τα χρόνια.

Πίνακας περιεχομένων

1. Εισαγωγή.....	5
2. Θεσμικό Πλαίσιο.....	6
2.1. Το θεσμικό πλαίσιο περί αναπλάσεων στην Ελλάδα.....	6
3. Αειφορικός Σχεδιασμός.....	17
3.1. Κριτήρια αειφορικής χρήσης γης.....	17
3.2. Η σημασία των υπαίθριων χώρων για την πόλη.....	19
4. Συμμετοχικός Σχεδιασμός.....	20
4.1. Δικαίωμα στην πόλη.....	21
4.2. Παιχνίδι και σύγχρονη πόλη.....	22
5. Αστική ανάπτυξη και είδη αναπλάσεων.....	25
5.1. Περιοχές ανάπτυξης – προβλήματα υποβαθμισμένων περιοχών.....	25
5.2. Πρακτικές «αναβάθμισης» της ποιότητας του αστικού χώρου και νέα αστικά τοπία.....	27
5.2.1. Αναπλάσεις κεντρικών αστικών περιοχών και το φαινόμενο του gentrification.....	28
5.2.2. Έργα ναυαρχίδες.....	30
5.3. Προσέγγιση των εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών (Brownfields).....	35
5.3.1. Η αστική αναζωογόνηση των Brownfields στην Ελλάδα.....	36
5.4. Αξιοποίηση στρατοπέδων.....	37
5.4.1. Παραδείγματα στην Ελλάδα.....	38
5.4.2. Διεθνείς πρακτικές.....	41
5.4.3. Τελικές επισημάνσεις ευκαιριών ή κινδύνων.....	43
6. Η υφιστάμενη κατάσταση στον Δήμο Ναυπλίου.....	44
6.1. Σύντομο Ιστορικό Δήμου.....	44
6.2. Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του Δήμου.....	49
6.2.1. Γεωγραφικά και πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.....	51
6.2.2. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά.....	52
6.2.3. Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας.....	56
6.2.4. Βασικές υποδομές-δίκτυα.....	57
6.2.5. Περιβάλλον και ποιότητα ζωής.....	62
6.2.6. Κοινωνική Πολιτική, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός.....	65
6.2.7. Υποδομές Πολιτισμού.....	68
6.2.8. Στρατόπεδο Ναυπλίου.....	71

7.	Περιοχή Μελέτης.....	72
7.1.	Έρευνα Πεδίου.....	73
7.2.	Ανάπλαση περιοχής στρατοπέδου.....	83
7.2.1.	Κλείσιμο ΚΕΜΧ.....	83
7.2.2.	Ανάλυση Πρότασης.....	83
7.3.	Δημιουργία Ποδηλατοδρόμου.....	90
7.3.1.	Σημασία ποδηλάτου.....	90
7.3.2.	Προτάσεις για την ασφαλή ύπαρξη του ποδηλάτου.....	93
7.3.3.	Κατηγορίες Ποδηλατοδρόμων.....	94
7.3.4.	Βασικές Αρχές Σχεδιασμού Δικτύου Ποδηλατοδρόμων.....	95
7.3.5.	Δημιουργία ποδηλατοδρόμου στο Ναύπλιο.....	96
8.	Προβλήματα εφαρμογής σχεδίου ανάπλασης.....	98
8.1.	Τοπικά.....	98
8.2.	Γενικότερα.....	98
9.	Προτάσεις - Συμπεράσματα.....	101
	Βιβλιογραφία.....	103
	Παράρτημα Χαρτών.....	104

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στην προσέγγιση του ζητήματος χρησιμοποίησης πολιτιστικών πολιτικών και δραστηριοτήτων ως εργαλείο αναζωογόνησης και ανάπλασης.

Στην κατεύθυνση αυτή εξετάζονται αφενός μεν πρακτικές αναπλάσεων διαφόρων χώρων, αφετέρου δε οι τρόποι εφαρμογής της Πολιτιστική Πολιτικής στην αναζωογόνηση των πόλεων, αλλά και οι χωρικές και κοινωνικές επιπτώσεις της. Παράλληλα τονίζεται η σημασία της συμμετοχής των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων.

Ως μελέτη περίπτωσης επιλέγεται η περιοχή του στρατοπέδου Ναυπλίου και της ευρύτερης περιοχής γύρω από αυτό. Στόχος της εργασίας είναι η αξιοποίηση και η ανάδειξη της συγκεκριμένης περιοχής αλλά και γενικότερα της πόλης. Στο πλαίσιο της συμμετοχής των κατοίκων δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο με σκοπό την ενθάρρυνση τους για ευαισθητοποίηση και συμμετοχή στις πολεοδομικές μεταβολές και παρεμβάσεις.

Η παρούσα διπλωματική έχει στόχο να κατανοήσει καλύτερα τα προβλήματα της πόλης, μέσα από τις πληροφορίες των κατοίκων, να ευαισθητοποιήσει τους κατοίκους να εκτιμήσουν τις αξίες της πόλης τους που πιθανόν δεν είχαν συνειδητοποιήσει, τους τοπικούς φορείς να αποκτήσουν πολιτική άποψη και εκτίμηση ως προς το ποιες μεταβολές είναι αποδεκτές και ποιες όχι, στην πόλη τους και να βοηθήσει στην επίλυση των τυχόν συγκρουόμενων απόψεων μεταξύ των διαφορετικών ομάδων πολιτών.

2. Θεσμικό Πλαίσιο

2.1. Το θεσμικό πλαίσιο περί αναπλάσεων στην Ελλάδα

Ιστορική εξέλιξη

Το κείμενο που ακολουθεί και περιγράφει την ιστορική εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου στην Ελλάδα, ανατρέπει σε ορισμένα σημεία στο βιβλίο με τίτλο «Αστική Ανάπλαση – Πολεοδομία, Δίκαιο, Κοινωνιολογία», Στεφάνου Ι., Χατζοπούλου Α., Νικολαΐδου Σ. (1995), ΤΕΕ, Αθήνα.

Στην πολεοδομική νομοθεσία ο όρος «ανάπλαση» αναφέρεται για πρώτη φορά στη δεκαετία του 1970, εποχή κατά την οποία τέθηκαν οι βάσεις, ειδικότερα μετά την ψήφιση του Συντάγματος του 1975, της θεσμοθέτησης του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και έγιναν προσπάθειες για την αναβάθμιση της οικιστικής πολιτικής.

Η νομοθεσία της εποχής εκείνης ανταποκρίνεται κυρίως στη μεθοδολογία των αναπλάσεων που είχαν εφαρμοστεί στις Δυτικοευρωπαϊκές χώρες, μετά τις καταστροφές του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, που στάθηκαν η αφορμή για την ανανέωση του πολεοδομικού ιστού των ίδιων αυτών πόλεων, τη ριζική – αναδιάταξη του δομημένου περιβάλλοντος στις συγκεκριμένες θέσεις. Τα χαρακτηριστικά αυτών των ρυθμίσεων είναι η μεγάλη κλίμακα παρεμβάσεων, η ενεργός συμμετοχή του δημόσιου τομέα στο σχεδιασμό και στην εκτέλεση των προγραμμάτων και η ίδρυση για το σκοπό αυτό δημοσίων επιχειρήσεων.

Η ανάπλαση καθιερώνεται ως έννοια με νομικό περιεχόμενο για πρώτη φορά από το ν. δ. 1003/71 «περί ενεργού πολεοδομίας» όπου ορίζεται ως πολεοδομική εξυγίανση και εκσυγχρονισμός συνόλου ή μέρους ενός οικισμού.

Μετά την ψήφιση του Συντάγματος του 1975, καταργείται αυτό το ν. δ. και αντικαθίσταται από το ν. 947/1979 «περί οικιστικών περιοχών», στον οποίο αναφέρεται ο όρος «αναμόρφωση», το οποίο φαίνεται να είναι ταυτόσημο με εκείνο της ανάπλασης. Παράλληλα, ο νόμος αυτός εισάγει και τις Ζώνες Αστικού Αναδασμού. Ο αναδασμός συνίσταται στην εισφορά και συνένωση των ιδιοκτησιών που περιλαμβάνονται στην περιοχή και στην αναδιανομή τους, υπό τη μορφή πολεοδομημένης γης ίσης αξίας στους αρχικούς ιδιοκτήτες, μετά την αφαίρεση των εισφορών γης για τη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων. Παρά το γεγονός ότι ο νέος αυτός νόμος δίνει τη δυνατότητα για μια ελεγχόμενη πολεοδομική ανάπτυξη, καθώς και μια εκτεταμένη επέμβαση σε περιοχές με προβληματικό ιδιοκτησιακό καθεστώς, παρέμεινε ανενεργός για πάνω από 10 χρόνια.

Στο πνεύμα του κρατικού παρεμβατισμού, το 1973 ιδρύθηκε από την Εθνική Κτηματική Τράπεζα η «ΕΚΤΕΝΕΠΟΛ Εταιρεία Ενεργού Πολεοδομίας ΑΕ» και το 1976 ιδρύθηκε η Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας και Στέγασης (ΔΕΠΟΣ). Οι φορείς αυτοί λειτουργούσαν με τους κανόνες ιδιωτικής οικονομίας, αλλά ανήκαν εξ ολοκλήρου στο Δημόσιο ή σε Κρατικές Τράπεζες.

Το 1978 δημοσιεύεται το π. δ. 4/19/1978, το οποίο αναφέρεται, στην εφαρμογή μελετών ανάπτυξης, ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων, οικισμών ή περιοχών αυτών και στον καθορισμό των υποχρεώσεων των παρόδων ιδιοκτητών. Η ανάπτυξη στο διάταγμα αυτό αποβλέπει κυρίως σε διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων για πολεοδομικούς σκοπούς, με ενδεχόμενη και περιορισμένη επέμβαση στα κτίρια. Το 1983 ψηφίζεται ο νέος οικιστικός νόμος 1337/83, «Επέκταση των πολεοδομικών

σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις». Ο νόμος αυτός ρυθμίζει τις εντάξεις περιοχών στο σχέδιο πόλης ή επεκτάσεις του σχεδίου, καθώς επίσης σημαντικές τροποποιήσεις εντός του σχεδίου, εφόσον πρόκειται για προβληματικές περιοχές ή πολεοδομικά συγκροτήματα της πόλης που απαιτούν αναμόρφωση. Επίσης, ο νόμος αυτός προβλέπει ζώνες επεμβάσεων, όπως οι Ζώνες Ειδικής Ενίσχυσης και οι Ζώνες Ειδικών Κινήτρων με στόχο την ανάπτυξη των πυρήνων των πόλεων ή κτιρίων τους.

Το 1985 ψηφίζεται ο ν. 1577/85 (ΓΟΚ), ο οποίος καθιερώνει το ενεργό οικοδομικό τετράγωνο, ορίζοντας ότι: «ο χαρακτηρισμός οικοδομικού τετραγώνου ως ενεργού αποβλέπει μεταξύ άλλων, στην ανάπτυξη του οικοδομικού τετραγώνου, ιδίως με την ενοποίηση των ακαλύπτων χώρων...». Η ιδεολογία αυτής της περιόδου φαίνεται να διχάζεται ανάμεσα σε ένα έντονο κρατικό παρεμβατισμό του τύπου των ριζικών αναπλάσεων από ευρύτερη κλίμακα παρέμβασης (ΖΕΠ) ως και σημειακές παρεμβάσεις (ΖΕΕ) και στην εφαρμογή των κανονιστικών όρων δόμησης και παροχής χρηματοδοτικών κινήτρων για την ανάπτυξη (ΖΕΚ, ενεργό πολεοδομικό τετράγωνο, κ.ά.). Παράλληλα, επιδιώκεται η συναίνεση των ενδιαφερομένων κατοίκων της περιοχής με τη θεσμοθέτηση μηχανισμών συμμετοχής τους στις διαδικασίες για τη λήψη των αποφάσεων, όπως η Πολεοδομική Επιτροπή Γειτονιάς και η Γενική Συνέλευση του Ενεργού Οικοδομικού Τετραγώνου.

Στην πράξη φάνηκε ότι δεν υπήρχε πρόθεση εφαρμογής των διατάξεων που προέβλεπαν παρεμβατικές αναπλάσεις, ακόμη και σε μικρή κλίμακα. Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι οι μελέτες που συντάχθηκαν στα πλαίσια της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (ΕΠΑ), για τις οποίες έχουν επιχειρηθεί όλες οι εντάξεις ή επεκτάσεις του σχεδίου πόλεως, αγνόησαν εντελώς τη φιλοσοφία των αναπλάσεων και των σχετικών διατάξεων και περιορίστηκαν στον τρόπο σχεδιασμού από το ν. δ. 1923, δηλαδή στις συμβατικές χαράξεις των ρυμοτομικών γραμμών, τακτοποιήσεις, προσκυρώσεις και καθορισμό κοινοχρήστων, κοινωφελών και ιδιόκτητων χώρων εφαρμόζοντας μόνο τις νέες ρυθμίσεις για την εισφορά σε γη και χρήμα.

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο

Ο νέος οικιστικός νόμος 2508/97 με τίτλο «Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη των Πόλεων και Οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις», έρχεται ως συνέχεια και συμπλήρωση του Ν. 1337/83 με την φιλοδοξία να αποτελέσει ένα νέο ευέλικτο και αποτελεσματικό εργαλείο για την επέκταση, ανάπτυξη και γενικότερα αναβάθμιση και προστασία των πόλεων και οικισμών της χώρας (Αθ. Ι. Αραβαντινός, 1997).

Συγκεκριμένα ο νόμος θέτει ένα γενικό πλαίσιο πολεοδομικών αρχών, κατευθύνσεων, όρων και διαδικασιών για τη μελλοντική οργάνωση και ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας, με σκοπό να συμβάλει αποφασιστικά στην αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος, καθώς και την εξασφάλιση και διατήρηση της βιωσιμότητας (αιφορίας) των πόλεων, των οικισμών και της ευρύτερης περιοχής τους.

Σύμφωνα με τον ορισμό του νόμου, «ανάπτυξη περιοχής είναι το σύνολο των κατευθύνσεων, μέτρων, παρεμβάσεων και διαδικασιών πολεοδομικού, οικονομικού και ειδικού αρχιτεκτονικού χαρακτήρα, που προκύπτουν από σχετική μελέτη και που αποσκοπούν κυρίως στη βελτίωση των όρων διαβίωσης των κατοίκων, τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος, την προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών, ιστορικών – μορφολογικών και αισθητικών στοιχείων και χαρακτηριστικών της περιοχής».

Σύμφωνα με το άρθρο 8 του κεφαλαίου Β΄ του Νόμου 2508, περιοχές ανάπτυξης είναι εκείνες οι περιοχές των εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων ή οριοθετημένων οικισμών, στις οποίες διαπιστώνονται προβλήματα υποβάθμισης ή αλλοίωσης του οικιστικού περιβάλλοντος που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο με τις συνήθεις διαδικασίες της αναθεώρησης του σχεδίου πόλεως και των όρων δόμησης. Η περιοχή ανάπτυξης μπορεί να περιλαμβάνει μία ή περισσότερες πολεοδομικές ενότητες ή τμήματα πολεοδομικών ενοτήτων.

Οι περιοχές ανάπτυξης ορίζονται στα αντίστοιχα ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ή Ρυθμιστικά Σχέδια, ή καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, όταν συντρέχουν σε αυτές ιδιαίτερα προβλήματα οικιστικής υποβάθμισης που δε μπορούν να αντιμετωπιστούν με τα συνήθη πολεοδομικά μέσα. Τέτοια προβλήματα είναι μεγάλες κτιριακές πυκνότητες και ελλείψεις κοινοχρήστων και κοινωφελών χώρων, συγκρούσεις χρήσεων γης, έλλειψη προστασίας πολιτιστικών στοιχείων, εντεινόμενη υποβάθμιση αισθητικής και φυσικών στοιχείων και σοβαρά προβλήματα στο απόθεμα των κατοικιών. Τα σχέδια αυτά όμως χαρακτηρίζονται από την απουσία ρυθμίσεων σχετικά με την οικονομική και κοινωνική βιωσιμότητα των παρεμβάσεων.

Η διαδικασία ανάπτυξης της περιοχής γίνεται με πρωτοβουλία:

- α) του οικείου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης βαθμίδας
- β) του οικείου συμβουλίου της περιοχής, αν αυτή εμπίπτει στα όρια δύο ή περισσότερων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης βαθμίδας
- γ) της οικείας νομαρχιακής αυτοδιοίκησης
- δ) του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
- ε) της Δ. Ε .Π. Ο .Σ.
- στ) του οικοδομικού συνεταιρισμού προκειμένου για την έκτασή του

Η καινοτομία του νόμου αυτού είναι η δημιουργία του πρώτου στην Ελλάδα θεσμικού πλαισίου για αναπλάσεις και αναμορφώσεις εντός σχεδίου υποβαθμισμένων περιοχών, πολεοδομικών ενοτήτων ή τμημάτων τους, οι οποίες χαρακτηρίζονται από προβληματικές πολεοδομικές συνθήκες. Για πρώτη φορά η κύρια έμφαση σε έναν οικιστικό νόμο μετατοπίζεται από τις επεκτάσεις σχεδίων πόλεως προς τη διαχείριση του σχεδιασμού στις περιοχές εντός σχεδίου με στόχο και κατεύθυνση την πολεοδομική και περιβαλλοντική τους αναβάθμιση.

Εντούτοις, οι αναπλάσεις, έτσι όπως περιγράφονται στο κεφάλαιο Β΄ του νόμου 2508/97, δεν έχουν προχωρήσει σχεδόν καθόλου από τους αρμόδιους φορείς, γεγονός που γεννά αμφιβολίες ως προς την αποτελεσματικότητα του νέου αυτού θεσμικού πλαισίου και δημιουργεί ίσως την ανάγκη για απλούστευση των διατάξεων του νόμου και συμπλήρωσή τους με τις νεότερες τάσεις της Ευρώπης και τις κατευθύνσεις στρατηγικού σχεδιασμού.

2.2. Π.Δ. ΤΗΣ 23.2/6.3.1987 (ΦΕΚ 166 Δ΄) - Κατηγορίες και περιεχόμενο των χρήσεων γης

Το π.δ. Της 23.2.6.3/1987 “Κατηγορίες και περιεχόμενο των χρήσεων γης”, καθορίζει τις χρήσεις γης στις περιοχές των γενικών πολεοδομικών σχεδίων με κριτήριο είτε την γενική πολεοδομική λειτουργία τους (π.χ. αμιγής κατοικία, γενική κατοικία, πολεοδομικά κέντρα κλπ) είτε την ειδική πολεοδομική λειτουργία τους (κατοικία, ξενώνες, γραφεία, εμπορικά καταστήματα κλπ). Περαιτέρω το ίδιο π.δ. ορίζει στο άρθρο 2 ότι στις περιοχές του γενικού πολεοδομικού σχεδίου που έχουν οριστεί ως περιοχές αμιγούς κατοικίας επιτρέπονται μόνο χρήσεις κατοικίας, ξενώνων μικρού δυναμικού (περί τις 20 κλίνες), εμπορικά καταστήματα που εξυπηρετούν τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων της περιοχής, κτίρια κοινωνικής

πρόνοιας, κτίρια πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αθλητικές εγκαταστάσεις, θρησκευτικοί χώροι, πολιτιστικά κτίρια (και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις). Αναλυτικά:

Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης.

Έχοντας υπόψη:

Τις διατάξεις του Ν. 1561/1985 (ΦΕΚ 148/Α) και ειδικότερα το άρθρο 15 παρ. 1 αυτού. Την υπ' αριθ. 36/1987 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, με πρόταση του υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Κατηγορίες χρήσεων

Οι χρήσεις γης στις περιοχές των γενικών πολεοδομικών σχεδίων, καθορίζονται σε κατηγορίες ως ακολούθως:

Α) Σύμφωνα με τη γενική πολεοδομική λειτουργία τους:

1. Αμιγής κατοικία
 2. Γενική κατοικία
 3. Πολεοδομικά κέντρα - κεντρικές λειτουργίες πόλης - τοπικό κέντρο συνοικίας - γειτονιάς.
 4. Μη οχλούσα βιομηχανία - βιοτεχνία, βιομηχανικό και βιοτεχνικό πάρκο (χαμηλή - μέση όχληση) - «Βιομηχανικό πάρκο (ΒΙΠΑ) - βιοτεχνικό πάρκο (ΒΙΟΠΑ) προς εξυγίανση».
- Τα παραπάνω μέσα σε « » έχουν προστεθεί με την παρ. 1 αρθρ. 1, Π. Δ/τος Γ. 79463/8/19.12.1990 (ΦΕΚ 706Δ').
5. Οχλούσα βιομηχανία - βιοτεχνία (υψηλή όχληση).
 6. Χονδρεμπόριο
 7. Τουρισμός - αναψυχή
 8. Ελεύθεροι χώροι - αστικό πράσινο
 9. Κοινωνικές εξυπηρετήσεις

Β) Σύμφωνα με την ειδική πολεοδομική λειτουργία τους:

1. Κατοικία
- Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται χώροι κτιρίων κατοικίας για άσκηση επαγγέλματος, συμβιβασμού προς την κυρία χρήση του κτιρίου (ιατρεία, δικηγορικά γραφεία κ.λ.π.).
2. Ξενώνες μικρού δυναμικού (περί τις 20 κλίνες).
 3. Εμπορικά καταστήματα, καταστήματα παροχής προσωπικών υπηρεσιών.
 4. Γραφεία, Τράπεζα, Ασφάλειες, Κοινωνικοί οργανισμοί.
 5. Διοίκηση.
 6. Εστιατόρια.
 7. Αναψυκτήρια.
 8. Κέντρα διασκέδασης, αναψυχής.
 9. Ξενοδοχεία και λοιπές τουριστικές εγκαταστάσεις.
 10. Χώροι συνάθροισης κοινού (θέατρα, κινηματογράφοι, αίθουσες συγκέντρωσης κ.λ.π.).
 11. Πολιτιστικά κτίρια και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις (βιβλιοθήκες, αίθουσες εκθέσεων κ.λ.π.).
 12. Κτίρια εκπαίδευσης.
 - πρωτοβάθμιας
 - δευτεροβάθμιας
 - τριτοβάθμιας
 - ειδικής εκπαίδευσης

13. Θρησκευτικοί χώροι.
14. Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας (Υγειονομικά κέντρα, παιδικοί σταθμοί, οίκοι ευγηρίας κ.λ.π.).
15. Κτίρια περίθαλψης (νοσοκομεία, κλινικές).
16. Βιομηχανικές εγκαταστάσεις (χαμηλής, μέσης, υψηλής όχλησης).
17. α) Βιομηχανικές εγκαταστάσεις (χαμηλής, μέσης, υψηλής όχλησης), β) Επαγγελματικά εργαστήρια (χαμηλής, μέσης, υψηλής όχλησης).
18. Κτίρια, γήπεδα αποθήκευσης.
19. Κτίρια, γήπεδα στάθμευσης.
20. Πρατήρια βενζίνης, υγραερίου.
21. Εγκαταστάσεις χονδρικού εμπορίου.
22. Εγκαταστάσεις γεωργικών, δασικών, κτηνοτροφικών, αλιευτικών και λοιπών αγροτικών εκμεταλλεύσεων.
23. «Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων-εκθεσιακά κέντρα.»
Η παραπάνω μέσα σε «» περ.23 τίθεται όπως αντικαθίσταται με την παρ.1, άρθρου 6 του Ν.3139/24/30.4.2003 (ΦΕΚ 100 Α').
24. Αθλητικές εγκαταστάσεις.
25. Ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι (πλατείες, πάρκα, άλση, οδοί, παιδικές χαρές κ.λ.π.)
26. Εγκαταστάσεις μέσων μαζικών μεταφορών.
27. Άλλες ειδικές χρήσεις (στρατιωτικές εγκαταστάσεις, νεκροταφεία κ.λ.π.)

Άρθρο 2

Περιεχόμενα αμιγούς κατοικίας

Στις περιοχές αμιγούς κατοικίας, επιτρέπονται μόνο:

1. Κατοικία.
2. Ξενώνες μικρού δυναμικού (περί τις 20 κλίνες).
3. Εμπορικά καταστήματα που εξυπηρετούν τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων της περιοχής (παντοπωλείο, φαρμακείο, χαρτοπωλείο κ.λ.π.).
4. Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας.
5. Κτίρια πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
6. Αθλητικές εγκαταστάσεις.
7. Θρησκευτικοί χώροι.
8. Πολιτιστικά κτίρια (και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις).

Άρθρο 3

Περιεχόμενα γενικής κατοικίας

Στις περιοχές γενικής κατοικίας, επιτρέπονται μόνο:

1. Κατοικία.
2. Ξενοδοχεία μέχρι 100 κλινών και ξενώνες.
3. Εμπορικά καταστήματα (με εξαίρεση τις υπεραγορές και τα πολυκαταστήματα).
4. Γραφεία, τράπεζες, ασφάλειες, κοινωφελείς οργανισμοί.
5. Κτίρια εκπαίδευσης.
6. Εστιατόρια.
7. Αναψυκτήρια.
8. Θρησκευτικοί χώροι.
9. Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας.
10. Επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής όχλησης.
11. Πρατήρια βενζίνης.
12. Αθλητικές εγκαταστάσεις.
13. Κτίρια, γήπεδα στάθμευσης.
14. Πολιτιστικά κτίρια (και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις).

Άρθρο 4

Περιεχόμενο πολεοδομικού κέντρου - κεντρικής λειτουργίας πόλης - τοπικού κέντρου συνοικίας - γειτονιάς

Στις περιοχές της κατηγορίας αυτής, επιτρέπονται μόνο:

1. Κατοικία
2. Ξενώνες, ξενοδοχεία και λοιπές τουριστικές εγκαταστάσεις.
3. Εμπορικά καταστήματα.
4. Γραφεία, Τράπεζες, ασφάλειες, κοινωφελείς οργανισμοί.
5. Διοίκηση (στα κέντρα γειτονιάς επιτρέπονται μόνο κτίρια διοίκησης επιπέδου γειτονιάς).
6. Εστιατόρια.
7. Αναψυκτήρια.
8. Κέντρα διασκέδασης αναψυχής.
9. Χώροι συνάθροισης κοινού.
10. Πολιτιστικά κτίρια και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις.
11. Κτίρια εκπαίδευσης.
12. Θρησκευτικοί χώροι.
13. Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας.
14. Επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής όχλησης.
15. Κτίρια, γήπεδα στάθμευσης.
16. Πρατήρια βενζίνης.
17. Αθλητικές εγκαταστάσεις.
18. «Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων-εκθεσιακά κέντρα.»

Η παραπάνω μέσα σε « » περ.18 τίθεται όπως αντικαθίσταται με την παρ.1, άρθρου 6 του Ν.3139/24/30.4.2003 (ΦΕΚ 100 Α').

19. Εγκαταστάσεις μέσων μαζικών μεταφορών.

Άρθρο 5

Περιεχόμενο μη οχλούσας βιομηχανίας - βιοτεχνίας - βιομηχανικού και βιοτεχνικού πάρκου - «ΒΙΠΑ - ΒΙΟΠΑ προς εξυγίανση».

Στις περιοχές μη οχλούσας βιομηχανίας - βιοτεχνίας, επιτρέπονται μόνο:

1. Βιομηχανικές εγκαταστάσεις χαμηλής και μέσης όχλησης.
2. Βιοτεχνικές εγκαταστάσεις χαμηλής και μέσης όχλησης.
3. Επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής και μέσης όχλησης.
4. Κτίρια, γήπεδα αποθήκευσης.
5. Κτίρια, γήπεδα στάθμευσης.
6. Πρατήρια βενζίνης, υγραερίου.
7. Κατοικία για προσωπικό ασφαλείας.
8. Γραφεία.
9. Εστιατόρια.
10. Αναψυκτήρια.
11. Χώροι συνάθροισης κοινού.
12. Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας.
13. Αθλητικές εγκαταστάσεις.
14. « Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων-εκθεσιακά κέντρα.»

Η παραπάνω μέσα σε « » περ.14 τίθεται όπως αντικαθίσταται με την παρ.1, άρθρου 6 του Ν.3139/24/30.4.2003 (ΦΕΚ 100 Α').

15. Εγκαταστάσεις μέσων μαζικών μεταφορών.

Οι πιο πάνω υπ' αριθμ. 9 έως και 15 χρήσεις, επιτρέπονται μόνο με την προϋπόθεση ότι αποτελούν τμήμα των βιομηχανικών ή βιοτεχνικών εγκαταστάσεων ή εξυπηρετούν τις ανάγκες εργαζομένων σ' αυτές.

Τα παραπάνω μέσα σε « » έχουν προστεθεί με την παρ. 2α άρθρ. 1 Π. Δ/τος Γ. 79463/8/19.12.1990 (ΦΕΚ 706Δ').

«Κατ' εξαίρεση σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο ως "ΒΙΠΑ - ΒΙΟΠΑ προς εξυγίανση" επιτρέπεται ο καθορισμός κατηγοριών χρήσεων της ενότητας Β του άρθρου 1 του παρόντος, ανάλογα με τον επιδιωκόμενο βαθμό εξυγίανσης της περιοχής».

Το παραπάνω μέσα σε « » εδάφιο έχει προστεθεί με την παρ. 2β αρθρ. 1 Π. Δ/τος Γ. 79463/8/19.12.1990 (ΦΕΚ 706 Δ').

Άρθρο 6

Περιεχόμενα οχλούσας βιομηχανίας - βιοτεχνίας

Στις περιοχές οχλούσας βιομηχανίας - βιοτεχνίας, επιτρέπονται μόνο:

1. Βιομηχανικές εγκαταστάσεις.
2. Βιοτεχνικές εγκαταστάσεις.
3. Επαγγελματικά εργαστήρια.
4. Κτίρια, γήπεδα αποθήκευσης.
5. Κτίρια, γήπεδα στάθμευσης.
6. Πρατήρια βενζίνης, υγραερίου.
7. Εγκαταστάσεις γεωργικών, δασικών, κτηνοτροφικών, αλιευτικών και λοιπών αγροτικών εκμεταλλεύσεων.
8. Κατοικία για το προσωπικό ασφαλείας.
9. Ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι.
10. Γραφεία.
11. Εστιατόρια.
12. Αναψυκτήρια.
13. Χώροι στάθμευσης κοινού.
14. Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας.
15. Αθλητικές εγκαταστάσεις.
16. « Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων – εκθεσιακά κέντρα.»

Η παραπάνω μέσα σε « » περ.16 τίθεται όπως αντικαθίσταται με την παρ.1, άρθρου 6 του 17. Εγκαταστάσεις μέσων μαζικών μεταφορών.

Οι πιο πάνω υπ' αριθ. 10 έως και 15 ειδικές χρήσεις, επιτρέπονται μόνο υπό την προϋπόθεση ότι αποτελούν τμήμα των βιομηχανικών ή βιοτεχνικών εγκαταστάσεων ή εξυπηρετούν τις ανάγκες των εργαζομένων σ' αυτές.

Άρθρο 7

Περιεχόμενο χονδρεμπορίου

Στις περιοχές χονδρεμπορίου, επιτρέπονται μόνο:

1. Εγκαταστάσεις χονδρικού εμπορίου.
2. « Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων – εκθεσιακά κέντρα.»

Η παραπάνω μέσα σε « » περ.2 τίθεται όπως αντικαθίσταται με την παρ.1, άρθρου 6 του Ν.3139/24/30.4.2003 (ΦΕΚ 100 Α').

3. Κτίρια, γήπεδα αποθήκευσης.
4. Κτίρια, γήπεδα στάθμευσης.
5. Πρατήρια βενζίνης, υγραερίου.
6. Γραφεία.
7. Εστιατόρια.
8. Αναψυκτήρια.

Οι πιο πάνω υπ' αριθ. 6 έως και 8 χρήσεις, επιτρέπονται μόνο με την προϋπόθεση ότι αποτελούν τμήμα των εγκαταστάσεων χονδρικού εμπορίου ή εξυπηρετούν τις ανάγκες των εργαζομένων σ' αυτές.

Άρθρο 8

Περιεχόμενο τουρισμού - αναψυχής

Στις περιοχές τουρισμού - αναψυχής, επιτρέπονται μόνο:

1. Ξενώνες, ξενοδοχεία και λοιπές τουριστικές εγκαταστάσεις.
2. Κατοικία.
3. Εμπορικά καταστήματα.
4. Εστιατόρια.
5. Αναψυκτήρια.
6. Κέντρα διασκέδασης αναψυχής.
7. Χώροι στάθμευσης κοινού.
8. Πολιτιστικά κτίρια και εν γένει πολιτιστικές λειτουργίες.
9. Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας.
10. Θρησκευτικοί χώροι.
11. Κτίρια, γήπεδα στάθμευσης.
12. Πρατήρια βενζίνης.
13. Αθλητικές εγκαταστάσεις.
14. Εγκαταστάσεις μέσων μαζικών μεταφορών.
- «15. Συνεδριακά κέντρα.
16. Ελικοδρόμια.
17. Καζίνα.
18. Γήπεδα γκολφ.
19. Τουριστικοί λιμένες».

Οι παραπάνω μέσα σε « » περιπτώσεις 15 έως και 19 έχουν προστεθεί με την παραγρ. 18α του άρθρου 6 του Ν. 2160/19.7.1993 (ΦΕΚ 118Α').

«20. Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων – εκθεσιακά κέντρα»

Η παραπάνω μέσα σε « » περ.20 προστίθεται με την παρ.2, άρθρου 6 του Ν.3139/24/30.4.2003 (ΦΕΚ 100 Α').

Άρθρο 9

Περιεχόμενο ελεύθερων χώρων - αστικού πρασίνου

Στις περιοχές της κατηγορίας αυτής, επιτρέπονται μόνο:

1. Αναψυκτήρια.
2. Αθλητικές εγκαταστάσεις.
3. Πολιτιστικά κτίρια και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις.
4. Χώροι συνάθροισης κοινού.

Άρθρο 10

Περιεχόμενα κοινωνικών εξυπηρετήσεων

Στις περιοχές κοινωνικών εξυπηρετήσεων, επιτρέπονται μόνο:

1. Κτίρια εκπαίδευσης.
2. Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας.
3. Κτίρια περίθαλψης.
4. Πολιτιστικά κτίρια και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις.
5. Αθλητικές εγκαταστάσεις.

Στις περιοχές στις οποίες καθορίζεται μια μόνο ή και περισσότερες από τις πιο πάνω (υπ' αριθ. 1 έως και 5) χρήσεις, επιτρέπονται μόνο οι κατά περίπτωση καθοριζόμενες χρήσεις.

Άρθρο 11

Γενικές διατάξεις

1. Από την πολεοδομική μελέτη, είναι δυνατόν ορισμένες από τις χρήσεις γης που επιτρέπονται σύμφωνα με τα πιο πάνω άρθρα να απαγορεύονται ή να επιτρέπονται με όρους και προϋποθέσεις ή να αφορούν τμήματα οικοδομικών τετραγώνων ή οικοπέδων ή και ορόφους κτιρίων.
2. Για τις ευρύτερες περιοχές Αθήνας και Θεσσαλονίκης, όπως τα γεωγραφικά όρια αυτών καθορίζονται με το άρθρο 1 των υπ' αριθ. 1515/85 (ΦΕΚ 18/Α) και 1561/85 (ΦΕΚ 148 Α') νόμων αντίστοιχα, είναι δυνατόν επίσης να επιτρέπονται και άλλες χρήσεις εκτός από εκείνες που αναφέρονται στο διάταγμα αυτό, εφόσον οι χρήσεις αυτές είναι απαραίτητες για την πραγματοποίηση των στόχων των Ρυθμιστικών σχεδίων και των προγραμμάτων προστασίας περιβάλλοντος των περιοχών αυτών.
(Συνέχεια στη σελ. 3365)

Άρθρο 12

1. Από τις ισχύος του παρόντος καταργείται κάθε άλλη διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις αυτού.
2. Χρήσεις γης που έχουν καθοριστεί με εγκεκριμένα πολεοδομικά σχέδια πριν από την ισχύ του παρόντος, βάσει των διατάξεων του Π. Δ/τος 81/80 (ΦΕΚ 27/Α), εξακολουθούν να ισχύουν όπως καθορίστηκαν.

Άρθρο 13

Η ισχύς του παρόντος διατάγματος, αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα, 23 Φεβρουαρίου 1987
Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας
ΧΡΗΣΤΟΣ Α. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

2.3. Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη για την πόλη του Ναυπλίου

Με το νόμο 6876/4871 (ΦΕΚ 128/3.7.2008) εγκρίθηκε το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, σύμφωνα με το οποίο η εγγύτητα της περιοχής στην πρωτεύουσα της χώρας, την Αθήνα, αλλά και στον δευτερεύοντα εθνικό πόλο ανάπτυξης, την Τρίπολη, εντάσσει την ευρύτερη περιοχή στη ζώνη επιρροής τους.

Σύμφωνα με τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις και τα μέτρα πολιτικής που καταγράφονται στο Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και αφορούν στη διατήρηση, ανάδειξη και βιώσιμη διαχείριση του φυσικού πλούτου της χώρας και των πλούσιων πολιτιστικών της πόρων, προσδιορίζονται περιοχές προτεραιότητας φυσικού και πολιτιστικού πλούτου, στις οποίες περιλαμβάνονται το Ναύπλιο και η Τίρυνθα, ως περιοχές προτεραιότητας διεθνούς εμβέλειας για την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας. Αυτό σημαίνει ότι τα μέτρα και οι δράσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα που αφορούν στις περιοχές αυτές θα πρέπει να στηριχτούν σε αυτό το χαρακτηριστικό στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποτελέσει έναν από τους κεντρικούς άξονες

ανάπτυξης, που σχετίζεται άμεσα με έναν από του κυρίαρχους τομείς ανάπτυξης για το νομό, τον τουρισμό. Ο χαρακτηρισμός των περιοχών αυτών ως περιοχές προτεραιότητας διεθνούς εμβέλειας δεν ερμηνεύεται μόνο ως δυνατότητα αξιοποίησης ενός ισχυρού πολιτιστικού - τουριστικού πόρου, που θα αποτελέσει άξονα οικονομικής ανάπτυξης στη περιοχή, αλλά πρωτίστως εμπεριέχει την έννοια της βιώσιμης διαχείρισης των πόρων αυτών και της προστασίας τους.

Οι κατευθύνσεις των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού για την ευρύτερη περιοχή αναλύονται στη συνέχεια

- όσον αφορά στη βιομηχανία διαπιστώνεται ότι η βιομηχανική δραστηριότητα είναι περιορισμένη και αφορά κυρίως το τομέα της μεταποίησης, χωρίς να εξειδικεύεται σε συγκεκριμένο κλάδο, ενώ απαιτείται διατομεακή διερεύνηση των δυνατοτήτων που πιθανόν υπάρχουν για ανάπτυξη προς αυτή την κατεύθυνση. Τα πλεονεκτήματα που μπορούν να συμβάλουν στην ενδυνάμωση του βιομηχανικού τομέα στην περιοχή, αν αξιοποιηθούν επαρκώς, είναι η πλούσια αγροτική παραγωγή εσπεριδοειδών με καθετοποίηση της παραγωγής τους, καθώς επίσης η γειτνίασή της με το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας. Γενικά δεν δίνεται προτεραιότητα στη βιομηχανική ανάπτυξη της περιοχής, καθώς οι δυνατότητες είναι περιορισμένες, αλλά επιδιώκεται η ενδυνάμωση της ήδη υπάρχουσας βιομηχανικής δραστηριότητας και η περαιτέρω αξιοποίηση των περιορισμένων δυνατοτήτων που αναφέρθηκαν.
- το Ναύπλιο είναι ένα από τα σημαντικότερα κέντρα τουρισμού σε όλη τη χώρα και οι επιπτώσεις αυτού του γεγονότος για τις γύρω περιοχές του είναι σημαντικές, δεδομένου ότι λειτουργεί ως ένα τουριστικό κέντρο, γύρω από το οποίο αναπτύσσεται ένα δίκτυο οικισμών κυρίως παράκτιων, που ενώ παλιότερα η οικονομία τους ήταν καθαρά αγροτική, τα τελευταία χρόνια στρέφεται σε επιχειρηματικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό, ενώ ο αγροτικός τομέας παρουσιάζει φθίνουσα πορεία στις συγκεκριμένες περιοχές.
- Ο Ν. Αργολίδας δεν διαθέτει αξιόλογους φυσικούς πόρους και φυσικά διαθέσιμα που μπορούν να αξιοποιηθούν για την παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ. Αν και έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή αιολικά πάρκα, το αιολικό δυναμικό είναι ασθενές σε σχέση με άλλες περιοχές του ελλαδικού χώρου και οι δυνατότητες ανάπτυξης μεγάλων αιολικών πάρκων και σε άλλες περιοχές του νομού είναι περιορισμένες. Θα μπορούσε όμως να γίνει αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας με την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στοιχείων, αλλά και παραγωγή ενέργειας από βιομάζα με την αξιοποίηση υπολειμμάτων που προέρχονται από την αγροτική παραγωγή.

Με το νόμο 25294 (ΦΕΚ Β΄ 1485/10.10.2003) εγκρίθηκε το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου (ΠΠΧΣΑΑ Π. Πελοποννήσου) σύμφωνα με το οποίο το λιμάνι του Ναυπλίου αποτελεί κέντρο του δευτερεύοντα θαλάσσιου άξονα ανάπτυξης περιφερειακής εμβέλειας: Ναύπλιο - Πειραιάς - νησιά Σαρωνικού – Κυκλάδες, ενώ το Ναύπλιο είναι:

- ❖ έδρα του Ν. Αργολίδας,
- ❖ έδρα του Εφετείου,
- ❖ διοικητικό και πολιτιστικό κέντρο,
- ❖ έδρα τμημάτων ή σχολών του πανεπιστημίου Πελοποννήσου,
- ❖ λιμάνι εξυπηρέτησης τουρισμού, αναψυχής και εμπορευματικής κίνησης με ισχυρές αλληλεξαρτήσεις και συμπληρωματικές δραστηριότητες με την πόλη του Άργους,

- ❖ αστικό κέντρο με ζώνη άμεσης εξάρτησης και επιρροής.

Ο αναπτυξιακός ρόλος του Ναυπλίου ως αστικό κέντρο 2ου επιπέδου της Περιφέρειας Πελοποννήσου επικεντρώνεται στην ενίσχυση των επιχειρηματικών και αστικών υποδομών, με έμφαση στην ενίσχυση και ανάδειξη της ταυτότητας του αστικού κέντρου, την προστασία και ανάδειξη του αστικού περιβάλλοντος και την ανάπτυξη και πολεοδομική ρύθμιση των ιστορικών κέντρων και των υπό διαμόρφωση γύρω περιοχών. Οι δραστηριότητες που κρίνεται απαραίτητο να προωθηθούν ώστε να συμβάλουν στην ενίσχυση του αναπτυξιακού του ρόλου αφορούν:

α) τις υπηρεσίες του τριτογενή τομέα και συγκεκριμένα το εμπόριο, τις μεταφορές, τον πολιτισμό και τον τουρισμό, την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τον αθλητισμό, την ενέργεια και τις τηλεπικοινωνίες

β) τον εκσυγχρονισμό του αγροτικού τομέα

γ) την ανάπτυξη και προώθηση της έρευνας της τεχνολογίας και της καινοτομίας.

Οι κατευθύνσεις που δίνονται από το ΠΠΧΣΑΑ Π. Πελοποννήσου και αφορούν στη διαχείριση και προστασία του περιβάλλοντος περιλαμβάνουν κυρίως δράσεις για:

- την προστασία και αποκατάσταση των εδαφικών πόρων που σε πολλές περιοχές, μεταξύ αυτών και το Αργολικό Πεδίο, παρατηρείται υφαλμύρωση, την προστασία των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων από την υπεράντληση και τη ρύπανση,

- την προστασία των δασικών συστημάτων, η καταστροφή των οποίων μπορεί να οδηγήσει σε δυσμενείς επιπτώσεις για το φυσικό περιβάλλον, και

- την ολοκληρωμένη διαχείριση των βιοτόπων.

Για το ανθρωπογενές, δομημένο, πολιτιστικό - ιστορικό περιβάλλον και τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς δίνονται κατευθύνσεις που αφορούν:

- την εφαρμογή μέτρων και σχεδίων ανάπτυξης και ανάδειξης για την αποφυγή υποβάθμισης και συμφόρησης των ιστορικών κέντρων και των μνημείων αρχιτεκτονικής κληρονομιάς που βρίσκονται στο δομημένο περιβάλλον,

- την κήρυξη και οριοθέτηση ιστορικών και παραδοσιακών οικισμών, καθώς και τη θέσπιση όρων προστασίας για αυτούς και τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς,

- τη ρύθμιση της επισκεψιμότητας των μνημείων, μέσα από τη χάραξη ειδικών διαδρομών,

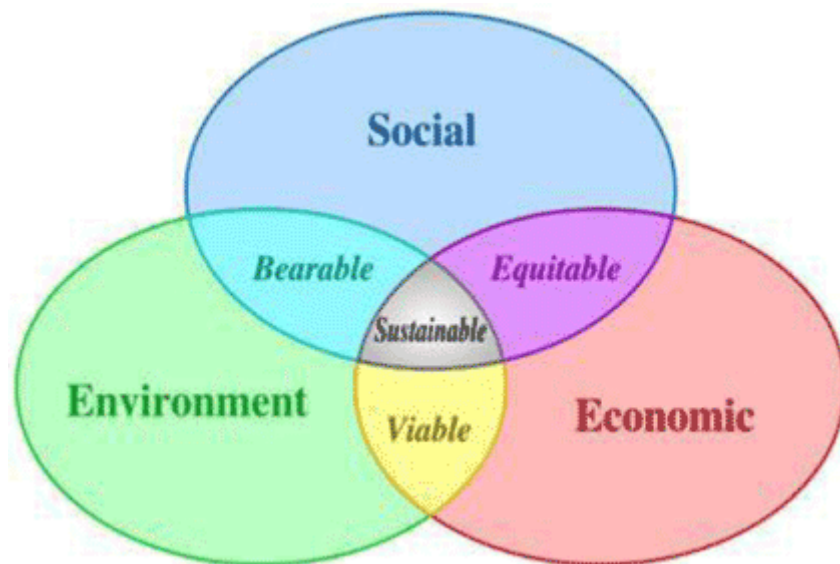
- τη σύνταξη και υλοποίηση σχεδίων ρύθμισης του χώρου (ΣΧΟΟΑΠ, ΓΠΣ, ΠΟΑΔΠ, ΠΕΡΠΟ) για τη διαφύλαξη του δομημένου περιβάλλοντος από την ανεξέλεγκτη δόμηση,

- τον έλεγχο και την οργάνωση των χρήσεων γης για τον αστικό και περιαστικό χώρο και την καθιέρωση περιοχών οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων, και

- την παρακολούθηση και τον έλεγχο των ρυπογόνων στοιχείων.

3. Αειφορικός Σχεδιασμός

Στην αέναη και πολύμορφη διαδικασία της ανάπτυξης, απ' όλους τους συντελεστές παραγωγής την πρώτη θέση κατέχει πάντα η γη, τόσο ως έκταση στο χώρο όσο και ως φορέας υλικών και άυλων πόρων. Γιατί ποια ανθρώπινη δραστηριότητα μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς να ακουμπά στη γη ή χωρίς να χρησιμοποιεί πόρους που προέρχονται, άμεσα ή έμμεσα, απ' αυτή; Η επίτευξη αειφορικής ανάπτυξης αναπόφευκτα συναρτάται άμεσα με την επιλογή αειφορικών χρήσεων γης (sustainable land use), που μπορεί να ορισθούν σαν εκείνες οι χρήσεις γης που εξασφαλίζουν προστασία περιβάλλοντος και πόρων, οικονομική απόδοση και ευημερία καθώς και κοινωνική δικαιοσύνη στο διηνεκές. Αυτός είναι ο κυριότερος λόγος που στο σχεδιασμό της αειφορικής ανάπτυξης, ο σχεδιασμός χρήσεων γης, ή, γενικότερα, ο γνωστός 'χωροταξικός σχεδιασμός', αποτελεί κομβικό μηχανισμό για την ταυτόχρονη επίτευξη των τριών στόχων της.

Σχήμα 1: Η σχέση μεταξύ των τριών κατευθύνσεων για την επίτευξη της αειφορίας
Πηγή: www.ops.fhwa.dot.gov

3.1. Κριτήρια αειφορικής χρήσης γης

Τα κριτήρια που θα υποστηρίξουν την απόφαση «σε ποιες δραστηριότητες και χρήσεις από τον ιεραρχημένο κατάλογο δραστηριοτήτων που ζητούν γη θα διατεθούν η διαθέσιμη γη και οι πόροι με βάση την ιεραρχημένη καταλληλότητα τους» απορρέουν από το θεμελιώδες γνώρισμα της αειφορικής ανάπτυξης δηλαδή, ότι είναι ανάπτυξη που διαρκεί.

Από την πλευρά της ζήτησης γης αυτό μπορεί να μεταφραστεί στα εξής κριτήρια:

– σταθερότητα (έως και ανελαστικότητα) της ζήτησης στο χρόνο, λαμβάνοντας υπόψη αναπόφευκτες ποιοτικές διακυμάνσεις λόγω μεταβολών προτύπων διαβίωσης,

- εξασφάλιση κάλυψης της ενδογενούς, έκδηλης και άδηλης, ζήτησης δίνεται προτεραιότητα, δηλαδή, στις βασικές ανάγκες των τοπικών κοινωνιών που συχνά υποτιμώνται

- εξασφάλιση αυτάρκειας και μειωμένης εξάρτησης της περιοχής από εισαγόμενους υλικούς και μη υλικούς πόρους χρήση, δηλαδή, στο μέγιστο αποδεκτό βαθμό, των τοπικών φυσικών και ανθρωπίνων πόρων.

Από την πλευρά της προσφοράς γης και πόρων, τα κριτήρια για τις χρήσεις με τα παραπάνω χαρακτηριστικά ζήτησης που είναι σε θέση να υποστηρίξει η περιοχή στο διηνεκές, είναι:

- καταλληλότητα της περιοχής για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα και χρήση γης (με βάση επιστημονικά κριτήρια καταλληλότητας),

- σεβασμός της συνολικής φέρουσας ικανότητας της περιοχής (περιβαλλοντικής, κοινωνικής, πολιτισμικής, οικονομικής) δηλαδή, το μέγεθος της δραστηριότητας να είναι τέτοιο ώστε (α) να αποφευχθεί η εξάντληση ή/και καταστροφή των τοπικών πόρων και υπηρεσιών του περιβάλλοντος, και έτσι να υπονομευθεί η ικανότητα της περιοχής να ανταποκριθεί σε άλλες μελλοντικές ανάγκες και (β) να αποφευχθεί ανισοκατανομή της ωφέλειας και του κόστους της επιλογής σε άτομα και κοινωνικές ομάδες, - εξασφάλιση αυξημένης ευελιξίας και ικανότητας προσαρμογής της περιοχής για την αντιμετώπιση της αβεβαιότητας του παρόντος και μέλλοντος (όπως απότομες αυξήσεις ή τροποποιήσεις της ζήτησης, αβέβαιες φυσικές και κλιματικές συνθήκες, αβέβαιες επιστημονικές εκτιμήσεις, κ.ά.) και τη θωράκιση της έναντι φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων εξασφαλίζονται, δηλαδή, πλεονάσματα γης και πόρων στο παρόν και δεν χρησιμοποιούνται όλη η διαθέσιμη γη και οι πόροι ακόμα και για τις επιστημονικά αποδεκτές και κοινωνικά επιθυμητές τωρινές χρήσεις γης.

Τα κριτήρια αυτά μπορούν να πλαισιώσουν και να καθοδηγήσουν τη συστηματική και τεκμηριωμένη διαδικασία σχεδιασμού χρήσεων γης από το εθνικό μέχρι το τοπικό επίπεδο. Στις εφαρμογές παίρνουν συγκεκριμένη μορφή και έκφραση και συμπληρώνονται με άλλα κριτήρια που απορρέουν από τις ιδιαιτερότητες χωρικού και χρονικού πλαισίου καθώς και του αντικειμένου του σχεδιασμού.

Η αποδοτική και αποτελεσματική εφαρμογή της διαδικασίας και των κριτηρίων που παρουσιάστηκαν εξαρτάται κρίσιμα από ορισμένες θεμελιώδεις προϋποθέσεις:

(α) την επαρκή, αδιάβλητη και διαφανή χρήση επιστημονικής γνώσης στη διαδικασία του σχεδιασμού,

(β) την ύπαρξη και απρόσκοπτη πρόσβαση όλων των ενδιαφερομένων σε επαρκή πληροφορία και δεδομένα,

(γ) την ύπαρξη σαφών και θεσμών και ασφαλών δικαιωμάτων στη γη και στους πόρους και

(δ) τη ευρεία συμμετοχή σφαιρικά ενημερωμένων ατόμων και ομάδων στη διαδικασία του σχεδιασμού, ιδιαίτερα από το αρχικό στάδιο του ορισμού του προβλήματος. Η θεμελιωδέστερη προϋπόθεση για μια ανάπτυξη που διαρκεί παραμένει πάντα η ύπαρξη συλλογικών αξιών που δίνουν προτεραιότητα στο αδιαπραγμάτευτο ανθρώπινο δικαίωμα – το δικαίωμα στην αξιοπρεπή επιβίωση. (πηγή : Καπετανάκη-Μπριασούλη Ελένη, Σχεδιάζοντας αειφορικές χρήσεις γης: Η προτεραιότητα των αδιαπραγμάτευτων)

3.2. Η σημασία των υπαίθριων χώρων για την πόλη

Είναι κοινά παραδεκτό ότι ένας από τους κύριους παράγοντες υποβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος και, παράλληλα, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της σύγχρονης ελληνικής πόλης είναι η έλλειψη υπαίθριων δημόσιων χώρων και χώρων υψηλού πρασίνου γενικότερα. Πρόκειται για μια διάσταση της ελληνικής πραγματικότητας που απασχολεί καθημερινά την κοινωνία.

Η σημασία των δημόσιων υπαίθριων χώρων στην πόλη είναι πολύπλευρη, καθώς η λειτουργία τους συνδέεται πολλαπλά με τη ζωή των κατοίκων, προσφέροντας δυνατότητες για παιχνίδι, άθληση, ξεκούραση, αλλά και ανάπτυξη κοινωνικής ζωής. Όσον αφορά μάλιστα στους χώρους πρασίνου μητροπολιτικής εμβέλειας, ο ρόλος τους είναι ακόμα ευρύτερος δεδομένου ότι:

- Επηρεάζουν θετικά τις κλιματολογικές και ατμοσφαιρικές συνθήκες στο σύνολο της πόλης, διευκολύνοντας την κίνηση των αέριων μαζών, βελτιώνοντας το μικροκλίμα, περιορίζοντας τους ρύπους, συγκρατώντας τα όμβρια και τη σκόνη, τελικά αναβαθμίζοντας το αστικό περιβάλλον συνολικά.
- Διαμορφώνουν νέες δυνατότητες για γόνιμη αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου μέσα από την άθληση, τον πολιτισμό, την εκπαίδευση και την επαφή με τον φύση.

Πέρα από την ποσοτική αύξηση των ελεύθερων δημόσιων χώρων, προτεραιότητα για το μέλλον των ελληνικών πόλεων πρέπει να είναι και η ποιοτική αναβάθμιση τους με κατάλληλο σχεδιασμό, που να αποβλέπει στη δημιουργία ελκυστικών υπαίθριων διαμορφώσεων, με παράλληλη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ουσιαστικά, η χαμηλή ποιότητα των υπαίθριων δημόσιων χώρων στις ελληνικές πόλεις σήμερα οφείλεται:

- Στην απουσία ολοκληρωμένου σχεδιασμού.
- Στην κακή ένταξη στον άμεσο και ευρύτερο αστικό ιστό.
- Στο ασαφές ιδιοκτησιακό τους καθεστώς
- Στην έλλειψη ευέλικτων φορέων διαχείρισης τοπικού και διαδημοτικού χαρακτήρα.

(πηγή: Γιάννης Πολύζος, Καθηγητής ΕΜΠ, Νίκος Μπελαβίλας, Λέκτωρ ΕΜΠ, Φερενίκη Βαταβάλη, Λέκτωρ ΔΠΘ,(2006) Τα στρατόπεδα ως πρόκληση αναβάθμισης του πολεοδομικού ιστού της Αθήνας. Δύο ενδεικτικά παραδείγματα: ΕΑΤ-ΕΣΑ και Γουδί)

4. Συμμετοχικός Σχεδιασμός

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί η σημασία του συμμετοχικού σχεδιασμού. Η απαίτηση για την συνεννοχή των πολιτών στον πολεοδομικό σχεδιασμό οφείλεται κυρίως σε φιλοσοφικές και εμπειρικές θεωρήσεις. Η φιλοσοφική θεώρηση σχετίζεται με τη γενική πεποίθηση των δημοκρατικών κοινωνιών ότι το άτομο έχει το δικαίωμα να πληροφορείται, να συνδιαλέγεται και να εκφράζει τις απόψεις του σε θέματα που το αφορούν ή το επηρεάζουν προσωπικά. Η εμπειρική θεώρηση σχετίζεται με το γεγονός της αποτυχίας των πολεοδομικών σχεδίων ή των αποφάσεων να εξακριβώσουν ορθά τις προτιμήσεις των πολιτών.

Ο Marx υποστήριξε την πλήρη συμμετοχή του προλεταριάτου σε όλες τις πλευρές που σχετίζονται με την ταξική πάλη, καθόσον η εκπαίδευση, μέσω της εμπειρίας, αποτελεί το μέσο για την αύξηση της συνειδητοποίησης. Η σύλληψη της ιδέας της συμμετοχής, που έγινε τη δεκαετία του 1950 στις Η.Π.Α., διαφέρει από εκείνη των ευρωπαϊκών χωρών στα μέσα της δεκαετίας του 1960, κυρίως ως προς το εξής: για τις Η.Π.Α. η ισχύουσα νομοθεσία ήταν ασαφής και οι συμμετοχικές ασκήσεις επικεντρώνονται ιδιαίτερα στις πτωχότερες ομάδες πολιτών και τις ομάδες μειονοτήτων. Αντίθετα, στις ευρωπαϊκές χώρες η συμμετοχή δεν συνδέεται με την έννοια της δημοκρατίας αλλά κάτω από μια στενή τεχνική και διοικητική διαδικασία καθίσταται σχεδόν συνώνυμη της ενημέρωσης ή της δημοσιότητας.

Η έννοια της συμμετοχής ποικίλλει και διαφορετικές υποθέσεις οδήγησαν σε σημαντική σύγχυση στην πρακτική. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η συμμετοχή αναφέρεται γενικά σε ένα πολύπλοκο (μεν) φαινόμενο ανάμιξης των πολιτών στον χωρικό σχεδιασμό, αλλά και ικανό να δώσει την διάσταση της αειφορίας. Σύμφωνα λοιπόν με τον συμμετοχικό σχεδιασμό θα πρέπει να συμμετέχουν όλοι οι πολίτες της περιοχής, στην οποία συντελείται η πολεοδομική ρύθμιση. Όμως, υπάρχουν δύο «αντίπαλες» ομάδες οι οποίες συγκεντρώνουν πολλά μειονεκτήματα όπως και πλεονεκτήματα για τη συμμετοχή αυτή.

Αφενός, εκείνοι που δεν συμφωνούν με τη συμμετοχή των πολιτών στο σχεδιασμό και έχουν σαν κυρίαρχη ιδέα ότι «ο πολεοδομικός σχεδιασμός είναι μια τεχνοκρατική δραστηριότητα, στην οποία κυρίαρχο ρόλο έχουν οι πολεοδόμοι που έχουν ένα υψηλό βαθμό εκπαίδευσης, ικανότητας και εμπειρίας, προσόντα που λείπουν από τους πολίτες», ισχυρίζονται ότι:

- 1) δεν είναι απαραίτητη η συμμετοχή, γιατί οι πολίτες εκλέγουν τους αντιπροσώπους των οποίων ο ρόλος είναι η εξασφάλιση των συμφερόντων τους και
- 2) η συμμετοχή είναι δαπανηρή σε χρόνο του προσωπικού, που ασχολείται με τον σχεδιασμό, και μπορεί να προκαλέσει αργοπορίες μέχρι να φθάσει στη λήψη απόφασης.

Αφετέρου , εκείνοι που υποστηρίζουν τη συμμετοχή των πολιτών στο σχεδιασμό θεωρώντας ότι «η συμμετοχή συμβάλλει στην καλύτερη εφαρμογή των αποφάσεων και έτσι οι αποφάσεις που λήφθηκαν με τη μεγαλύτερη ανάμειξη των πολιτών θα έχουν , μάλλον , την ελάχιστη αντίθεση» , με την πεποίθηση ότι :

- 1) η πλατειά συμμετοχή των πολιτών αυξάνει την αντιπροσωπευτικότητα και συντελεί στο να ανταποκρίνονται καλλίτερα στις ανάγκες των ανθρώπων οι πολιτικοί και διοικητικοί θεσμοί και
- 2) η συμμετοχή ενεργοποιεί τον αστικό πληθυσμό που τείνει να ατομικοποιείται και να αποξενώνεται και του παρέχει ένα συλλογικό πνεύμα και αίσθηση συνεργασίας.

(πηγή: Heleco '05, Προσυνεδριακές εκδηλώσεις, Ο ΑΕΙΦΟΡΙΚΟΣ ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕ ΦΟΝΤΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ. ΤΟ ΙΤΑΛΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ.)

4.1. Δικαίωμα στην πόλη

Ζούμε σε μια εποχή όπου τα ιδανικά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έγιναν κεντρικά τόσο πολιτικά όσο και ηθικά. Πολλή από την ενέργεια της πολιτικής καταναλώνεται στην προώθηση, την υπεράσπιση και τη διασαφήνιση της σημασίας τους για την οικοδόμηση ενός καλύτερου κόσμου. Στο μεγαλύτερο μέρος τους, οι ιδέες που κυκλοφορούν είναι ατομικιστικές, βασίζονται στην ιδιοκτησία και, ως τέτοιες, δεν αμφισβητούν τις ηγεμονικές φιλελεύθερες και νεοφιλελεύθερες αγοραίες λογικές και τις νεοφιλελεύθερες μορφές νομιμότητας και κρατικής δράσης. Ζούμε σε ένα κόσμο, τελικά, που τα δικαιώματα της ιδιοκτησίας και του ποσοστού κέρδους υπερισχύουν κάθε άλλης έννοιας δικαιώματος που κάποιος μπορεί να σκεφτεί.

Εικόνα 1: Η πόλη ως επιχείρηση
Πηγή : www.tarifazero.org

Η διεκδίκηση του δικαιώματος στην πόλη με τον τρόπο που την εννοώ εδώ είναι, με ένα ριζικό και ριζοσπαστικό τρόπο, η διεκδίκηση ενός είδους εξουσίας διαμόρφωσης της διαδικασίας της αστικοποίησης, των τρόπων με τους οποίους οι πόλεις φτιάχνονται και ξαναφτιάχνονται. Από την πρώτη εμφάνισή τους, οι πόλεις αναδύθηκαν μέσω των γεωγραφικών και κοινωνικών συγκεντρώσεων κάποιου υπερπροϊόντος. Η αστικοποίηση υπήρξε άρα πάντα, κάποιου είδους ταξικό φαινόμενο, από τη στιγμή που τα πλεονάσματα έχουν αποσπαστεί από κάπου και από κάποιους (συνήθως μια καταπιεσμένη φτωχολογιά) ενώ ο έλεγχος της εκταμίευσης τους βρίσκεται τυπικά σε λίγα χέρια. Αυτή η γενική κατάσταση, φυσικά, παραμένει σταθερή και στον καπιταλισμό αλλά σε αυτή την περίπτωση υπάρχει μια πολύ στενή σχέση με τη διαρκή αναζήτηση υπεραξίας (κέρδους) που οδηγεί την καπιταλιστική δυναμική. Για να παράξουν υπεραξία, οι καπιταλιστές είναι αναγκασμένοι να παράξουν ένα υπερπροϊόν. Μιας και η αστικοποίηση εξαρτάται από την κινητοποίηση ενός υπερπροϊόντος, αναδύεται μια εσωτερική σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη του καπιταλισμού και την αστικοποίηση.

Η ποιότητα της αστικής ζωής έχει γίνει εμπόρευμα για αυτούς που έχουν χρήματα, όπως έγινε και η ίδια η πόλη σε ένα κόσμο όπου ο καταναλωτισμός, ο τουρισμός, οι βιομηχανίες που βασίζονται στην κουλτούρα και τη γνώση έγιναν μείζονες όψεις της αστικής (urban) πολιτικής οικονομίας. Η μεταμοντέρνα ροπή να ενθαρρύνεται ο σχηματισμός θέσεων για την αγορά, τόσο στις επιλογές του αστικού lifestyle και στις καταναλωτικές συνήθειες όσο και στις πολιτισμικές φόρμες, περιβάλλει τη σύγχρονη αστική εμπειρία με μια αύρα ελευθερίας επιλογής στην αγορά, με την προϋπόθεση ότι έχεις χρήματα. Αλλά, επίσης, ζούμε όλο και περισσότερο σε διαιρεμένες, κατακερματισμένες και επιρρεπείς σε συγκρούσεις πόλεις.

Το πώς βλέπουμε τον κόσμο και ορίζουμε τις πιθανότητες εξαρτάται από το από ποια πλευρά βρισκόμαστε και σε τι είδους καταναλωτισμούς έχουμε πρόσβαση. Μπορούμε να συμπεράνουμε πως η αστικοποίηση έχει παίξει κρίσιμο ρόλο στην απορρόφηση πλεονασμάτων κεφαλαίου σε όλο και πιο μεγάλες γεωγραφικές κλίμακες αλλά με το κόστος των καλπαζουσών διαδικασιών της δημιουργικής καταστροφής που συνεπάγονται την έξωση αστικών μαζών που δεν έχουν κανένα δικαίωμα στην πόλη. Από τη στιγμή που η αστική διαδικασία είναι ένα μείζον κανάλι χρήσης, τότε το δικαίωμα στην πόλη συγκροτείται από την εγκαθίδρυση δημοκρατικού ελέγχου στην χρησιμοποίηση των πλεονασμάτων μέσω της αστικοποίησης. Το να έχουμε πλεονάσματα δεν είναι ένα κακό πράγμα: στην πραγματικότητα, σε πολλές καταστάσεις, ένα πλεόνασμα είναι κρίσιμο για την επαρκή επιβίωση. Ο εκδημοκρατισμός του δικαιώματος στην πόλη και η οικοδόμηση ενός ευρέως κοινωνικού κινήματος που θα επιβάλλει τη θέλησή του είναι επιβεβλημένος, αν αυτοί που έχουν εξωθεί πρόκειται να επανακτήσουν τον έλεγχο της πόλης από την οποία έχουν αποκλειστεί για τόσο πολύ καιρό και αν πρόκειται να θεσμοθετηθούν νέες μορφές ελέγχου των πλεονασμάτων κεφαλαίου όπως αυτά λειτουργούν μέσω των διαδικασιών αστικοποίησης.
(πηγή: David Harvey, το δικαίωμα στην πόλη)

4.2. Παιχνίδι και σύγχρονη πόλη

Στην εποχή της νεωτερικότητας, που η εργασία και η κατανάλωση καθόριζαν σημαντικά την καθημερινότητα του εργαζομένου και καθιστούσαν παθητική τη σχέση του με το δημόσιο χώρο, καλλιτέχνες και θεωρητικοί πρότειναν την ένταξη του παιχνιδιού σε αυτόν, ως ενεργοποιητή της φαντασίας και του απρόβλεπτου. Από τον Benjamin, που προσπαθούσε να αντιμετωπίσει το Παρίσι της φαντασμαγορίας μέσα από την παιγνιώδη τεχνική της περιπλάνησης, μέχρι τους Καταστασιακούς που

έβλεπαν την πόλη ως το πεδίο ενός ομαδικού παιχνιδιού, η ηθική του homo ludens¹ (=άνθρωπος που παίζει) φαινόταν η μόνη λύση έναντι της ηθικής της εργασίας για την επανεγκαθίδρυση της απόλαυσης στο δημόσιο χώρο.

Στη σημερινή εποχή, που οι αντιφάσεις του χώρου εντείνονται λόγω της οικονομικής κρίσης και των πληροφοριακών δικτύων το παιχνίδι μετασχηματίζεται. Μέσα από συνεργατικές πρακτικές που λαμβάνουν χώρα αρχικά στον ψηφιακό χώρο και κατ'επέκταση στο δημόσιο, αν αποφύγει την έξωθεν επιβολή κανόνων στα πλαίσια της βιοπολιτικής παραγωγής, κατορθώνει την αμφισβήτηση παγιωμένων δομών και την ανάδυση της πόλης ως «αέναου έργου των κατοίκων»² της.

Ο Homo Ludens προσαρμόζεται εύκολα στις αλλαγές της κοινωνικής δομής και στον τρόπο που αυτές εκφράζονται στο δημόσιο χώρο της πόλης, καθώς τις αντιλαμβάνεται ως τους κανόνες ενός μεγάλου παιχνιδιού που έχει τη δυνατότητα ανά πάσα στιγμή να αναθεωρήσει.

² Lefebvre, Henri [1977], Το δικαίωμα στην πόλη : χώρος και πολιτική, μετάφραση: Πάνος Τουρνικιώτης, Κλώντ Λωράν, Αθήνα :Εκδόσεις Παπαζήση

Σε περιόδους σημαντικών κοινωνικών μετασχηματισμών με αντίκτυπο στο δημόσιο χώρο, η «προσαρμοστική μεταβλητότητα» του παιχνιδιού σε συνδυασμό με τον πειραματισμό και τη συνεργασία που αυτό προάγει, βοηθούν τους ανθρώπους να παρακολουθούν τις αλλαγές και να μετέχουν σε αυτές.

Από τη βιομηχανική εποχή, που η ηθική της εργασίας υπαγόρευε συγκεκριμένους κανόνες στην ζωή των εργαζομένων και στη λειτουργία του δημόσιου χώρου, θεωρητικοί και καλλιτέχνες πρότειναν την ένταξη του παιχνιδιού στην καθημερινότητα για να «ξεμαγέψουν» την κοιμισμένη πόλη και να επανεισάγουν σε αυτήν την έννοια της απόλαυσης. Ο Walter Benjamin, μέσω μιας αυθόρμητης, παιγνιώδους περιπλάνησης στο Παρίσι του 19ου αιώνα, αγνόησε τους ρυθμούς του πλήθους και συνέλεξε αφυπνιστικές εικόνες, με σκοπό να ανακατασκευάσει τη συλλογική μνήμη. Ο Henri Lefebvre πίστεψε στην κεντρικότητα του παιχνιδιού, αντί για την κεντρικότητα της εξουσίας, καθώς η πρώτη επιτρέπει την ενότητα και τη συνύπαρξη διαφορετικών χωρικών και χρονικών ποιοτήτων που δημιουργούν διαδρομές και ευνοούν το απρόβλεπτο και τις συναντήσεις. Οι Καταστασιακοί, αφού αφέθηκαν στο παιχνίδι της περιπλάνησης στην πόλη με σκοπό τον εντοπισμό διαφορετικών ατμοσφαιρών, συνέταξαν τις αρχές της Ενιαίας Πολεοδομίας που αντιμετώπιζε την πόλη ως το πεδίο «ενός αληθινά ομαδικού παιχνιδιού», πρόσφορου για την κατασκευή καταστάσεων. Η επανάσταση, στην οποία εναπόθεταν όλοι οι παραπάνω τις ελπίδες τους για την εφαρμογή των θεωριών τους, δημιούργησε τη «θετική σπή», τον κενό χώρο που απαιτούνταν για την εγκαθίδρυση του παιχνιδιού και την αποκάλυψη «της παραλίας κάτω από τα πεζοδρόμια».

Εικόνα 2: 8 ώρες εργασία, 8 ώρες παιχνίδι, 8 ώρες ύπνος

Πηγή: www.thebeach.nu

Στην σύγχρονη εποχή που οι αντιφάσεις στο δημόσιο χώρο ενισχύονται λόγω οικονομικής κρίσης και ανεπτυγμένων μεταφορικών και πληροφοριακών δικτύων ο Homo Ludens διευρύνει τη δράση του και στον ψηφιακό κόσμο. Όμως, στα πλαίσια της βιοπολιτικής παραγωγής που επεκτείνεται σε όλο το μητροπολιτικό ιστό και σε κάθε πτυχή της καθημερινότητας, οι συνεργατικές πρακτικές παράγουν αξία που εντίθεται σε καταναλωτικά πλαίσια. Το παιχνίδι, ως καθαρά συνεργατική πρακτική, εμπορευματοποιείται και περιορίζεται σε κανόνες που αφαιρούν την αυθόρμητη φύση του, προκειμένου να χειραγωγηθεί και να γίνει εκμεταλλεύσιμο από την αγορά. Παρόλαυτα, οι παίκτες, αν αντιληφθούν τη δύναμη που έχουν ως γνωσιακή συλλογικότητα και την κοινή φύση της κοινωνικής παραγωγής, μπορούν να το απελευθερώσουν και να παίξουν με τους δικούς τους κανόνες. Οι «πολιτισμικοί εργάτες», ως συνεχιστές των Καταστασιακών μπορούν να τους δείξουν τον δρόμο, αλλά αν όλες οι μοναδικότητες που συγκροτούν το πλήθος παικτών δράσουν από κοινού, τότε η δύναμή τους συνολικά μπορεί να ξεπεράσει την δύναμη μιας κεντρικής εξουσίας. Το γεγονός αυτό, ευνοεί την ανάπτυξη ενός νέου μοντέλου συνεργατικής και αποκεντρωμένης διοίκησης που θα αφορμάται από το διαδίκτυο αλλά τα αποτελέσματά του θα αποτυπώνονται άμεσα και στον δημόσιο χώρο.

Υπό αυτές της συνθήκες, ο αρχιτέκτονας οφείλει να επαναπροσδιορίσει το ρόλο του. Στο «Δικαίωμα στην Πόλη» ο Lefebvre εξέφρασε την άποψη πως ο «αρχιτέκτονας δεν μπορεί να αρκестεί στο να σχεδιάζει και δεν μπορεί να μη συμβουλευτεί τους άλλους παράγοντες του χώρου, και καταρχήν τον χρήστη». Στην εποχή μας, που ο χρήστης έχει μεγαλύτερο μερίδιο στην παραγωγή χώρου, η ανάγκη αυτή γίνεται περισσότερο επιτακτική. Ο Nicholas Negroponte ήδη από το 1976, στο βιβλίο του «Soft Architecture Machines» είχε εντοπίσει τρεις στάσεις του αρχιτέκτονα απέναντι στη συμμετοχή. Στην πρώτη περίπτωση η συμμετοχή είναι έμμεση: αντί να προβάλλει τις προσωπικές του υποθέσεις για τις ανάγκες ενός μέσου χρήστη ο αρχιτέκτονας απαντά σε ένα μέσο όρο/τάση που προκύπτει από την ανάλυση πραγματικών δεδομένων που εξάγονται από το σύνολο των χρηστών. Στη δεύτερη περίπτωση, σύμφωνα με τον Negroponte οι χρήστες συμμετέχουν άμεσα στη λήψη των αποφάσεων μέσα από παραδοσιακά σχήματα αντιπροσώπευσης (συμβούλιο γειτονιάς κλπ.) σε συνεργασία με τον αρχιτέκτονα. Τέτοιες δράσεις συμβαίνουν διαρκώς στην εποχή μας και τοποθετούν τον αρχιτέκτονα μέσα στον αστικό ιστό, βοηθώντας τον να εμπλακεί με τους κατοίκους και τη διαδικασία της ανάδυσης. Στον αντίποδα αυτών των τάσεων, ο Negroponte προτείνει την εξόριση του «ειδικού» και την άμεση πρόσβαση των χρηστών στον ίδιο το σχεδιασμό με τη διαμεσολάβηση μιας τεχνολογικής πλατφόρμας. Επομένως, γεννάται το ερώτημα για το αν ο αρχιτέκτονας τείνει να γίνει από σχεδιαστή του χώρου, σχεδιαστή της πλατφόρμας που μεσολαβεί μεταξύ των χρηστών και του σχεδιασμού. Με άλλα λόγια, αυτός που θα θέσει τους αρχικούς κανόνες αλληλεπίδρασης των χρηστών και θα αφήσει τη λογική της ανάδυσης να συνεχίσει και να μετασχηματίσει τη δημιουργική διαδικασία.

Σε κάθε περίπτωση, η ηθική του παιχνιδιού θα τον βοηθήσει να πλοηγηθεί στην σημερινή πόλη - που είναι επαυξημένη ψηφιακά - να συνεργαστεί με τους κατοίκους της, να αντιληφθεί τους κανόνες της αλλά και τη δυνατότητα ανατροπής τους και μέσα από μικρο-επεμβάσεις που σέβονται τις διαφορετικές ατμόσφαιρες της πόλης να συντελέσει στην ανάδυση ενός ζωντανού δημόσιου χώρου.

(πηγή: Μήλια-Αργείτη Αικατερίνη (Φεβρουάριος 2012), Από τη νεωτερική στη σύγχρονη πόλη, Ερευνητική Εργασία, τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Πατρών, επιβλέπων : Π. Μπαμπασιάς)

5. Αστική ανάπλαση και είδη αναπλάσεων

Η έννοια της αστικής ανάπλασης έχει αποκτήσει διαφορετικά περιεχόμενα, με το πέρασμα των χρόνων και μεταξύ διαφορετικών χωρών, καθώς οι πόλεις υπόκεινται σε μια συνεχή διαδικασία εξέλιξης ανάλογα με τις υπάρχουσες συνθήκες, τις ευκαιρίες και τις απειλές που δέχονται από το εξωτερικό περιβάλλον.

Ένας ορισμός θεσμικού χαρακτήρα είναι ο ακόλουθος:

Ως ανάπλαση θεωρείται η επέμβαση σε μια περιοχή, η οποία περιλαμβάνει σύνολο κατευθύνσεων, μέτρων, παρεμβάσεων και διαδικασιών πολεοδομικού, κοινωνικού, οικονομικού, οικιστικού και ειδικού αρχιτεκτονικού χαρακτήρα με σκοπό τη βελτίωση των όρων διαβίωσης των κατοίκων, τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος, καθώς και την προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών, ιστορικών, μορφολογικών και αισθητικών στοιχείων και χαρακτηριστικών της περιοχής (άρθρ. 8 .1337/83).

Στο πλαίσιο αυτό, οι επιμέρους στόχοι και το θεματικό εύρος των αναπλάσεων προσδιορίζονται από τα κατά περίπτωση πολεοδομικά προβλήματα και από ένα πλήθος άλλων παραμέτρων που σχετίζονται με τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες των περιοχών μελέτης καθώς και τη σχέση τους με το ευρύτερο περιβάλλον.

Περιοχές ανάπλασης είναι οι περιοχές των εγκεκριμένων σχεδίων πόλεως ή οροθετημένων οικισμών, στις οποίες υφίστανται ιδιαίτερα προβλήματα υποβάθμισης ή αλλοίωσης του οικιστικού περιβάλλοντος, τα οποία δε μπορεί να αντιμετωπισθούν με τα συνήθη πολεοδομικά μέσα της αναθεώρησης του σχεδίου πόλεως και των όρων και περιορισμών δόμησης. Για να χαρακτηριστεί μια περιοχή ως περιοχή ανάπλασης πρέπει να διαπιστώνεται η συνδρομή μιας σειράς προβλημάτων, όπως μεγάλες κτιριακές πυκνότητες ή μεγάλες ελλείψεις κοινόχρηστων χώρων, συγκρούσεις χρήσεων, έλλειψη προστασίας των ιστορικών, αρχαιολογικών και πολιτιστικών στοιχείων και δραστηριοτήτων της περιοχής.

Ανάλογα με τα προβλήματα της περιοχής και την ένταση της πολεοδομικής επέμβασης, διακρίνουμε γενικά δύο είδη αναπλάσεων στον αστικό χώρο, τις ριζικές και τις ήπιες αναπλάσεις.

5.1. Περιοχές ανάπλασης – προβλήματα υποβαθμισμένων περιοχών

Η ανάπλαση μιας περιοχής έχει πολύπλευρους στόχους και κατευθύνσεις που αφορούν τόσο στην αξιοποίηση του ίδιου του χώρου, στην επαναξιολόγηση των κελυφών και των χρήσεών τους αλλά και στην προσφορά υψηλής αισθητικής στάθμης περιβάλλοντος στους χρήστες. Επιπλέον, τα προβλήματα υποβάθμισης αστικών περιοχών, όπως και οι απαιτούμενοι τύποι αναπλάσεων, διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα και εξαρτώνται από τα ιδιαίτερα κοινωνικά και οικιστικά χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής. Ανάλογα με τα προβλήματα και τα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής δίνεται και ιδιαίτερη έμφαση σε κάποιον από τους στόχους. Η κατηγοριοποίηση των περιοχών ανάπλασης ποικίλλει ανάλογα με το κριτήριο που εξετάζουμε κάθε φορά και επομένως μπορούμε να κάνουμε πολλών ειδών κατηγοριοποιήσεις. Στο κεφάλαιο αυτό, μας ενδιαφέρει να εξετάσουμε κυρίως τις περιοχές ανάπλασης με βάση τα προβλήματα που αυτές παρουσιάζουν και τις καθιστούν ως υποβαθμισμένες περιοχές. Αρχικά, θα αναφερθούμε σε μια γενική κατηγοριοποίηση και στη συνέχεια θα εξετάσουμε τι συμβαίνει στον ελληνικό αστικό χώρο.

Τα προβλήματα που συναντώνται συνήθως και μπορεί να προκαλέσουν την ανάγκη για ανάπτυξη σε μια δομημένη περιοχή μπορούν να χωριστούν συνοπτικά σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες:

1. Προβλήματα κελύφους

Αναφέρονται στην παλαιότητα και ενδεχομένως ακαταλληλότητα για χρήση του κτιριακού όγκου που διαθέτει μια περιοχή. Πρόκειται λοιπόν για περιοχές που παρουσιάζουν προβληματικές στεγαστικές συνθήκες και εξοπλισμό μέσα στα κτίρια, ή ανεπαρκή τεχνική και κοινωνική υποδομή οπότε χαρακτηρίζονται από εντεινόμενη υποβάθμιση της αισθητικής και εν γένει ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος της περιοχής, καθώς και των φυσικών της στοιχείων.

2. Προβλήματα ανθρώπινου δυναμικού

Τα προβλήματα αυτής της κατηγορίας είναι οικονομικοκοινωνικής τάξης δηλ. αναφέρονται κατά κανόνα στις ανάγκες των κοινωνικών και οικονομικών δεδομένων που οφείλονται στην υποβάθμιση ή αναβάθμιση της περιοχής. Οι υψηλοί δείκτες ανεργίας, η ύπαρξη φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού λόγω ανομοιογένειας του πληθυσμού, και το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού είναι μερικά από τα κοινωνικο – οικονομικά δεδομένα μιας περιοχής.

3. Προβλήματα χρήσεων γης

Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν τα προβλήματα υποβάθμισης χρήσεων ή προβλήματα που προκύπτουν εξαιτίας των συγκρούσεων που αναπτύσσονται ανάμεσα σε υπάρχουσες χρήσεις σε μια περιοχή οπότε οδηγούν στην ανάγκη ανάπτυξης ολόκληρης της περιοχής. Η χωροθέτηση ανθυγιεινών ή επικίνδυνων για το περιβάλλον δραστηριοτήτων, ως γνωστό, συντελεί στην υποβάθμιση μιας περιοχής. Επίσης, εδώ ανήκει και η έλλειψη κοινόχρηστων χώρων και χώρων για κοινωφελείς εγκαταστάσεις.

4. Ελλιπής προστασία και ανάδειξη των ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων και χαρακτηριστικών της περιοχής.

Πρόκειται για περιοχές με πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά που έχουν χάσει την ταυτότητά τους και χαρακτηρίζονται από μια εικόνα γενικής υποβάθμισης που λειτουργεί αρνητικά για την περιοχή.

Στην Ελλάδα γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι εμφανίζονται και οι τέσσερις παραπάνω κατηγορίες προβλημάτων. Πιο αναλυτικά, ακολουθεί μια κατηγοριοποίηση των περιοχών ανάπτυξης του ελληνικού αστικού χώρου, με βάση τα στοιχεία υποβάθμισης που τις χαρακτηρίζουν, όπως αυτή παρουσιάζεται στο βιβλίο του κ. Αραβαντινού, «Πολεοδομικός Σχεδιασμός – Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου»:

1. Κεντρικές περιοχές υψηλών κτιρίων με अपαράδεκτα υψηλούς επιτρεπόμενους συντελεστές δόμησης και με προέχουσες κεντρικές λειτουργίες (διοίκηση, γραφεία, εμπόριο, πολιτιστικές, ψυχαγωγικές εγκαταστάσεις) αλλά και κατοικίες σε περιορισμένο βαθμό.
2. Περιοχές «εργασίας» ή και μικτές περιοχές με προέχουσες οικονομικές λειτουργίες, του δευτερογενούς τομέα και των μεταφορών ή και άλλων σχετικών (βιομηχανία, βιοτεχνία, αποθήκες, χονδρεμπόριο, λειτουργίες λιμένων ή άλλων εγκαταστάσεων μεταφορών) που υφίστανται ακόμη ή οι οικονομικές τους

λειτουργίες έχουν διακοπεί στα πλαίσια της αποβιομηχάνισης. Τα προβλήματα εδώ έχουν να κάνουν κυρίως με ανάμειξη αντιμαχόμενων χρήσεων που βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση μεταξύ τους.

3. Περιοχές κατοικίας με απαράδεκτα υψηλούς συντελεστές δόμησης, μεγάλα ποσοστά κάλυψης και υψηλές πυκνότητες. Χαρακτηριστικά τέτοιων περιοχών είναι η ανεπάρκεια τεχνικής και κοινωνικής υποδομής καθώς και των ελεύθερων χώρων και χώρων πρασίνου με συνακόλουθο αποτέλεσμα την υποβάθμιση του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος (π.χ. Παγκράτι, Κυψέλη).

Το πρόβλημα των μεγάλων πυκνοτήτων και των υψηλών συντελεστών δόμησης στις κεντρικές κυρίως περιοχές της Αθήνας συναρτάται σήμερα με την τυπική πλέον αθηναϊκή πολυκατοικία. Το σύστημα της αντιπαροχής που κάποτε λειτούργησε ως μέσο στεγαστικής αποκατάστασης για κάθε κοινωνικό στρώμα της μεταπολεμικής Ελλάδας, συνετέλεσε στη ραγδαία επέκταση της δόμησης και στον περιορισμό των ελεύθερων χώρων.

4. Περιοχές κατοικιών, συνοικιών ή συνοικισμών αυθαιρέτων που εντάχθηκαν αργότερα στο Σχέδιο αλλά εξακολουθούν να παρουσιάζουν προβληματικές στεγαστικές συνθήκες.
5. Περιοχές εκτός εγκεκριμένου σχεδίου συνήθως με «αυθαίρετα» ή λυόμενα κτίσματα που επιδιώκουν να καλύψουν ανάγκες μόνιμης στέγασης. Τόσο οι υποβαθμισμένες στεγαστικές συνθήκες όσο και η τεχνικοκοινωνική υποδομή, καθιστούν την κατοικία αυτής της μορφής και την περιοχή της πολύ προβληματική.
6. Περιοχές παραθεριστικής κατοικίας με εγκεκριμένα – σήμερα – σχέδια και με κτίσματα. Τα στεγαστικά και πολεοδομικά χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών κάνουν προβληματική την αποστολή τους.
7. Χωριά στο σύνολο τους ή τμήματά τους. Εδώ μπορεί να υπάρχουν λειτουργικές, τεχνικές, στεγαστικές, πολεοδομικές και κοινωνικές αδυναμίες που καθιστούν τις περιοχές προβληματικές.

5.2. Πρακτικές «αναβάθμισης» της ποιότητας του αστικού χώρου και νέα αστικά τοπία

Η αυξανόμενη σημασία της ποιότητας του αστικού χώρου και της εικόνας της πόλης καθιστά την αρχιτεκτονική και την πολεοδομία βασικά εργαλεία οικονομικής μεγέθυνσης. Η δημιουργία ελκυστικού φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, μέσα από πρακτικές όπου ο σχεδιασμός του χώρου υπεισέρχεται ως κρίσιμος συντελεστής, έχει αναδειχθεί σε μια από τις κυρίαρχες αναπτυξιακές πολιτικές, σε επίπεδο πόλης.

Οι αναπλάσεις κεντρικών αστικών τμημάτων, η δημιουργία επιχειρηματικών και πολιτιστικών επικέντρων, η ανάδειξη ιστορικών περιοχών, η χρήση της *avant-garde* αρχιτεκτονικής, ο εκσυγχρονισμός των μεταφορικών και τηλεπικοινωνιακών δικτύων κτλ., αποτελούν επιμέρους πρακτικές (οι οποίες συνδυάζονται ποικιλοτρόπως), που χρησιμοποιούνται για την προσέλκυση κεφαλαίου και επενδύσεων. Στοχεύουν στην μεγέθυνση της αστικής οικονομίας, είτε άμεσα (προσέλκυση επισκεπτών, ανάπτυξη

τουρισμού, επενδύσεις στο κτισμένο περιβάλλον, αύξηση των αξιών γης και των εσόδων από τη φορολόγηση), είτε έμμεσα, δηλαδή μέσω της προσέλκυσης δυναμικών οικονομικών κλάδων και εκείνης της κοινωνικής ομάδας, που θα αποτελέσει το υψηλόμισθο στελεχιακό δυναμικό σε αυτούς (Μουκούλης, 2008).

Η εν λόγω κοινωνική ομάδα, που ο Florida ονομάζει δημιουργική τάξη (Florida, 2003), λειτουργεί αφενός καταναλωτικά, αφετέρου αυξάνει, εκ νέου, την ελκυστικότητα της πόλης, όσον αφορά στην προσέλκυση επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε κλάδους αιχμής, καθώς αποτελεί εκείνο το, παραγωγικό, εργατικό δυναμικό που καθίσταται απαραίτητο για την αποδοτική λειτουργία τους. Σε αυτό το πλαίσιο, η παρουσία τους θεωρείται κρίσιμος παράγοντας για τη μεγέθυνση της εκάστοτε τοπικής οικονομίας (Florida, 2003). Πρόκειται για άτομα υψηλού μορφωτικού επιπέδου, τα οποία έλκονται από πλουραλιστικά και ανεκτικά αστικά περιβάλλοντα, όπως επίσης από την προσφερόμενη ποιότητα του χώρου (πολιτιστικές εγκαταστάσεις, επιλογές διασκέδασης, ποιοτική εικόνα του χώρου, συμβολική αξία και κουλτούρα που επιδεικνύει ο τόπος), συνθήκη που έχει να κάνει με τις ιδιαίτερες εμπειρίες που μπορούν να αποκομίσουν (Florida, 2003).

5.2.1. Αναπλάσεις κεντρικών αστικών περιοχών και το φαινόμενο του gentrification

Τα προγράμματα ανάπτυξης κεντρικών αστικών περιοχών, έχουν βρεθεί στο επίκεντρο της αστικής πολιτικής και της πολεοδομίας από τη δεκαετία του 1980 (Μαντουβάλου, 2007). Αφορούν κυρίως σε ιστορικά τμήματα της πόλης, αποβιομηχανοποιημένα «αστικά κενά», παλιά λιμάνια και περιοχές κατοικίας που υποβαθμίστηκαν, κυρίως κατά την περίοδο της συνεχόμενης φυγής των ανώτερων και μεσαίων στρωμάτων προς τα προάστια. Περιλαμβάνουν τη δημιουργία νέων υποδομών, την αισθητική βελτίωση της όψης της περιοχής, την αναβάθμιση του κτηριακού της αποθέματος, την ανάδειξη των ιδιαίτερων μορφολογικών, ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων του περιβάλλοντος, και συχνά την ένταξη χρήσεων πολιτισμού και αναψυχής σε αξιόλογα κτηριακά κελύφη (π.χ. παλιά εργοστάσια και βιοτεχνίες).

Οι αστικές αναπλάσεις, και ιδίως αυτές που δίνουν έμφαση στην αναβάθμιση και ανάπτυξη της κατοικίας, έχουν συνδεθεί έντονα με το φαινόμενο του εξευγενισμού (gentrification). Πρόκειται για μια διαδικασία επανασυγκέντρωσης τμημάτων της μεσαίας και ανώτερης τάξης σε κεντρικές συνοικίες της πόλης, με επακόλουθο τον σταδιακό εκτοπισμό των κατώτερων εισοδηματικά ομάδων από τις περιοχές αυτές, λόγω της αύξησης των ενοικίων (Savage and Warde, 2005). Το φαινόμενο του gentrification επιταχύνθηκε ιδιαίτερα από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, στις ΗΠΑ και στη Βρετανία, λόγω της νεοφιλελεύθερης διαχείρισης των αστικών αναπλάσεων (Μαλούτας και Αλεξανδρή, 2009), ενώ μέχρι σήμερα έχει εξαπλωθεί στις περισσότερες μεγάλες πόλεις της Δύσης (Savage and Warde, 2005).

Οι ερμηνείες που αρχικά αναπτύχθηκαν, σχετικά με το φαινόμενο του gentrification, επικέντρωναν είτε σε παράγοντες προσφοράς (οικονομική-στρουκτουραλιστική προσέγγιση), που σχετίζονται με τις επενδύσεις στο κατασκευασμένο περιβάλλον, είτε σε παράγοντες ζήτησης για κατοίκηση στο κέντρο των πόλεων (πολιτισμική προσέγγιση) (Savage and Warde, 2005, Knox and Pinch, 2009). Σύμφωνα με την οικονομική προσέγγιση (Smith, 1979), το κατασκευαστικό και μεσιτικό κεφάλαιο επενδύει σε υποβαθμισμένες κεντρικές περιοχές όταν δημιουργούνται οι συνθήκες επικερδούς εκμετάλλευσης του λεγόμενου χάσματος γαιοπροσόδου (rent gap), δηλαδή της διαφοράς μεταξύ της πραγματικής γαιοπροσόδου (υπό τις υπάρχουσες χρήσεις γης) και της δυνητικής γαιοπροσόδου (που μπορεί να προκύψει από τη

βέλτιστη χρήση της γης) (Knox and Pinch, 2009, Μουκούλης, 2008). Πρακτικά το αυξημένο χάσμα γαιοπροσόδου σημαίνει ότι η γη και τα κτήρια που βρίσκονται σε αυτή μπορούν να αγοραστούν πολύ φθηνά, να αναπλαστούν και να φιλοξενήσουν περισσότερο προσοδοφόρες χρήσεις, όπως κατοικίες και καταστήματα, που απευθύνονται σε ευπορότερα στρώματα (Savage and Warde, 2005).

Εικόνα 3: Το SoHo στο Manhattan της Νέας Υόρκης, χαρακτηριστικό παράδειγμα εκδήλωσης του φαινομένου gentrification

Σύμφωνα με την πολιτισμική θεώρηση, που επικεντρώνει περισσότερο σε παράγοντες ζήτησης, τα φαινόμενα gentrification σχετίζονται με την εμφάνιση μιας νέας μεσαίας τάξης, τμήματα της οποίας, εμπορούμενα από μεταμοντέρνα πολιτισμικά και καταναλωτικά πρότυπα, επιλέγουν να εγκατασταθούν σε κεντρικές αστικές γειτονίες, αμφισβητώντας το «συμβατικό» τρόπο ζωής των προαστίων (Knox and Pinch, 2009). Πρόκειται κυρίως για νέους από ανώτερα επαγγελματικά στρώματα (στελέχη επιχειρήσεων, επαγγελματίες επιστήμονες, καλλιτέχνες, επιχειρηματίες κτλ.), που συχνά εντάσσονται σε μονομελή νοικοκυριά ή νοικοκυριά δύο συντρόφων, χωρίς παιδιά, που και οι δύο κερδίζουν εισόδημα (Μαλούτας και Αλεξανδρή, 2009). Τα άτομα αυτά προσελκύονται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κεντρικών περιοχών όπως η ζωντάνια, ο κοσμοπολιτισμός, η κοινωνικότητα, το ανεκτικό περιβάλλον, η ύπαρξη περισσότερων και εναλλακτικών επιλογών διασκέδασης και κατανάλωσης, οι πολιτιστικές υποδομές, αλλά και η βελτιωμένη πρόσβαση στην εργασία (Savage and Warde, 2005).

Σύμφωνα με μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση, η διαδικασία του gentrification κινητοποιείται από μια πολιτισμική πρωτοπορία (π.χ. μποέμ καλλιτέχνες), που εγκαθίσταται σε κεντρικές υποβαθμισμένες γειτονίες, επιδιώκοντας να δημιουργήσει ένα ιδιαίτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον, αλλά και εκμεταλλευόμενη την ύπαρξη οικονομικών στεγαστικών λύσεων (Savage and Warde, 2005). Έτσι, η περιοχή αποκτά νέο ενδιαφέρον και μια «πολιτισμική νομιμότητα», προσελκύοντας αφενός νέα τμήματα της μεσαίας και ανώτερης τάξης, αφετέρου το κατασκευαστικό κεφάλαιο, που βλέπει τις ευκαιρίες κερδοσκοπικής εκμετάλλευσης του χάσματος γαιοπροσόδου να αυξάνονται (Savage and Warde, 2005). Καθώς πολλαπλασιάζονται οι νέοι επίδοξοι κάτοικοι και οι επενδύσεις στην περιοχή, αυξάνονται οι αξίες των ιδιοκτησιών και οι απαιτήσεις των ιδιοκτητών για μεγαλύτερα ενοίκια. Κατά συνέπεια οι παλαιότεροι κάτοικοι, όπως και οι λιγότερο «ευγενείς» χρήσεις, σταδιακά αναγκάζονται να απομακρυνθούν, και αντικαθίστανται από ευπορότερα στρώματα και από χρήσεις που απευθύνονται σε αυτά (π.χ. νέες τοπικές υπηρεσίες, εξειδικευμένες αγορές, χώροι διασκέδασης συχνά μεταμοντέρνας αισθητικής κτλ.).

Το κράτος, βέβαια, δε παραμένει αμέτοχο σε αυτή τη διαδικασία, καθώς αναλαμβάνει το ρόλο του θεσμικού εγγυητή και πραγματοποιεί επενδύσεις που προωθούν, ή σε κάποιες περιπτώσεις ενεργοποιούν, φαινόμενα *gentrification* (π.χ. αναπλάσεις, μεγάλα έργα υποδομής, μεγάλης κλίμακας εγκαταστάσεις πολιτισμού).

5.2.2. Έργα ναυαρχίδες

Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο που εμφανίστηκε στα κέντρα των πόλεων, κατά τη δεκαετία του 1980, είναι τα λεγόμενα *έργα ναυαρχίδες* (*flagship projects*) (Hall T., 2005). Πρόκειται για έργα μεγάλης κλίμακας και θεαματικής, μεταμοντέρνας αρχιτεκτονικής, όπου μπορεί να στεγάζονται μουσεία, επιχειρηματικά κέντρα και γραφεία, συνεδριακοί και εκθεσιακοί χώροι, βιομηχανικά πάρκα, αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες κτλ. Ο χαρακτηρισμός τους ως έργα ναυαρχίδες, υποδηλώνει το ρόλο τους στην προσέλκυση ή στην ενίσχυση ενός συνόλου μικρότερων έργων ανάπτυξης, με τελικό στόχο την αναγέννηση του αστικού περιβάλλοντος και της τοπικής οικονομίας (Hall T., 2005).

Η χρήση εντυπωσιακών μορφολογικών προτύπων είναι βασικό χαρακτηριστικό των *flagship projects*, καθώς επιδιώκεται αυτά να λειτουργήσουν αφενός ως πόλοι έλξης για επισκέπτες και επενδυτές, αφετέρου ως τοπόσημα και ως σύμβολα της «αναγεννημένης» και «ανταγωνιστικής» πόλης. Σε αυτό το σημείο αποτυπώνεται έντονα η μεταμοντέρνα αντίληψη της αρχιτεκτονικής, η έμφαση που δίνει σε αισθητικούς, παρά σε κοινωνικούς, σκοπούς και η συμβολή της στα επιχειρηματικά πρότυπα διαχείρισης του αστικού χώρου.

Η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τέτοια έργα εντάσσονται στο ευρύτερο περιβάλλον της πόλης, και η λήψη μέτρων που θα μπορούσαν, ίσως, να προλάβουν αρνητικές, για τον τοπικό πληθυσμό (και ιδιαίτερα για τα πιο ευάλωτα τμήματα αυτού), επιπτώσεις, μπαίνουν στο περιθώριο του ενδιαφέροντος των τοπικών αρχών. Έτσι, ενώ κάποιες τοπικές ομάδες μπορεί να επωφελούνται, για παράδειγμα από την ανάπτυξη του τουρισμού, δεν είναι απαραίτητο ότι δίνονται ουσιαστικές λύσεις σε σοβαρά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Αντιθέτως, ευνοείται η εκδήλωση φαινομένων τύπου *gentrification*, πολλαπλασιάζονται κυρίως οι χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας και η υποαπασχόληση, και εντείνονται οι κοινωνικο-χωρικοί διαχωρισμοί.

Για παράδειγμα, η ανάπτυξη του Inner Harbor στη Βαλτιμόρη, θεωρείται μια από τις πρώτες (και επιτυχημένες) παρεμβάσεις, όπου χρησιμοποιήθηκαν έργα ναυαρχίδες. Ο αντίκτυπος της, όμως, στον τοπικό πληθυσμό, όσον αφορά στην αστική φτώχεια, στους αστέγους, στις παροχές υγείας και εκπαίδευσης, και στην απασχόληση, σύμφωνα με τον Harvey, ήταν αμελητέος ή και αρνητικός (Harvey, 2007). Ουσιαστικά, αυτό που έγινε, ήταν να δημιουργηθεί μια πόλη δύο ταχυτήτων, όπου το επιχειρηματικό, τουριστικό και πολιτιστικό κέντρο, έρχεται σε σοβαρή αντίθεση με τις παρακείμενες υποβαθμισμένες συνοικίες (Harvey, 1989).

Ένα ακόμα πολυσυζητημένο παράδειγμα *flagship project*, από τον ευρωπαϊκό χώρο αυτή τη φορά, είναι το μουσείο Guggenheim στο Bilbao της χώρας των Βάσκων. Το μουσείο αποτέλεσε την επιτομή των πρακτικών που ακολούθησαν οι τοπικές αρχές για την αναζωογόνηση της πόλης, η οποία αντιμετώπιζε σημαντικά κοινωνικοοικονομικά προβλήματα λόγω της αποβιομηχάνισης. Οι βασικές κατευθύνσεις στις οποίες κινήθηκαν οι πρακτικές αστικής ανάπτυξης στο Bilbao, ήταν η στροφή της οικονομίας στον πολιτιστικό και τουριστικό τομέα και η προώθηση μιας νέας εικόνας της πόλης, μέσω της κατασκευής εμβληματικών έργων, που θα αναλάμβαναν γνωστοί αρχιτέκτονες (Baniotopoulou, 2001). Το μουσείο Guggenheim,

τοποθετήθηκε στο κέντρο ενός ευρύτερου project, που περιλάμβανε ένα πλήθος άλλων υποδομών (πολιτιστικών, συγκοινωνιακών κτλ.) και χώρους πρασίνου, στην κεντρική, και πρώην βιομηχανική, περιοχή Abandoibarra, κατά μήκος του ποταμού Nervion (Baniotopoulou, 2001). Άνοιξε το 1997, μετατρέποντας το Bilbao σε τουριστικό προορισμό διεθνούς εμβέλειας, και έκτοτε αποτελεί τοπόσημο της πόλης (Gonzalez Ceballos, 2004).

Εικόνα 4: Το μουσείο Guggenheim στο Bilbao.

Πηγή: <http://www.panoramio.com/>

Εικόνα 5 και 6: Η περιοχή Abandoibarra πριν την ανάπλαση.(1992) και μετά την ανάπλαση.(2011)

Πηγή: <http://www.bilbaoria2000.org/>

Επίκεντρα πολιτισμού και ψυχαγωγίας

Η ανάπτυξη πολιτιστικών περιοχών, ενταγμένη σε προγράμματα αστικής ανάπλασης, έχει αναδειχθεί σε μια από τις βασικότερες πρακτικές αναβάθμισης των ενδοαστικών περιοχών, σε μεγάλες αλλά και σε μικρότερες πόλεις (Hall T., 89-90). Τέτοιες παρεμβάσεις συχνά πραγματοποιούνται σε αποβιομηχανοποιημένες, κεντρικές περιοχές των πόλεων, όπου το ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής κτηριακό απόθεμα, η συμβολική και ιστορική αξία του τοπίου, και η προσπελασιμότητα της περιοχής εγγυώνται, κατά κάποιον τρόπο, την «επιτυχία» του εγχειρήματος. Έτσι, παλιές, και συχνά εγκαταλελειμμένες, υποδομές, όπως εργοστάσια, βιοτεχνίες, αποθήκες, αγορές, σφαγεία, σιδηροδρομικοί σταθμοί, εγκαταστάσεις με προκυμαίες και προβλήτες ανακατασκευάζονται, για να φιλοξενήσουν χρήσεις πολιτισμού και ψυχαγωγίας (Σημαιοφορίδης, 2007) .

Οι σχηματιζόμενοι πολιτιστικοί θύλακες (cultural clusters) μπορεί να έχουν τη μορφή επικέντρων υψηλής τέχνης, όπως η Συνοικία των Μουσείων στη Βιέννη, ή επικέντρων δημοφιλούς ψυχαγωγίας όπως το Temple Bar στο Δουβλίνο, ενώ συχνά εντοπίζονται και στα όρια της πόλης με το φυσικό υδάτινο στοιχείο, όπως για παράδειγμα στην περιοχή Abandoibarra στο Bilbao (Γοσπονδίνη, 2007).

Στα επίκεντρα υψηλής τέχνης αναπτύσσονται κυρίως δραστηριότητες όπως μουσεία, μέγαρα μουσικής, θέατρα, εκθεσιακοί και συνεδριακοί χώροι και πολυχώροι πολιτιστικών εκδηλώσεων. Τα παλιά βιομηχανικά συγκροτήματα, λόγω της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αλλά και της μεγάλης, σχετικά, κλίμακας τους, ενδείκνυνται για τη χωροθέτηση τέτοιων χρήσεων. Συχνά, σε αυτές τις περιπτώσεις, οι πολιτιστικοί θύλακες συμπληρώνονται με νέες κατασκευές θεαματικής αρχιτεκτονικής, ή ακόμα συγκροτούνται γύρω από αυτές (π.χ. το μουσείο Guggenheim στο Bilbao).

Η Συνοικία των Μουσείων (Museumsquartier) στο κέντρο της Βιέννης, θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους πολιτιστικούς θύλακες υψηλής τέχνης. Πρόκειται για μια έκταση 58 στρεμμάτων, που περιλαμβάνει ένα πλήθος πολιτιστικών εγκαταστάσεων (μουσεία, κέντρα αρχιτεκτονικής και χορού, εκθεσιακούς χώρους, καλλιτεχνικά στούντιο κτλ.), όπως επίσης μπαρ, εστιατόρια, καφέ, καταστήματα και μεγάλης έκτασης αίθρια. Το συγκρότημα, το οποίο αποτελείται από ιστορικά κτήρια μπαρόκ αρχιτεκτονικής, όπου στεγάζονταν οι βασιλικοί στάβλοι, αλλά και σύγχρονες κατασκευές, λειτουργεί από το 2001.

Εικόνα 7: Η Συνοικία των Μουσείων στη Βιέννη. Το κεντρικό αίθριο, ανακαινισμένα και σύγχρονα κτήρια μουσείων. Πηγή: <http://www.panoramio.com/>

Εικόνα 8: Αεροφωτογραφία της Συνοικίας των Μουσείων στη Βιέννη.
Πηγή: <http://www.mqw.at/>

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Πόλη των Τεχνών και των Επιστημών στη Βαλένθια της Ισπανίας. Είναι ο σπουδαιότερος σύγχρονος τουριστικός προορισμός της πόλης. Η θέση του βρίσκεται στις εκβολές του πρώην ποταμού Τούρια, ο οποίος μετατράπηκε σε πάρκο πρασίνου μετά τις μεγάλες πλημμύρες του 1957. Το κτηριακό σύμπλεγμα της «Πόλης» σχεδιάστηκε από τους αρχιτέκτονες Σαντιάγο Καλατράβα και Φελίξ Καντελά. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1996 και τα εγκαίνια έγιναν στις 16 Απριλίου 1998, με την έναρξη λειτουργίας του L'Hemisfèric. Το τελευταίο κομμάτι παραδόθηκε στις 9 Οκτωβρίου του 2005.

Το 1989, ο κυβερνήτης της επαρχίας της Βαλένθια, Χοάν Λέρμα ανέλαβε την πραγμάτωση της ιδέας του καθηγητή πανεπιστημίου στην ιστορία της τέχνης Χοσέ Μαρία Λόπεθ Πινέρο για την κατασκευή ενός μουσείου επιστήμης πάνω στους κήπους του ποταμού Τούρια που ήταν τότε γεμάτοι μωριές. Ο Λέρμα εμπιστεύτηκε το σχεδιασμό του εγχειρήματος αυτού σε ομάδα ανθρώπων που εξέτασαν παρόμοιους αρχιτεκτονικούς τόπους στο Μόναχο, το Λονδίνο και τον Καναδά. Σκοπός ήταν η δημιουργία κτηρίων παιδαγωγικού χαρακτήρα.

Εικόνα 9: Η Πόλη των Τεχνών και των Επιστημών στη Βαλένθια
Πηγή : www.cac.es

Ως επίκεντρα δημοφιλούς ψυχαγωγίας μπορούν να θεωρηθούν οι περιοχές όπου συγκεντρώνονται μπαρ, καφέ, εστιατόρια, μουσικές και θεατρικές σκηνές, μικροί εκθεσιακοί χώροι κτλ. Συνήθως δημιουργούνται σε αναπλάσμενες (ή υπό ανάπλαση) κεντρικές περιοχές, όπου κατά το παρελθόν αναμειγνύονταν οι βιοτεχνικές και παραδοσιακές εμπορικές δραστηριότητες με τη λαϊκή κατοικία.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου επικέντρου είναι η περιοχή Temple Bar στο κέντρο του Δουβλίνου, η οποία από τη δεκαετία του 1950 και μετά είχε γνωρίσει σημαντική υποβάθμιση, καθώς πολλές από τις μικρές παραδοσιακές επιχειρήσεις που μέχρι τότε βρίσκονταν εκεί, άρχισαν να κλείνουν (Γκόννη, 2010). Όμως η περιοχή, διαθέτοντας ένα πλούσιο κτηριακό απόθεμα, με παραδοσιακά χαρακτηριστικά και στενά δρομάκια, και καθώς τα ενοίκια ήταν αρκετά χαμηλά, άρχισε να προσελκύει νέες δραστηριότητες: μικρά εστιατόρια, γκαλερί, καταστήματα ρούχων κτλ. Παράλληλα, η πολιτεία εκδηλώνει το ενδιαφέρον της, μέσω της δέσμευσης για τη διατήρηση της περιοχής, της παροχής οικονομικών κινήτρων για την εγκατάσταση εκεί νέων δραστηριοτήτων, αλλά και της ίδρυσης ειδικού φορέα (Temple Bar Properties, 1991), υπεύθυνου για την αναβάθμιση της παραδοσιακής συνοικίας (Murphy, 2002). Έτσι, σταδιακά, συγκεντρώνεται στην περιοχή ένας μεγάλος αριθμός μπαρ, εστιατορίων, καφέ, εκθεσιακών χώρων κτλ., μετατρέποντας τη σε επίκεντρο δημοφιλούς ψυχαγωγίας.

Επιχειρηματικά επίκεντρα

Η έννοια του επιχειρηματικού επικέντρου, αναφέρεται στην υψηλή χωρική συγκέντρωση επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται, κυρίως, στον χρηματοοικονομικό τομέα, στον κλάδο των προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας, στην παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών προς παραγωγούς, στα μέσα ενημέρωσης και στη βιομηχανία του θεάματος. Η σχεδιασμένη ανάπτυξη θυλάκων επιχειρηματικής δραστηριότητας στοχεύει στην άμεση προσέλκυση επιχειρήσεων που εντάσσονται σε κλάδους αιχμής, μέσω των οικονομικών πλεονεκτημάτων που προκύπτουν στο πλαίσιο τέτοιων συγκεντρώσεων (Γοσπονδίνη, 2007:).

Η κλίμακα και η εμβέλεια αυτών των επιχειρηματικών επικέντρων διαφοροποιείται ανάλογα με τη θέση της πόλης στην ιεραρχία των αστικών συστημάτων. Για παράδειγμα οι έδρες των πολυεθνικών επιχειρήσεων και των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών τείνουν να εγκαθίστανται, σε συγκεκριμένους τύπους πόλεων (κυρίως σε παγκόσμιες πόλεις, μητροπόλεις), καθώς οι προϋποθέσεις για την αποδοτική λειτουργία τους είναι περισσότερες (Hall T., 2005).

Τυπικό παράδειγμα επιχειρηματικού επικέντρου είναι η Potsdamer Platz στο Βερολίνο. Η περιοχή, μετά την πτώση του τείχους (1989), ουσιαστικά αποτελούσε μια τεράστια αδόμητη έκταση στο κέντρο της πόλης και άρα προσφερόταν για μεγάλης κλίμακας επεμβάσεις. Έτσι, το 1991, οι τοπικές αρχές προκηρύσσουν διαγωνισμό για το σχεδιασμό της ανοικοδόμησης της ευρύτερης περιοχής της Potsdamer Platz, ώστε να καθοριστούν κάποιοι κατευθυντήριοι άξονες ανάπτυξης. Παράλληλα δύο μεγάλα τμήματα της συνολικής δημόσιας έκτασης πωλούνται στις εταιρίες Daimler-Benz και Sony, οι οποίες αναθέτουν σε γνωστούς αρχιτέκτονες (Renzo Piano, Arata Isozaki, Richard Rogers, Helmut Jahn κτλ.) τον σχεδιασμό των νέων εντυπωσιακών κτηριακών συγκροτημάτων. Ειδικότερα, στην περιοχή της Daimler-Benz, εισάγεται στο κέντρο της σύνθεσης μια πλατεία (Marlene Dietrich Platz), γύρω από την οποία αναπτύσσονται ο 20όροφος πύργος γραφείων της εταιρείας, ένα καζίνο, ένα ξενοδοχείο, ένα θέατρο, ένας πολυκινηματογράφος, και κάποια ακόμα κτίσματα που φιλοξενούν γραφεία, χώρους αναψυχής και εμπορικά καταστήματα. Το δεύτερο

κτηριακό συγκρότημα (Sony Center), του οποίου η κατασκευή ολοκληρώθηκε το 2000, περιλαμβάνει την ευρωπαϊκή έδρα της εταιρείας, και ακόμα ένα πλήθος γραφείων, καταστημάτων, διαμερισμάτων, ξενοδοχείων, χώρων αναψυχής και πολιτισμού, μέσα σε ένα περιβάλλον υψηλής τεχνολογίας.

Εικόνα 10: Κτήρια στη Potsdamer Platz
Πηγή: www.en.wikipedia.org

5.3. Προσέγγιση των εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών (Brownfields)

Η ανάκτηση των εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών ως μια σύγχρονη τάση αποτελεί ίσως τη φυσική εξέλιξη της πρότερης βιομηχανικής ανάπτυξης στο χώρο της ευρωπαϊκής πόλης. Μέσα από τις βιομηχανικές περιοχές των πόλεων είναι δυνατή η ανάγνωση των σημαντικών κοινωνικο-οικονομικών γεγονότων αλλά και της πορείας που διέγραψε η κάθε μια, μελετώντας τη χωροθέτηση και την εγκατάλειψη εκτεταμένων ή μικρότερων τμημάτων του αστικού χώρου από τις βιομηχανικές χρήσεις.

Οι τάσεις λοιπόν που αφορούν την αποβιομηχάνιση, η οποία επέδρασε στις περισσότερες ευρωπαϊκές αλλά και ελληνικές πόλεις στο τέλος του 20ου αιώνα, αλλά και τη χωρική αναδιάρθρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων σηματοδοτούν την έναρξη της συζήτησης για τις διαδικασίες αστικής αναζωογόνησης των εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών. Κατ' επέκταση, τα αποθέματα αστικών εκτάσεων, με συχνά ρυπογόνες και συγκρουόμενες χρήσεις με αυτές του ευρύτερου αστικού χώρου, τοποθετούνται στο επίκεντρο όσο αφορά τη πραγματοποίηση πολεοδομικών επεμβάσεων, καθώς νέοι παράγοντες από τα τέλη της δεκαετίας του '80 συμβάλλουν σε μια διαφορετική προσέγγιση τους (Vestbro,2007, Μπελαβίλας, 2010):

- Η έννοια της αειφορίας και το συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη προστασία του περιβάλλοντος.
- Οι ιδέες για τη προστασία της βιομηχανικής, αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, ως ένα ζωτικό κομμάτι για την ιστορική συνέχεια της πόλης.
- Διαθρωτικές αλλαγές στα συστήματα μεταφορικών υποδομών (λιμάνια, σιδηροδρομικοί σταθμοί, αεροδρόμια), που αφορούν τόσο τα τεχνολογικά μέσα όσο και τις τάσεις χωροθέτησης τους.
- Η μετακίνηση και προώθηση στρατιωτικών και άλλων οχλουσών χρήσεων εκτός του αστικού χώρου.

Οι παράγοντες αυτοί συντελούν τελικά στην εμφάνιση μιας καινούριας ευρύτερης έννοιας που αντιστοιχίζεται στα υποβαθμισμένα τμήματα του αστικού χώρου, αυτής του "brownfield", η οποία όπως αναλύεται παρακάτω θα αποτελέσει έναν όρο «ομπρέλα» για μια πληθώρα περιπτώσεων περιοχών εγκαταλελειμμένων χρήσεων και δραστηριοτήτων.

5.3.1. Η αστική αναζωογόνηση των Brownfields στην Ελλάδα

Προσέγγιση και θεσμικό πλαίσιο

Οι αναφορές των παραπάνω ερευνητικών δικτύων παρακολούθησης των brownfields αν και συμπεριλαμβάνουν την Ελλάδα στις διάφορες έρευνες δεν συγκεντρώνουν σημαντικά στοιχεία για την εξέλιξη των πολιτικών ανάκτησης και σχεδιασμού. Πιο συγκεκριμένα, αυτό που χαρακτηρίζει την Ελλάδα είναι η έλλειψη δεδομένων, τόσο στην εκτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης (αριθμός και έκταση των brownfields), όσο και στον προσδιορισμό ενός ορισμού, ο οποίος να οδηγεί στον χαρακτηρισμό τους. Ο χαμηλός βαθμός εξέλιξης σε αυτά τα ζητήματα μπορεί εν μέρει να εξηγηθεί σύμφωνα με το δίκτυο, στην ιστορικά περιορισμένη χωροθέτηση βαριάς βιομηχανίας στις ελληνικές πόλεις (Cabernet, 2003).

Παρόλα αυτά, η μέχρι σήμερα εμπειρία στο ζήτημα της ανάκτησης των εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών αφορά μεμονωμένες παρεμβάσεις, οι οποίες κατά περίπτωση επικεντρώνουν στην αποκατάσταση της αρχιτεκτονικής-βιομηχανικής κληρονομιάς αλλά και στην περιβαλλοντική αποκατάσταση περιοχών με έντονα προβλήματα ρύπανσης. Γνωστά παραδείγματα αυτών των περιπτώσεων η παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος URBAN αλλά και το Τεχνολογικό και Πολιτιστικό Πάρκο Λαυρίου, όπου εφαρμόστηκε συνδυασμός παρεμβάσεων για την απορρύπανση των εδαφών αλλά και την αποκατάσταση των ιστορικών του εγκαταστάσεων στα πλαίσια ερευνητικού προγράμματος του ΕΜΠ.

Το θεσμικό πλαίσιο, από το οποίο απορρέουν τα δυο αυτά είδη παρέμβασης αφορά τόσο το πεδίο της περιβαλλοντικής προστασίας, με μέτρα και όρους για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων (ΚΥΑ 13588/725/2006, ΦΕΚ 383Β, 28 Μαρτίου 2006) όσο και το ζήτημα της «προστασίας της αρχιτεκτονικής και φυσικής κληρονομιάς», σύμφωνα με τον Ν.1577/85 (ΓΟΚ) (άρθρο 4) αλλά και τον Αρχαιολογικό Νόμο (Ν.3028/2002), ο οποίος διακρίνει τα κατάλοιπα της βιομηχανικής ανάπτυξης ως «νεώτερα πολιτιστικά αγαθά που είναι μνημεία λόγω της αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής, ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής τους σημασίας (άρθρο 6). (Ποζουκίδου, 2011)

Συνολικά, τόσο οι διαφορετικές πτυχές του θεσμικού πλαισίου όσο και η εμπειρία από επιμέρους παρεμβάσεις, αναδεικνύουν την αναγκαιότητα μιας πιο ολοκληρωμένης και άμεσα πολεοδομικής θεώρησης, η οποία να ενσωματώνει της διαφορετικές διαστάσεις της αναζωογόνησης των εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών.

(πηγή: Μοσχούτη Ειρήνη,(2012) διπλωματική εργασία, «Αστική Αναζωογόνηση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών: Η περίπτωση του Ταύρου στην οδό Πειραιώς»)

5.4. Αξιοποίηση στρατοπέδων

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σε όλη τη χώρα σταδιακή εγκατάλειψη πολλών στρατιωτικών εγκαταστάσεων. Πολλές από αυτές είναι χωροθετημένες μέσα στον ιστό των πόλεων και καταλαμβάνουν μεγάλες εκτάσεις ζωτικής σημασίας για την μελλοντική ανάπτυξη τους. Μετά την ραγδαία και ανεξέλεγκτη, ως επί το πλείστον, οικιστική ανάπτυξη των πόλεων τα στρατόπεδα βρέθηκαν εγκλωβισμένα μέσα στον αστικό ιστό εμποδίζοντας τη συνέχειά του και στις περισσότερες των περιπτώσεων σε άμεση γεινίαση με χρήσεις ασύμβατες με τη λειτουργία και τις ανάγκες τους. Παράλληλα, η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη των πόλεων ελαχιστοποίησε τη δυνατότητα επέμβασης της πολιτείας για τη διασφάλιση γης, απαραίτητης, τόσο υπό τη μορφή ελεύθερων χώρων πρασίνου και αναψυχής, όσο και για την κάλυψη αναγκών κοινωνικού εξοπλισμού στον αστικό χώρο. Οι σύγχρονες απαιτήσεις για την αναβάθμιση των πόλεων, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών επιβάλλουν την απόδοση των στρατοπέδων στους δήμους.

Ο Ν. 2745/1999, που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 224/27-10-99, αναφέρεται για σύσταση προσωρινής υπηρεσίας για την αξιοποίηση και μετεγκατάσταση στρατοπέδων. Σύμφωνα με το Ν. 2745/99, «κατά την πολεοδόμηση των χώρων των στρατοπέδων που απελευθερώνονται επιτρέπεται ο καθορισμός αστικών χρήσεων γης, ανεξαρτήτως των ισχυόντων ή προβλεπόμενων χρήσεων και όρων δόμησης της περιοχής (ΓΠΣ, ΖΟΕ κλπ.) που σκοπεύει παράλληλα με την αξιοποίηση των στρατοπέδων από τις Ένοπλες Δυνάμεις και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και στην πολεοδομική αναβάθμιση της τοπικής κοινωνίας, με την προϋπόθεση ότι ποσοστό τουλάχιστον 50% των χώρων αυτών θα προβλέπεται για κάλυψη αναγκών σε χώρους κοινόχρηστου πράσινου και κοινωφελών εξυπηρετήσεων». (παρ.2 του άρθρου 3). Το τμήμα του στρατοπέδου που πολεοδομείται με άλλες αστικές χρήσεις παραμένει ή εισέρχεται στην ιδιοκτησία του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Στο υπόλοιπο τμήμα καθορίζονται χρήσεις πρασίνου, αναψυχής και κοινωνικού εξοπλισμού. Η εμβέλεια, ο χαρακτήρας και η ένταση των χρήσεων αυτών (δηλαδή του τοπικού ή υπερτοπικού χαρακτήρα) αποτελούν καθοριστικές παραμέτρους για τη μεταβίβαση της κυριότητας και διαχείρισης του τμήματος αυτού από το Δημόσιο στην οικεία τοπική αυτοδιοίκηση (Α ή Β βαθμού αντίστοιχα).

5.4.1. Παραδείγματα στην Ελλάδα

5.4.1.1. Πάρκο Ελευθερίας, πρώην ΕΑΤ-ΕΣΑ

Στο χώρο που καταλάμβανε άλλοτε το στρατόπεδο του Α΄ Τάγματος Πεζικού στις παρυφές του Λυκαβηττού, συναντάμε ένα από τα πιο σημαντικά συμπλέγματα υπερτοπικών λειτουργιών της Αθήνας. Σταδιακά, από τη δεκαετία του '20 και μέσα από διαδοχικές παραχωρήσεις, ο χώρος του πρώην στρατοπέδου κατατμήθηκε σε μικρότερες ενότητες, με διαφορετικούς αποδέκτες και διαφορετικό λειτουργικό προσανατολισμό.

Συγκεκριμένα, στο χώρο του πρώην στρατοπέδου διακρίνουμε (Σχ.1):

- Τα Νοσοκομεία Μετοχικού Ταμείου Στρατού (ΝΜΤΣ) και Ναυτικό.
- Την Πρεσβεία των ΗΠΑ και την επέκτασή της, σε χώρο του ΜΤΠΥ που της παραχωρήθηκε έναντι χαμηλού τιμήματος.
- Το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, μαζί με τις νέες εκτεταμένες συνεδριακές του εγκαταστάσεις.
- Το Πάρκο Ελευθερίας και τα κτίρια του ΕΑΤ-ΕΣΑ, που στεγάζουν το Κέντρο Καλών Τεχνών του Δήμου Αθηναίων.
- Το προς ανοικοδόμηση οικόπεδο της Εκκλησίας της Ελλάδας (πρώην 401 Στρατιωτικό Νοσοκομείο), στο οποίο προβλέπεται να ανεγερθεί το Συνοδικό Μέγαρο ή μεγάλη ξενοδοχειακή μονάδα.
- Σειρά από οικόπεδα κατά μήκος των οδών Δεινοκράτους, Αθηναίων Εφήβων και Αναπήρων Πολέμου, που παραχωρήθηκαν σε αξιωματικούς του Στρατού μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή για την ανέγερση κατοικιών.

Οι επιμέρους χρήσεις κατανέμονται στο χώρο ως εξής:

Υγεία	21%
Κατοικία	20%
Πρεσβεία ΗΠΑ	16%
Μέγαρο Μουσικής Αθηνών	16%
Άλσος-Πάρκο Ελευθερίας	14%
Εκκλησία της Ελλάδας	7%
Οδικό Δίκτυο	6%

Αξιολογώντας την εξέλιξη του χώρου του πρώην στρατοπέδου του Α΄ Τάγματος Πεζικού συμπεραίνουμε ότι:

- Μόνο το 14% της συνολικής έκτασης έχει αποδοθεί στην πόλη ως υπαίθριος δημόσιος χώρος. Περιλαμβάνει τις διαμορφώσεις γύρω από το άγαλμα του Ελ. Βενιζέλου (αρχιτέκτων Π. Βοκοτόπουλος) και τον περιβάλλοντα χώρο του διατηρητέου συγκροτήματος ΕΑΤ-ΕΣΑ.
- Κατακερματίζεται πλήρως ο χώρος και διακόπτονται οι συνδέσεις ανάμεσα στις επιμέρους ενότητες. Η έλλειψη σήμανσης καθιστά δύσκολα αντιληπτή την ιστορικότητα του τόπου από τους πολίτες.

Χρήσεις γης / Ιδιοκτησίες στο Πάρκο Ελευθερίας – πρώην ΕΑΤ-ΕΣΑ

Εικόνα 11: Χρήσεις γης / Ιδιοκτησίες στο Πάρκο Ελευθερίας – πρώην ΕΑΤ-ΕΣΑ

5.4.1.2. «Στρατιωτική Πόλη Γουδί» - Φθισιατρείο Σωτηρία

Στο Γουδί υπάρχει ένας χώρος έκτασης 4.500 στρεμμάτων περίπου, με σύνθετο καθεστώς ιδιοκτησίας και χρήσεων, εντός του οποίου κυριαρχούν οι αδόμητες δημόσιες εκτάσεις. Η ιστορία της περιοχής ταυτίζεται με τις παλιές στρατιωτικές εγκαταστάσεις από τη μία (Στρατιωτική Πόλη) και τα πρώτα νοσοκομεία από την άλλη (Φθισιατρείο Σωτηρία).

Συγκεκριμένα, σήμερα στην περιοχή υφίστανται και λειτουργούν:

- Εννέα πολιτικά και στρατιωτικά νοσοκομεία.
- Τρία υπουργεία, ενεργές στρατιωτικές εγκαταστάσεις (ΣΔΑ) και δημόσιες υπηρεσίες (ΕΡΤ στα κτίρια της πρώην ΥΕΝΕΔ).
- Αθλητικές εγκαταστάσεις των Δήμων Αθηναίων, Ζωγράφου και Παπάγου, καθώς και το Κέντρο Εκπαίδευσης Ιππασίας (Γενική Γραμματεία Αθλητισμού).
- Εκπαιδευτικά / ερευνητικά ιδρύματα (Πολυτεχνειούπολη Ζωγράφου, Κέντρο Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση).

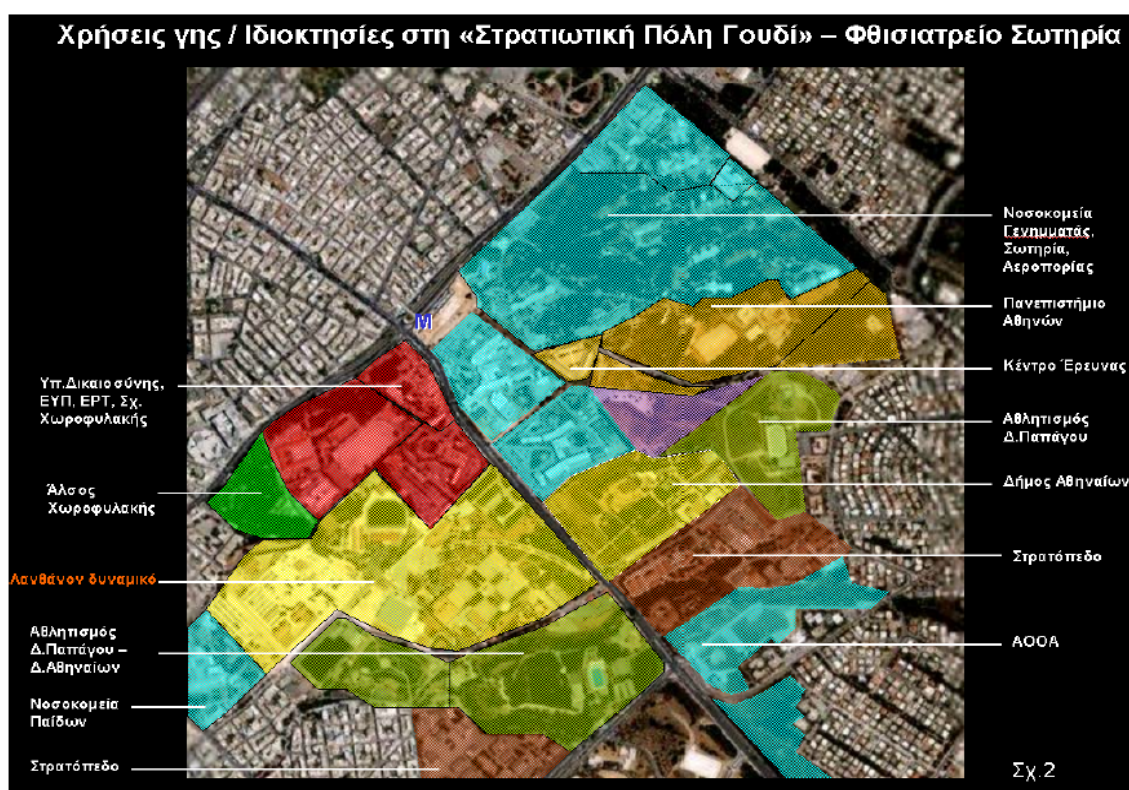
Η κατάληψη του χώρου από τις επιμέρους χρήσεις σε ποσοστιαίες μονάδες εμφανίζεται στον ακόλουθο πίνακα.

Υγεία	25%
Αθλητισμός	12%
ΑΟΟΑ (στρατιωτικοί)	10%
Ενεργά στρατόπεδα	9%
Εκπαίδευση – Έρευνα	8%
Υπηρεσίες	8%
Άσος Χωροφυλακής	2%
Οδικό Δίκτυο	8%
Λανθάνον δυναμικό	18%

Αξιολογώντας την πορεία των διαδοχικών παραχωρήσεων από το 1977, οπότε μεγάλη έκταση του χώρου (965 στρεμ.) παραχωρείται σταδιακά στους όμορους δήμους για πράσινο, αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, διαπιστώνουμε ότι:

- Μόνο το 2% της συνολικής έκτασης είναι σήμερα ανοιχτός δημόσιος χώρος (Άσος Χωροφυλακής). Ακαθόριστο είναι το ιδιοκτησιακό καθεστώς σε ένα μεγάλο κομμάτι της έκτασης – περίπου στο 18% – και, κατ' επέκταση, ακαθόριστος παραμένει και ο τελικός χαρακτήρας του.

- Και στην περίπτωση αυτή κατακερματίζεται πλήρως ο χώρος, χωρίς ενδιάμεσες συνδέσεις, με αποτέλεσμα οι κάτοικοι των γύρω δήμων να κινούνται περιμετρικά και κατά μήκος των αξόνων κυκλοφορίας για να προσεγγίσουν τις διαφορετικές χρήσεις.

Εικόνα 12: Χρήσεις γης / Ιδιοκτησίες στη «Στρατιωτική Πόλη Γουδί» – Φθισιατρείο Σωτηρία

5.4.1.3. Συνολική αξιολόγηση: ελάχιστο πράσινο, ασύμβατες χρήσεις, χωρικός κατακερματισμός

Τα δύο παραδείγματα στρατοπέδων που εξετάστηκαν αποκαλύπτουν την ασάφεια στις διαδικασίες που ακολουθούν τις απομακρύνσεις των στρατοπέδων. Ειδικότερα, η ελληνική πολιτεία έχει προβεί σε σταδιακές παραχωρήσεις τμημάτων τους για:

- Κοινωνικές ομάδες άμεσα συνδεδεμένες με το Στρατό: στρατιωτικά νοσοκομεία, Οικοδομικοί Συνεταιρισμοί Αξιωματικών (ΑΟΟΑ), Ταμείο Εθνικής Άμυνας (ΤΕΘΑ).
- Κάλυψη επιμέρους αναγκών της πόλης σε χώρους εκπαίδευσης, πολιτισμού, διοίκησης: Μέγαρο Μουσικής, Υπουργεία Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης / ΕΥΠ, Πανεπιστήμια, ΕΡΤ, κ.α.
- Ανταλλαγή εκτάσεων με άλλους φορείς: περίπτωση 401 Στρατιωτικού Νοσοκομείου που ανήκει πλέον στην Εκκλησία της Ελλάδας.

- Παραχώρηση έναντι χαμηλού τιμήματος για ειδικές χρήσεις: περίπτωση Πρεσβείας ΗΠΑ.
- Αθλητικές εγκαταστάσεις: κολυμβητήριο Οργανισμού Νεολαίας και Άθλησης Δήμου Αθηναίων, Κλειστό Αθλητικό Κέντρο Παπάγου, Αθλητικό Κέντρο Ζωγράφου.
- Κάλυψη αναγκών σε κτιριακές υποδομές για τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, με την κατασκευή του γηπέδου Μπάντμιντον και των συνοδευτικών χώρων στάθμευσης, καθώς και Χωριού Τύπου.

Οι παραχωρήσεις αυτές έχουν γίνει χωρίς σχεδιασμό και έχουν οδηγήσει:

- Σε απόδοση στην πόλη εξαιρετικά περιορισμένης έκτασης υπαίθριου δημόσιου χώρου.
- Στον κατακερματισμό των δύο στρατοπέδων σε μικρές ενότητες, περιφραγμένες και απροσπέλαστες – μία ιδιότυπη «οικοπεδοποίηση» της δημόσιας γης – η οποία δεν επιτρέπει την ελεύθερη κίνηση των πολιτών μέσα στο χώρο, παρά μόνο περιμετρικά. Έτσι, εκτός των άλλων, δυσχεραίνεται η επικοινωνία γειτονικών περιοχών μεταξύ τους, μια και παρεμβάλλονται περιφραγμένες νέες χρήσεις.
- Σε περιβαλλοντική υποβάθμιση, με την κάλυψη μεγάλου μέρους των φυσικών επιφανειών με νέα μεγάλα κτίρια και με διαμορφώσεις που χρησιμοποιούν σκληρά υλικά για τη δημιουργία επίγειων χώρων στάθμευσης για τα νοσοκομεία, τα υπουργεία και τη μετεπιβίβαση στο μετρό. Παράλληλα περιορίζεται το υψηλό πράσινο και καλύπτονται τα ρέματα.
- Σε υποβάθμιση αξιόλογων κτιρίων, αντιπροσωπευτικών της εποχής που κατασκευάστηκαν, όπως είναι τα στρατιωτικά κτίρια, τα περισσότερα από τα οποία δεν έχουν ακόμα χαρακτηριστεί διατηρητέα (εξαιρούνται τα κτίρια του Νοσοκομείου Σωτηρία, σε σχέδια των αρχιτεκτόνων Ι. Δεσποτόπουλου, Γ. Κοντολέων, Ν. Κιτσίκης, Α. Μεταξάς, κ.ά.)

(πηγή: Γιάννης Πολύζος, Καθηγητής ΕΜΠ, Νίκος Μπελαβίλας, Λέκτωρ ΕΜΠ, Φερενίκη Βαταβάλη, Λέκτωρ ΔΠΘ, (2006) Τα στρατόπεδα ως πρόκληση αναβάθμισης του πολεοδομικού ιστού της Αθήνας. Δύο ενδεικτικά παραδείγματα: ΕΑΤ-ΕΣΑ και Γουδί)

5.4.2. Διεθνείς πρακτικές

Το πρώτο παράδειγμα το συναντάμε στην Ουτρέχτη της Ολλανδίας. Περιμετρικά της πόλης, διατηρούνται φρούρια που παλαιότερα ήλεγχαν το αρδευτικό σύστημα της γύρω πεδιάδας. Το φρούριο Voordorp ανήκε στο δήμο της Ουτρέχτης. Το 1990, αγοράστηκε από ιδιώτη, που προχώρησε σε εργασίες αποκατάστασης, διατηρώντας το μέγιστο αριθμό αυθεντικών στοιχείων. Παράλληλα, οι νέες κατασκευές σχεδιάστηκαν με τρόπο τέτοιο που να μην προκαλέσουν αλλοιώσεις στις αρχικές, αλλά και να είναι εύκολο να απομακρυνθούν στο μέλλον. Το φρούριο στεγάζει σήμερα χώρους εστίασης και συνεδριακό κέντρο δυναμικότητας 600 ατόμων.

Σε μικρή απόσταση, το φρούριο De Gagel, ιδιοκτησία της τοπικής διοίκησης της Ουτρέχτης, λειτουργεί ως χώρος αναψυχής και δημοτικό πάρκο, ενώ χώρος αναψυχής αποτελεί πλέον και το φρούριο Werk Bij Maarsseveen. Στο φρούριο De Bilt, το βόρειο τμήμα ανήκει από το 1997 στο δήμο της Ουτρέχτης. Αμέσως μετά την απόκτηση της κυριότητας, ο δήμος πραγματοποίησε εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης και από το 1999 το φρούριο είναι ανοικτό στο κοινό ως επισκέψιμος χώρος, καθώς και ως χώρος εκθέσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Τέλος, το φρούριο Hoofddijk ανήκει από το 1963 στο πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης.

Χρησιμοποιείται ως βοτανικός κήπος του τμήματος Βιολογίας, ενώ από το 1989 είναι ανοικτό και στο ευρύ κοινό ως επισκέψιμος χώρος.

Εικόνα 13: Το φρούριο Voordorp

Εικόνα 14: Το φρούριο De Gagel

Ένα τελευταίο παράδειγμα από την Ολλανδία είναι το φρούριο Vechten, έκτασης περίπου 17 εκταρίων, με 7.000 τ.μ. στεγασμένων χώρων. Η χρήση του παραχωρήθηκε το 1998 δωρεάν σε τοπικό οργανισμό, που εκτέλεσε τις απαραίτητες εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης. Χάρη σε αυτές, το φρούριο στεγάζει σήμερα ποικίλες εκδηλώσεις, από καθαρά ιδιωτικές συγκεντρώσεις μέχρι δημόσιους εορτασμούς, θεατρικές παραστάσεις και διεθνείς συναντήσεις.

Περνάμε στη Γερμανία και πιο συγκεκριμένα στην πόλη του Ροστόκ. Τα στρατιωτικά κτήρια στο κεντρικό τμήμα της πόλης χρησιμοποιούνταν έως το 1991 από το Ρωσικό στρατό. Σήμερα, ορισμένα από αυτά στεγάζουν τμήματα του τοπικού πανεπιστημίου. Οι εγκαταστάσεις του πυροβολικού χρησιμοποιούνται από το ομόσπονδο γραφείο εργασίας, ενώ οι παλιές κατοικίες των αξιωματούχων αποτελούν κατοικίες πολιτών. Στην Καρθαγένη της Ισπανίας, τέλος, έχουμε το παράδειγμα της μετατροπής του παλαιού Ναυτικού Νοσοκομείου σε έδρα του τοπικού πανεπιστημίου. Εδώ, η προσεγμένη αποκατάσταση προσφέρει ένα αξιόλογο δείγμα αξιοποίησης στρατιωτικού κτηρίου με σεβασμό στις ιδιαίτερες αξίες του, αλλά και χωρίς υπεκφυγές για το σύγχρονο χαρακτήρα της παρέμβασης. Παράλληλα, η πόλη κερδίζει τους χώρους πρασίνου και τα πάρκα που περιβάλλουν τις ανακαινισμένες εγκαταστάσεις, ενώ δεν πρέπει να αγνοηθεί και η συμβολή της λειτουργίας του ιδρύματος στην τοπική οικονομία.

(πηγή: Δημήτριος Ζυγομαλάς, (2006), Αρχιτέκτων Μηχανικός, Αξιόλογα κτήρια και σύνολα στα στρατόπεδα της Θεσσαλονίκης: καταγραφή, τεκμηρίωση, προοπτικές αξιοποίησης μέσα από τη διεθνή εμπειρία)

5.4.3. Τελικές επισημάνσεις ευκαιριών ή κινδύνων

Σήμερα τα στρατόπεδα αποτελούν ακόμη κλειστούς θύλακες ειδικών χρήσεων μέσα στον ιστό που δεν αλληλεπιδρούν με την περιβάλλουσα αστική δομή. Αυτή η συνθήκη έχει λειτουργήσει ως ασπίδα προστασίας τους ως αποθέματος γης υπέρ του αστικού περιβάλλοντος. Η απόδοση τους δεν αφορά μόνο τους δήμους που τα περιβάλλουν αλλά ολόκληρη την πόλη και τους πολίτες της. Δεν πρέπει να αντιμετωπιστούν ως απομονωμένα ελεύθερα πεδία ή ακόμη χειρότερα ως εν δυνάμει αστικά ακίνητα προς εμπορευματική αξιοποίηση. Η προοπτική αυτή μόνο στην επιδείνωση της περιβαλλοντικής και πολεοδομικής λειτουργίας των βορειοδυτικών συνοικιών και ολόκληρης της πόλης μπορεί να οδηγήσει.

Η αξιοποίηση των στρατοπέδων στα πλαίσια ενός ευρύτερου προγράμματος αστικής αναζωογόνησης παρέχει τις μοναδικές ευκαιρίες για :

- ανάδειξη των στρατοπέδων ως ιδιαίτερους τόπους ιστορικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος
- δημιουργία νέων κοινόχρηστων χώρων πρασίνου, ενός εκτενούς μητροπολιτικού γραμμικού πάρκου που θα αναπληρώσει τις έντονες σημερινές ελλείψεις που βιώνουν όλοι οι πολίτες
- ανασύνταξη του αστικού τοπίου στις άμορφες συνοικίες της βορειοδυτικής Θεσσαλονίκης με νέες χρήσεις, νέα σημεία ενδιαφέροντος – θέασης και νεωτερική αρχιτεκτονική
- συγκρότηση νέας αστικής ταυτότητας στις περιοχές επέμβασης αλλά και νέας μητροπολιτικής ταυτότητας στην πόλη
- δημιουργία εστιών κεντρικότητας νέου τύπου για την αστική περιφέρεια, και τέλος
- εκτόνωση των πιέσεων που υφίσταται το ιστορικό κέντρο της πόλης και αναδιάταξη των κεντρικών περιοχών του Πολεοδομικού Συγκροτήματος προς όφελος μιας επιθυμητής πολυκεντρικότητας.

(πηγή: Χάρις Χριστοδούλου, αρχιτέκτονας μηχανικός MA Urban Design, (2006), Αξιοποίηση των στρατοπέδων στο οικιστικό περιβάλλον της βορειοδυτικής Θεσσαλονίκης: δυνητικά πεδία ευκαιριών ή κινδύνων)

6. Η υφιστάμενη κατάσταση στον Δήμο Ναυπλίου

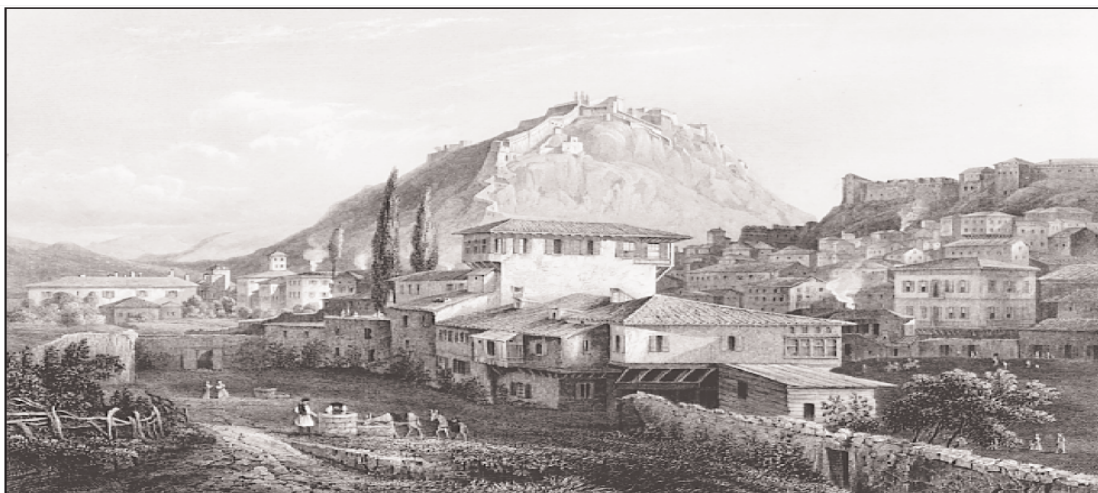
6.1. Σύντομο Ιστορικό Δήμου

Η ιστορία του Ναυπλίου είναι μακράιωνη. Κατοικήθηκε εδώ και τουλάχιστον 3.000 χρόνια. Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία στην τοποθεσία της σημερινής πόλης ίδρυσε ο Ναύπλιος, γιος του θεού Ποσειδώνα και της Αμμώνης, τη Ναυπλία η οποία οχυρώθηκε με κυκλώπεια τείχη. Αρχαιολογικά ευρήματα αποδεικνύουν την ύπαρξη της πόλης από τα μυκηναϊκά κιόλας χρόνια. Η πόλη του Ναυπλίου ήταν μέλος της Αμφικτιονίας της Καλαβρίας και αργότερα καταστράφηκε από τον βασιλέα του Άργους Δημοκρατίδα, ο οποίος την καθιστά επίγειο του βασιλείου του από τον 7ο αιώνα π.Χ. Στην εποχή του Πausανία η πόλη ήταν σχεδόν έρημη.

Στους βυζαντινούς χρόνους και από τον 11ο αιώνα η σπουδαιότητα του Ναυπλίου ως εμπορικού κέντρου συνεχώς αυξανόταν. Από το 1180 μ.Χ. ήταν πρωτεύουσα ηγεμονίας υπό τον Θεόδωρο Σγουρό. Εξέχουσα για την ιστορία της πόλης υπήρξε η μορφή του διαδόχου του Λέοντα Σγουρού, τοπικού άρχοντα του Ναυπλίου από το 1200 περίπου, ο οποίος θέλοντας να επεκτείνει την εξουσία του, έφτασε μέχρι τη Λάρισα το έτος 1204. Την προέλασή του ανέκοψαν οι Σταυροφόροι της Τέταρτης Σταυροφορίας, οι οποίοι κατέλαβαν τελικά όλες τις περιοχές που είχε κατακτήσει, μαζί και το Ναύπλιο, γύρω στο 1210-1212. Επί Φραγκοκρατίας έγινε πρωτεύουσα του Δουκάτου του Άργους, το 1338 την κατέλαβαν οι Ενετοί και το 1715 οι Τούρκοι. Όλοι αυτοί οι κατακτητές εργάστηκαν συστηματικά για την οχύρωση του βράχου του Παλαμηδίου και γενικά της πόλης, την οποία μετέτρεψαν σε απόρρητο φρούριο.

Το 1822 το Ναύπλιο ελευθερώθηκε και η πόλη έφτασε στο απόγειο της ακμής της όταν έγινε πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους, από το 1827 ως το 1834. Στις 8 Ιανουαρίου του 1828 αποβιβάστηκε στο Ναύπλιο ο πρώτος κυβερνήτης της νεότερης Ελλάδας, Ιωάννης Καποδίστριας. Στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831, ο Καποδίστριας δολοφονήθηκε έξω από την εκκλησία του Αγίου Σπυριδώνα και στις 25 Ιανουαρίου του 1833 οι Ναυπλιείς υποδέχτηκαν τον πρώτο βασιλιά της Ελλάδας Όθωνα, ο οποίος παρέμεινε στην πόλη για σύντομο χρονικό διάστημα, ως τα τέλη περίπου του 1834, οπότε η πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους μεταφέρθηκε στην Αθήνα.

Το Ναύπλιο βρέθηκε για τελευταία φορά στο επίκεντρο των γεγονότων, με τη Ναυπλιακή Επανάσταση κατά του Όθωνα, που ξέσπασε τον Φεβρουάριο του 1862, και έμεινε γνωστή ως «Ναυπλιακά».

Εικόνα 15: Το Ναύπλιο κατά την εποχή της Επανάστασης του '21. Σχέδιο του Wolfusberger. (Συλλογή Μ. Καρδαμίτη-Αδάμη).

Η πόλη – Φρούριο

Για 100 χρόνια (από δεκαετία 1830 ως δεκαετία 1930) βιώνει μια απίθανη μοναξιά. Διαφέρει από όλες τις άλλες Πελοποννησιακές πόλεις. Περιορίζεται εντός των τειχών. Αυξάνει καθ' ύψος. Η τριώροφη και τετραώροφη οικοδομή που ήταν μέχρι τότε ανύπαρκτη στις γειτονικές πόλεις (Αργος, Κόρινθο, Τρίπολη) εδώ είναι ο κανόνας. Οι κάτοικοί του δεν έχουν κτήματα και οι περισσότεροι είναι «ξενομερίτες». Περίπου ο μισός πληθυσμός εργάζεται στο Δημόσιο. Στους 6.000 κατοίκους, που σταθεροποιείται ο πληθυσμός μετά το 1840, περιλαμβάνονται το προσωπικό της 4^{ης} Μεραρχίας, του 8^{ου} Συντάγματος, του Οπλοστασίου, του Στρατιωτικού Νοσοκομείου, της Ανωτέρας Διοικήσεως Χωροφυλακής, του Εφετείου, του Πρωτοδικείου και του Γυμνασίου. Όλη η οικονομία στηρίζεται στην προσφορά υπηρεσιών Δημόσιας Διοίκησης. Το λιμάνι φθίνει με την πάροδο του χρόνου. Βιοτεχνική δραστηριότητα δεν αναπτύσσεται.

Η πόλη υδρεύεται από την πηγή της Άριας (περί τα 3 χλμ. από το κέντρο της). Υπάρχει πλήρης αποχετευτικό δίκτυο αλλά καταλήγει στο λιμάνι. Ο Βάλτος που ξεκίνησε από την άκρη του λιμανιού και εκτεινόταν κατά μήκος του μυχού του Αργολικού Κόλπου, είχε καταστήσει την ελονοσία ενδημική νόσο.

Εικόνα 16: Φωτογραφία των αρχών του αιώνα στο Ναύπλιο, που διακρίνονται το Στρατιωτικό Νοσοκομείο του Καποδίστρια, η εκκλησία των Αγίων Αναργύρων και το τούρκικο Χαμάμ. (Φωτ.: Συλλογή Γ. Χώρα)

Το τέλος

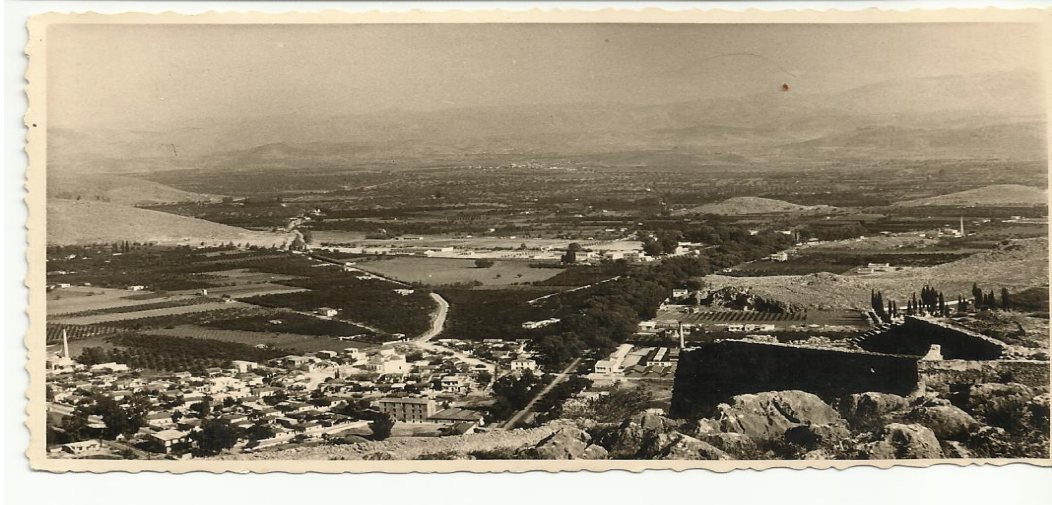
Όλα αυτά τα «εκατό χρόνια μοναξιάς» διαμόρφωσαν μια εντελώς ιδιόμορφη πόλη. Τα χαρακτηριστικά της και τα προβλήματα της δεν υπήρχαν πουθενά αλλού στην Ελλάδα. Κατά την επικρατούσα, στην τοπική γνώμη, αντίληψη για να γίνει, τότε, «βιώσιμο» το Ναύπλιο έπρεπε : α) Να γκρεμιστούν τα περαστικά τείχη, β) Να επιχωματωθεί η Φόσσα, αύλακας πλάτους 14 μέτρων με θαλασσινό νερό, μπροστά στα τείχη και γ) Να επιχωματωθεί ο Βάλτος. Αυτό το «πάνδημο» αίτημα οδήγησε σταδιακά (1870-1960) στην καταστροφή ανεκτίμητων στοιχείων του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και ενός πλούσιου σε βιοποικιλότητα υγροτόπου.

Εικόνα 17: Άγγλοι στρατιώτες κατά την απόβαση τους στο Ναύπλιο το 1941
(πηγή: αρχείο Μπάμπη Αντωνιάδη)

Εικόνα 18: Άγγλοι στρατιώτες ξεκουράζονται επί της οδού Ασκληπιού (1941)
(πηγή: αρχείο Μπάμπη Αντωνιάδη)

Εικόνα 19: Οδός Ασκληπιού.

Εικόνα 20: Πανοραμική θέα του Ναυπλίου και της ευρύτερης περιοχής από το Παλαμήδι.
(πηγή: αρχείο Μπάμπη Αντωνιάδη)

Ο τουρισμός: το σύγχρονο Ελ Ντοράντο

Η αρχή

Μετά τον πόλεμο το Ναύπλιο αλλάζει πλήρως. Οι περισσότερες υπηρεσίες φεύγουν. Μια βιομηχανική δραστηριότητα, που είχε εμφανιστεί στο μεσοπόλεμο (κονσερβοποιεία, καπναποθήκες, πυρηνελουργεία) αρχίζει σιγά σιγά να μειώνεται και τελικά να εξαφανίζεται. Το λιμάνι εξυπηρετεί εμπορικά πλοία που μεταφέρουν πορτοκάλια μέχρι το 1995. Από τότε οι οδικές συγκοινωνίες αντικαθιστούν τη μεταφορά των εμπορευμάτων με πλοία.

Τα 60 χρόνια που έχουν περάσει από το χτίσιμο των δύο μεγάλων ξενοδοχείων του ΕΟΤ (Ξενία και Αμφιτρύων), τώρα ιδιωτικών, μεταμόρφωσαν πλήρως το Ναύπλιο. Κύρια οικονομική δραστηριότητα γίνεται ο τουρισμός. Προσελκύει επαγγελματίες και εργαζόμενους από ευρύτερες περιοχές. Οι θέσεις εργασίας, που μειώθηκαν από τη συρρίκνωση των δημόσιων υπηρεσιών και το κλείσιμο των εργοστασίων, όχι μόνο καλύφθηκαν από την τουριστική ανάπτυξη, αλλά δημιουργήθηκαν και πολλές ακόμη. Αυξάνει κατακόρυφα η αξία της γης και αλλάζει πλήρως την πόλη.

Τα προβλήματα

Σήμερα στο ιστορικό κέντρο δεν υπάρχει πλέον καμία άλλη επαγγελματική δραστηριότητα, η οποία να μην έχει σχέση με τον τουρισμό - με εξαίρεση τα δικηγορικά γραφεία κοντά στο δικαστικό μέγαρο. Αντίθετα, συνολικά, η πόλη έχει τριπλασιάσει την έκταση της σε σχέση με το 1971 και έχει διπλασιάσει το μόνιμο πληθυσμό της.

Η διάταξη των δημοσίων υπηρεσιών σε μια πόλη, καθορίζει και τις χρήσεις της γης. Στο Ναύπλιο οι υπηρεσίες σταδιακά μετεγκαταστάθηκαν και διασκορπίστηκαν σε μεγάλη έκταση, δίνοντας ώθηση στη μεγάλη χρησιμοποίηση μηχανοκινήτων μεταφορικών μέσων. Το ίδιο συνέβη και με το εμπορικό κέντρο. Οι παλιοί εμπορικοί δρόμοι του ιστορικού κέντρου, έχουν μετατραπεί σε τουριστικούς και εξυπηρετούν μόνο τους επισκέπτες. Τα νέα καταστήματα άνοιξαν κατά μήκος των μεγάλων οδικών αρτηριών στις εισόδους της πόλης.

Ο μόνιμος πληθυσμός της παλιάς πόλης έχει περιοριστεί σε 500 περίπου κατοίκους, αν και στις επιχειρήσεις, που λειτουργούν σε αυτή την περιοχή, απασχολούνται πάνω από 3.000 εργαζόμενοι. Μεγάλος αριθμός κτιρίων παραμένουν ακατοίκητα και αρκετά είναι σε κακή κατάσταση. Η συντήρησή τους είναι απρόσφορη για τους ιδιοκτήτες τους λόγω των περιορισμών που έχει θέσει η Αρχαιολογία.

(πηγή: Μαρία Π. Δοντά, Ναύπλιο: οι επικίνδυνοι ατραποί της ανάπτυξης)

6.2. Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του Δήμου

Ο Δήμος Ναυπλιέων αναπτύσσεται μέσα στο Αργολικό Πεδίο σε μια ευρύτερη περιοχή που διαχωρίζεται σε παράκτια, πεδινή και ημιορεινή ζώνη. Η οικονομική ανάπτυξη συνολικά της περιοχής στηρίζεται στην αγροτική εκμετάλλευση των πλούσιων πεδινών εδαφών και την αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών διαθέσιμων προς όφελος της τουριστικής δραστηριότητας.

Η απαίτηση για βιώσιμη διαχείριση των πόρων επιβάλλουν την υιοθέτηση ενός νέου πρότυπου ανάπτυξης με βασική επιδίωξη την ισόρροπη ανάπτυξη του συνόλου της περιοχής μέσα από την ορθολογική αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, την ανάπτυξη δικτύων μεταφορών για την καλύτερη σύνδεση του περιφερειακού αγροτικού χώρου με τα αστικά κέντρα, και τη διάχυση της ανάπτυξης από τον αστικό χώρο προς την ύπαιθρο.

Στόχος είναι να αντιμετωπιστούν τα πολυδιάστατα αναπτυξιακά προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή, να αξιοποιηθεί επαρκώς η δυναμική της σε κάθε τομέα και να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξή της. Έμφαση δίνεται στην αναβάθμιση των παραγωγικών τομέων δραστηριότητας, κυρίως του πρωτογενή και τριτογενή και ιδιαίτερα των τομέων της γεωργίας, του τουρισμού και του εμπορίου, που αποτελούν το μοχλό της οικονομική ανάπτυξης για την περιοχή.

Το Ναύπλιο είναι η πρωτεύουσα του νομού Αργολίδας και το λιμάνι της περιοχής. Οι περισσότεροι και μεγαλύτεροι οικισμοί της περιοχής, συμπεριλαμβανομένου και του Ναυπλίου, αναπτύσσονται μέσα στην Αργολική πεδιάδα. Οι τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές αναπτύσσονται στα παράλια του Αργολικού κόλπου, ενώ στο ορεινό τμήμα, που περικλείει το Αργολικό Πεδίο, υπάρχουν μικροί ημιορεινοί οικισμοί.

Κυρίαρχος τομέας οικονομικής δραστηριότητας είναι ο τριτογενής και περιλαμβάνει κυρίως τις υπηρεσίες και τον τουρισμό. Ο τουρισμός είναι ο πλέον δυναμικά αναπτυσσόμενος κλάδος του τριτογενή τομέα στην πόλη του Ναυπλίου, ενώ στον υπόλοιπο δήμο κυρίαρχος τομέας είναι ο πρωτογενής και συγκεκριμένα ο κλάδος της γεωργίας, δεδομένου ότι μεγάλο τμήμα του περισσότερων από αυτούς καταλαμβάνει η αργολική πεδιάδα, με κύρια προϊόντα τα εσπεριδοειδή (κυρίως πορτοκάλια) και διάφορα εποχικά κηπευτικά όπως ντομάτες, μαρούλια, αγκινάρες κ.α. Τα τελευταία χρόνια στις παράκτιες αγροτικές περιοχές παρουσιάζονται αυξητικές τάσεις ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας.

Η πόλη του Ναυπλίου είναι η περιοχή που εμφανίζει τη μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη στο Ν. Αργολίδας και αποτελεί ένα από τα πιο τουριστικά μέρη της Ελλάδας. Σε αυτό συμβάλλει ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της παλιάς πόλης του Ναυπλίου που έχει σε μεγάλο βαθμό προστατευτεί από παρεμβάσεις που θα συνέβαλαν στην υποβάθμισή της και την αλλοίωση του παραδοσιακού χαρακτήρα της και έχει αναδειχθεί κατάλληλα, με αποτέλεσμα να αποτελεί ένα σημαντικό τουριστικό πόρο. Σε αυτό συμβάλλουν το γεγονός ότι βρίσκεται πολύ κοντά στην Αθήνα, οι φυσικές ομορφιές της ευρύτερης περιοχής και η γειννίαση της με περιοχές μεγάλου αρχαιολογικού ενδιαφέροντος όπως οι Μυκήνες και η Επίδαυρος. Η ξενοδοχειακή υποδομή είναι αξιόλογη και περιλαμβάνει ξενοδοχειακές κλίνες και camping .

Ανεπτυγμένο είναι και το εμπόριο προϊόντων που προέρχονται από τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, όπως γεωργικά και τυροκομικά προϊόντα, αλλά κυρίως από εισαγόμενα προϊόντα ένδυσης, υπόδησης, τρόφιμα, αυτοκίνητα, ηλεκτρικό εξοπλισμό κτλ. Οι υπηρεσίες, όπως και το εμπόριο, είναι συγκεντρωμένες στη πόλη του Ναυπλίου όπου καθημερινά εξυπηρετούνται πολλά άτομα από όλες τις περιοχές και περιλαμβάνουν τραπεζικά καταστήματα, τεχνικά γραφεία, υπηρεσίες υγείας, κοινής ωφέλειας, οικονομικές και διοικητικές, όλες τις δημόσιες υπηρεσίες κτλ.

Το Ναύπλιο είναι ένα δυναμικά αναπτυσσόμενο τουριστικό κέντρο που περιβάλλεται από ένα δίκτυο αγροτικών, κυρίως, οικισμών, οι οποίοι διαθέτουν αξιόλογους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, μη επαρκώς αξιοποιημένους. Οι κατευθύνσεις που δίνονται για τη ανάπτυξη της περιοχής θα πρέπει να προωθούν τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, δίνοντας έμφαση στους δύο βασικούς κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, τον τουρισμό και τη γεωργία.

Εικόνες 21 και 22: Σοκάκια στην παλιά πόλη του Ναυπλίου
(πηγή: www.ethnos.gr , www.travel.gr)

Εικόνα 23: Πλατεία Συντάγματος 1907
Πηγή: Αργολική Αρχαική Βιβλιοθήκη
Ιστορίας και Πολιτισμού

Εικόνα 24: Πλατεία Συντάγματος 2013
πηγή: www.metrogreece.gr

6.2.1. Γεωγραφικά και πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

Ο Δήμος Ναυπλιέων είναι δήμος της περιφέρειας Πελοποννήσου – Π.Ε. Αργολίδος, που συστάθηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Ιδέας, Ασίνης, Νέας Τίρυνθας και Ναυπλιέων. Η έκταση του Δήμου είναι 390,241 τμ, ο πληθυσμός του είναι 33.260 μόνιμοι κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2011 και το υψόμετρό του κυμαίνεται μεταξύ 10 μέτρων (Δ.Ε. Ναυπλίου) και 580 μέτρων (Δ.Ε. Μιδέας – Δ.Κ. Αραχναίου).

Έδρα του δήμου ορίστηκε το Ναύπλιο, που συγκεντρώνει μεγάλο μέρος του πληθυσμού του δήμου Ναυπλιέων. Το Ναύπλιο είναι πρωτεύουσα του νομού και 2η σε μέγεθος πόλη μετά το Άργος, ενώ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου τον Ναύπλιο είναι η 6η σε μέγεθος πόλη σε σύνολο 7 πόλεων (Καλαμάτα, Κόρινθος, Τρίπολη, Άργος, Σπάρτη, Ναύπλιο, Λουτράκι).

Ο Δήμος Ναυπλιέων συνορεύει με το Δήμο Σαρωνικού Βόρεια, με το Δήμο Άργους Βορειοδυτικά, με το Δήμο Επιδαύρου Ανατολικά και με το Δήμο Ερμιονίδος Νότια. Λόγω του ότι τα αποτελέσματα της απογραφής του 2011 δεν έχουν δημοσιοποιηθεί στο σύνολό τους από την ΕΛ.ΣΤΑΤ και δεν είναι διαθέσιμα, η ανάλυση των πληθυσμιακών και δημογραφικών χαρακτηριστικών του Δήμου Ναυπλιέων θα πραγματοποιηθεί με στοιχεία της προηγούμενης απογραφής του 2001, λαμβάνοντας όμως υπόψη και συναθροίζοντας τα στατιστικά στοιχεία και των 4 Καποδιστριακών Δήμων και όχι μόνο του παλαιού Δήμου Ναυπλίου.

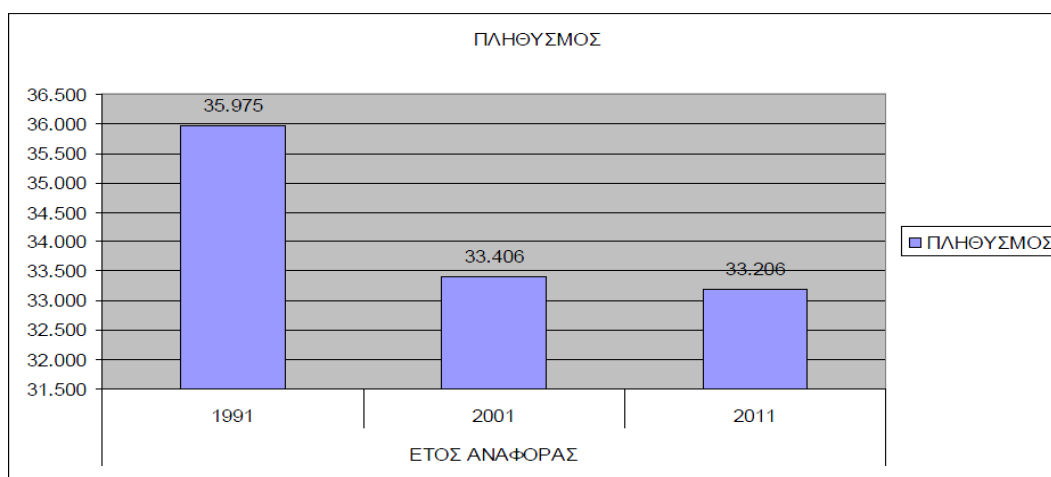

Εικόνα 25: Θέση Δήμου Ναυπλιέων στην περιφέρεια Πελοποννήσου
Πηγή: www.el.wikipedia.org

6.2.2. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Ο Δήμος Ναυπλιέων ακολούθησε σε γενικές γραμμές τις Δημογραφικές εξελίξεις που διαμορφώθηκαν στο πρώην Νομό Αργολίδας, οι οποίες είχαν χαρακτήρα μείωσης του μόνιμου πληθυσμού και απεικονίζουν την γενικότερη κοινωνική και οικονομική εξέλιξη όχι μόνο της Περιφερειακής Ενότητας αλλά του συνόλου της Περιφέρειας Πελοποννήσου και την μειωμένη συμβολή της στην οικονομική – κοινωνική ανάπτυξη της χώρας τα τελευταία χρόνια. Όπως διαπιστώνεται από το γράφημα που ακολουθεί, υπάρχει μικρή μείωση του μόνιμου του πληθυσμού του Δήμου μεταξύ 2001–2011 και μεγαλύτερη μεταξύ 1981-2001. Η μη Δημογραφική ανάπτυξη επέδρασε σε όλα τα επίπεδα: την περιφερειακή ανάπτυξη, την αστική διαμόρφωση και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού.

Από τα στοιχεία που διατίθενται για τον αριθμό των κατοίκων του Δήμου Ναυπλιέων από το 1991 έως και σήμερα, παρατηρείται μια σταθερή πορεία μείωσης του πληθυσμού παρόλο που με ποσοστό -4.20% είναι σε καλύτερη θέση την Περιφέρεια Πελοποννήσου – 5,7% (με την απογραφή του 2011). Το παρακάτω διάγραμμα, δείχνει τον πληθυσμό του Δήμου Ναυπλιέων από το 1991 μέχρι το 2011.

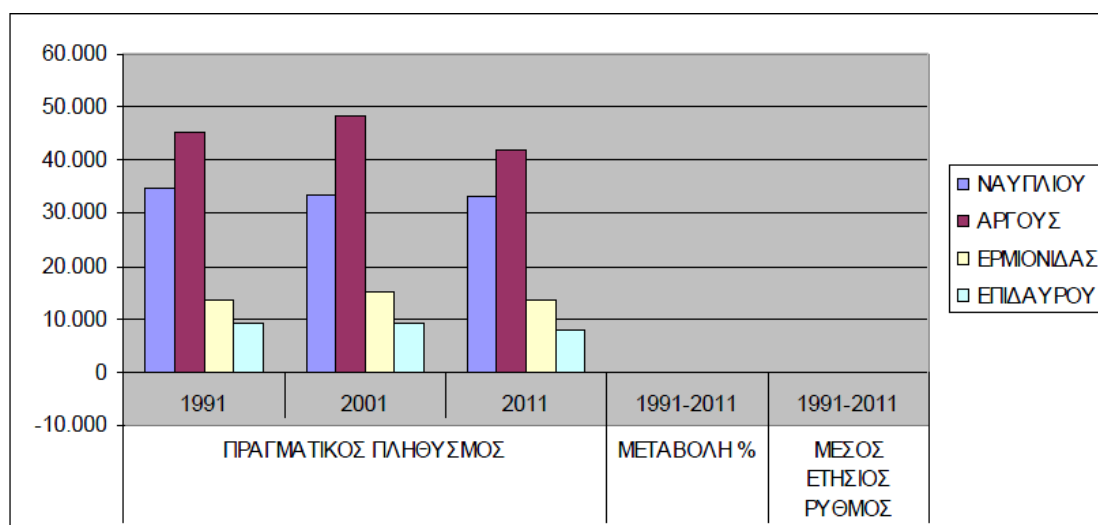
Διάγραμμα 1: Πληθυσμιακή εξέλιξη του Δήμου Ναυπλιέων το 1991-2011
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Εξέλιξη πραγματικού πληθυσμού του Δήμου Ναυπλιέων

ΔΗΜΟΙ	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΜΕΤΑΒΟΛΗ %	ΜΕΣΟΣ ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
	1991	2001	2011	1991-2011	1991-2011
ΝΑΥΠΛΙΟΥ	34.661	33.406	33.206	-4,20%	-0,21%
ΑΡΓΟΥΣ-ΜΥΚΗΝΩΝ	45.342	48.188	42.090	-7,17%	-0,36%
ΕΡΜΙΟΝΙΔΑΣ	13.665	14.901	13.670	0,04%	0,00%
ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ	9.131	9.275	8.070	-11,62%	-0,58%

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Πληθυσμιακή Εξέλιξη στους Όμορους Δήμους του Ναυπλίου
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Ο Δήμος Ναυπλιέων παρουσιάζει την μικρότερη μείωση σε ποσοστιαία βάση (είτε δεκαετίας, είτε ετήσια) σε σχέση με τους άλλους 2 δήμους με του οποίους γειτνιάζει, ενώ είναι ο δεύτερος, σε μέγεθος, δήμος από πλευρά πληθυσμού. Θα πρέπει βέβαια εδώ να σημειωθεί ο μεγάλος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού στο Δήμο Επιδαύρου (ποσοστιαία) και σε απόλυτες τιμές του Δήμου Άργους – Μυκηνών.

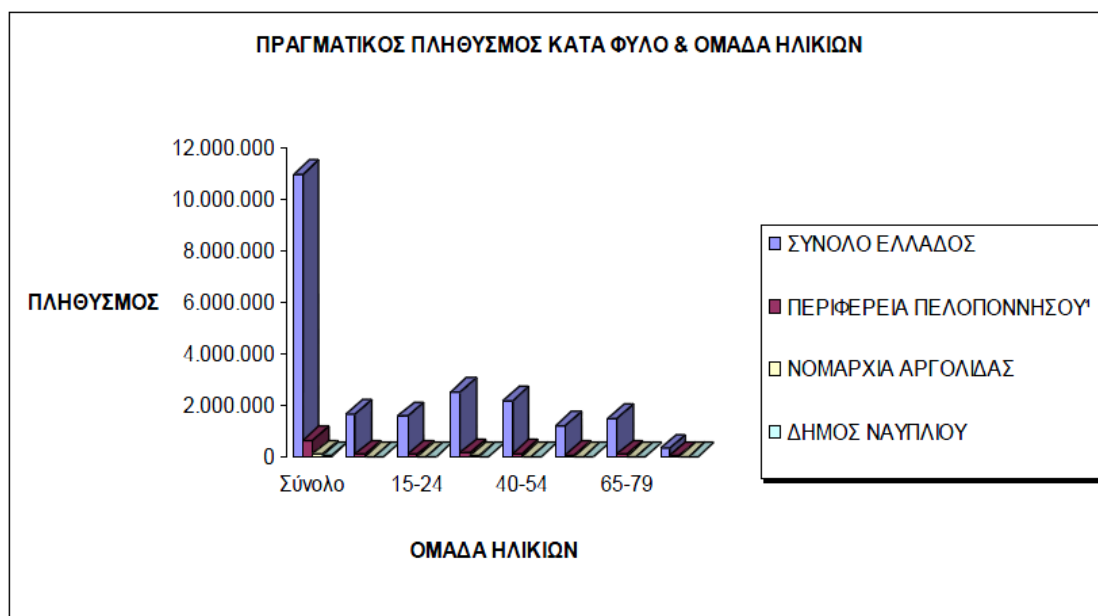
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΙΝΑΚΑ 1 Πληθυσμιακή Εξέλιξη στους Όμορους Δήμους του Ναυπλίου
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Στον επόμενο πίνακα και διάγραμμα εμφανίζονται:

- η ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού στο Δήμο, στην Νομαρχία Αργολίδας (νυν Π.Ε. Αργολίδας), Αιρετή Περιφέρεια Πελοποννήσου καθώς και στο σύνολο της χώρας
- η κατανομή του πληθυσμού στο Δήμο Ναυπλίων κατά φύλο και ομάδες ηλικιών

Πραγματικός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών (Απογραφή 2001)								
Γεωγραφική ζώνη	Αμφοτέρων των φύλων							
	Σύνολο	0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80 και άνω
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	10.964.020	1.664.085	1.565.320	2.509.011	2.188.585	1.205.479	1.500.974	330.566
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛ/ΝΝΗΣΟΥ	638.942	94.068	81.717	136.331	123.594	71.920	104.000	27.312
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	105.770	16.102	14.200	24.054	20.980	11.655	15.164	3.615
ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	33.406	4.891	4.047	7.202	6.641	3.469	4.337	2.819

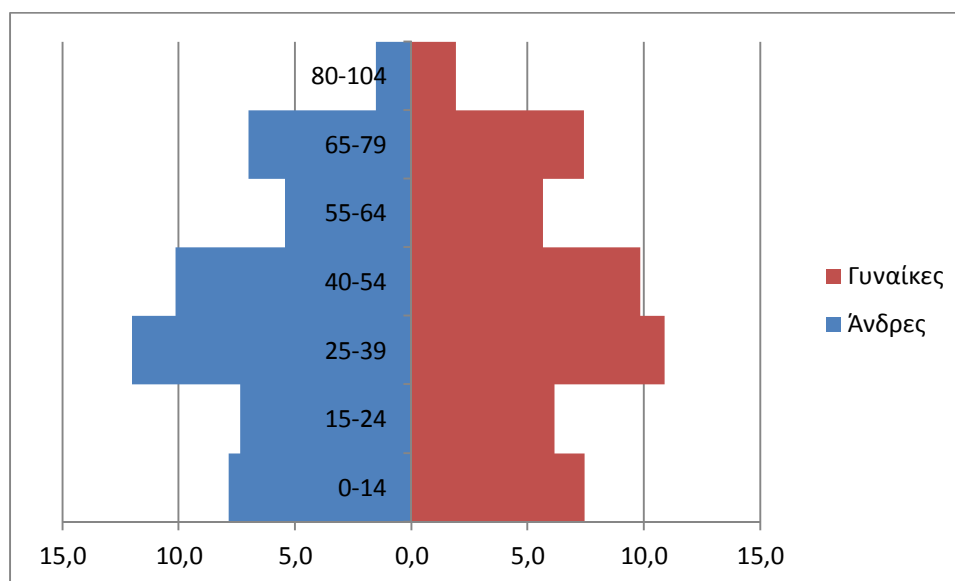
Πίνακας 2.: Ηλικιακή κατανομή πληθυσμού στο Δήμο Ναυπλίων, στην Νομαρχία Αργολίδας, στην αιρετή Περιφέρεια Πελοποννήσου & στο σύνολο της χώρας
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΙΝΑΚΑ 2: Ηλικιακή κατανομή πληθυσμού στο Δήμο Ναυπλίων, στην Νομαρχία Αργολίδας, στην αιρετή Περιφέρεια Πελοποννήσου & στο σύνολο της χώρας
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πραγματικός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών στον νομό Αργολίδας (Απογραφή 2001)								
ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ							
	Σύνολο	0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80 και άνω
ΑΝΤΡΕΣ	54.010	8.276	7.744	12.628	10.660	5.716	7.366	1.619
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	51.760	7.826	6.456	11.426	10.320	5.939	7.798	1.997

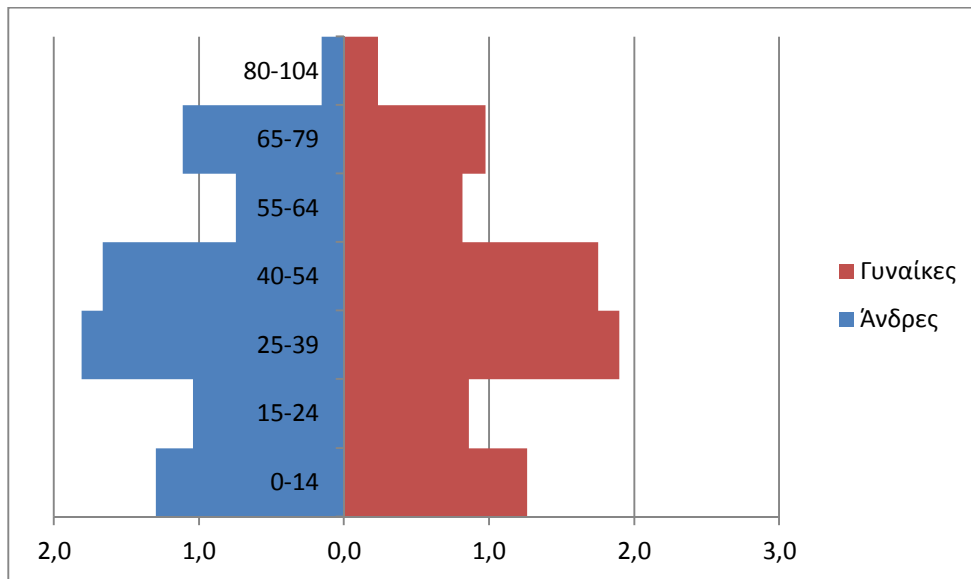
Πίνακας 3: Πραγματικός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών στον νομό Αργολίδας. Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Διάγραμμα πίνακα 3: Ηλικιακή πυραμίδα κατά φύλο και ομάδες ηλικιών στον νομό Αργολίδας. Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πραγματικός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών στον δήμο Ναυπλίου (Απογραφή 2001)								
ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ							
	Σύνολο	0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80 και άνω
ΑΝΤΡΕΣ	7.935	1.363	1.097	1.903	1.751	785	1.170	166
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	8.178	1.326	902	1.991	1.838	857	1.022	242

Πίνακας 4: Πραγματικός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών στον δήμο Ναυπλίου. Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Διάγραμμα πίνακα 4: Ηλικιακή πυραμίδα κατά φύλο και ομάδες ηλικιών στον δήμο Ναυπλίου Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

6.2.3. Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας

Η μεγαλύτερη παραγωγή της περιοχής είναι τα εσπεριδοειδή, κυρίως πορτοκάλια, σημαντική ποσότητα εκ των οποίων εξάγεται. Σημαντική είναι και η παραγωγή τομάτας και άλλων κηπευτικών, καθώς και η παραγωγή ελαιόλαδου. Τα τελευταία χρόνια, αύξηση παρουσιάζει η παραγωγή προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας, κυρίως κηπευτικών, ελιών και ελαιόλαδου, αλλά και η ανάπτυξη θερμοκηπιακών μονάδων με ανθοκομικά και κηπευτικά προϊόντα. Όσον αφορά στην κτηνοτροφία, οι τοπικές κτηνοτροφικές μονάδες εκτρέφουν κυρίως όρνιθες, αίγες και πρόβατα, ενώ αξιόλογος είναι και ο πληθυσμός των εκτρεφόμενων κουνελιών, χοίρων, βοειδών αλλά και μελισσών. Υπάρχει και αλιευτική παραγωγή που προέρχεται από την ελεύθερη αλιεία, και τις ιχθυοκαλλιέργειες.

Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο δευτερογενή τομέα έχει η μεταποίηση, με συσκευαστήρια και χυμοποιεία και κύριο προϊόν επεξεργασίας το πορτοκάλι, υπάρχουν αρκετά ελαιοτριβεία, και μικρός αριθμός βιομηχανικών μονάδων. Στον τριτογενή τομέα ο Δήμος Ναυπλιέων παρουσιάζει σημαντικά αυξημένα ποσοστά απασχόλησης στον κλάδο των τουριστικών επιχειρήσεων, που αφορούν σε εστιατόρια και ξενοδοχεία, και στον κλάδο των δημόσιων υπηρεσιών, που αφορούν υπηρεσίες δημόσιας διοίκησης, άμυνας και υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, γεγονός αναμενόμενο, καθώς το Ναύπλιο είναι η πρωτεύουσα του νομού και συγκεντρώνει το σύνολο των διοικητικών υπηρεσιών και παρουσιάζει σημαντική τουριστική ανάπτυξη.

Το Λιμάνι του Ναυπλίου είναι η καρδιά του Ναυπλίου και ο κυριότερος λιμένας της ανατολικής Πελοποννήσου. Η προβλήτα του, μεγάλη, με πολλά καφέ, εστιατόρια, ψαροταβέρνες, συγκεντρώνει πολύ κόσμο.

Εικόνα 26: Αραγμένο κρουαζιερόπλοιο λίγο έξω από το λιμάνι του Ναυπλίου
Πηγή: www.tanea.gr

6.2.4. Βασικές υποδομές-δίκτυα

6.2.4.1. Δίκτυα μεταφορών

Οδικό δίκτυο

Το Ναύπλιο απέχει οδικώς από την Αθήνα 147 χλμ. Η μικρή απόσταση από την Αθήνα, επιτρέπει ο κύριος όγκος των μεταφορών να γίνεται οδικά. Όσον αφορά στο οδικό δίκτυο κρίνεται επαρκές, αλλά απαιτούνται στο μεγαλύτερο μέρος του έργα συντήρησης και διαπλάτυνσης του οδοστρώματος. Οι κύριοι οδικοί άξονες είναι η οδός Τίρυνθας - Μυκηνών, μέσω της οποίας διασφαλίζεται η πρόσβαση στην πόλη του Ναυπλίου, η Άργους - Ναυπλίου που ενώνει τις δύο πόλεις, η Ναυπλίου - Επιδαύρου, η παλαιά εθνική οδός Ναυπλίου - Τριπόλεως (παραλιακή).

Η βόρεια είσοδος της πόλης του Άργους, η οδός Κορίνθου που αποτελεί συνέχεια του κύριου οδικού άξονα Κόμβος Στέρνας - Άργους και διασχίζει την πόλη, και μέχρι το 2004 ήταν η μόνη δίοδος προς την πόλη του Ναυπλίου. Όλα τα οχήματα που κατευθύνονταν προς το Ναύπλιο και την ευρύτερη περιοχή διέρχονταν μέσα από την πόλη του Άργους, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μεγάλο κυκλοφοριακό πρόβλημα στους στενούς δρόμους της πόλης. Η διάνοιξη της επαρχιακής οδού Τίρυνθας - Μυκηνών ανακούφισε σημαντικά το διερχόμενο κυκλοφοριακό φόρτο μέσα από την πόλη του Άργους, καθώς η πρόσβαση πλέον προς το Ναύπλιο γίνεται μέσω αυτής.

Η οδός Άργους που αποτελεί συνέχεια της επαρχιακής οδού Άργους-Ναυπλίου, βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της πόλης του Ναυπλίου, διέρχεται μέσα από αυτήν και είναι η κύρια είσοδος και έξοδος της πόλης. Η επαρχιακή οδός Ναυπλίου-Ν. Κίου είναι η παραλιακή οδός που συνδέει την πόλη με τα δυτικά παράλια του νομού και αποτελεί συνέχεια της οδού Ναυπλίου - Τριπόλεως. Η οδός Ασκληπιού, στην

ανατολική πλευρά της πόλης, αποτελεί συνέχεια της επαρχιακής οδού Ναυπλίου-Επιδαύρου και συνδέει την πόλη του Ναυπλίου με την Επίδαυρο και το ανατολικό τμήμα του νομού, αλλά και με τις παράλιες τουριστικές περιοχές του Δ. Ασίνης (Τολό, Δρέπανο, Βιβάρι, Κάντια) μέσω της οδού Λευκακίων.

Έχει ήδη ολοκληρωθεί και παραδοθεί στη κυκλοφορία το οδικό τμήμα που αποτελεί συνέχεια της περιφερειακής οδού Μυκηνών και καταλήγει στο κόμβο όπου συναντώνται η οδός Ασκληπιού, Ναυπλίου Επιδαύρου και Λευκακίων. Η οδός Ασκληπιού πλέον είναι η κύρια είσοδος της Πόλης του Ναυπλίου.

Οι βασικοί οδικοί άξονες μέσα στην πόλη είναι η οδός Σιδηράς Μεραρχίας και η Κύπρου, που ενώνουν τη νέα πόλη με την παλιά, η οδός Συγγρού και η Αμαλίας στην παλιά πόλη, η οδός Μπουμπουλίνας που οδηγεί στο λιμάνι, η οδός 25^{ης} Μαρτίου που οδηγεί στο Παλαμήδι και καταλήγει στην παραλία Καραθώνα και η οδός Χαριλάου Τρικούπη, που ενώνει την οδό Ασκληπιού με την οδό Άργους. (Χάρτης 1)

Χώροι Στάθμευσης

Όσον αφορά στους χώρους στάθμευσης στη πόλη του Ναυπλίου, υπάρχει διαθέσιμος ανοιχτός χώρος μεγάλης έκτασης στο λιμάνι, που εξυπηρετεί κυρίως όσους κινούνται στην παλιά πόλη και επιτρέπεται σχεδόν σε όλους τους δρόμους, εκτός αυτών που υπάρχουν ειδικές ρυθμίσεις και σχετική απαγορευτική ρύθμιση.

Το Ναύπλιο, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες, αντιμετωπίζει οξύ κυκλοφοριακό πρόβλημα εξαιτίας του ότι είναι μία μικρή επαρχιακή πόλη, που δέχεται όμως πλήθος επισκεπτών. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται κυκλοφοριακή συμφόρηση και κατά την χειμερινή περίοδο τις ώρες αιχμής. Για το λόγο αυτό ήδη βρίσκονται υπό υλοποίηση έργα διάνοιξης οδικών αξόνων, που αναμένεται να περιορίσουν το υπάρχον κυκλοφοριακό πρόβλημα.

Σημειώνεται επίσης ότι δεν διαθέτει αστική συγκοινωνία και δίκτυο ποδηλατοδρόμων. Παρόλα αυτά, εκτός από τα TAXI και τα ιδιωτικά μέσα μετακίνησης η περιήγηση στην πόλη μπορεί να γίνει με τα ποδήλατα, που διατίθενται δωρεάν από το Δήμο. Ο χώρος στον οποίο βρίσκονται τα ποδήλατα είναι μπροστά στο Δημαρχείο, στην πλατεία Τριών Ναυάρχων.

Εικόνα 27: Σύστημα Κοινόχρηστων Ποδηλάτων του Δήμου Ναυπλιέων
Πηγή: www.gpapapostolou.com

ΚΤΕΛ

Η πρόσβαση από και προς την πόλη του Ναυπλίου γίνεται μέσω λεωφορείων της υπεραστικής συγκοινωνίας (ΚΤΕΛ) Αργολίδας που συνδέουν την πόλη του Ναυπλίου με τα υπόλοιπα σημεία του Νομού Αργολίδας καθώς και με άλλα αστικά κέντρα, άλλων νομών. Πιο συγκεκριμένα συνδέουν το Ναύπλιο με:

- Αθήνα
- Κόρινθο (Ισθμός)
- Τρίπολη
- Πάτρα
- Άργος
- Κρανίδι (Επίδαυρος, Κόστα - Σπέτσες)
- Γαλατά (Μέθανα, Πόρος - Ύδρα)
- Αρχαία Επίδαυρο
- Βιβάρι - Κάντια - Ίρια
- Δρέπανο
- Θέατρο Ασκληπείου (Επιδαύρου) - Λυγουριό
- Κιβέρι
- Μυκήνες
- Αρχαία Τίρυνθα - Άργος
- Νέα Κίο
- Αρχαία Ασίνη, Καστράκι – Τολό

Σιδηροδρομικό Δίκτυο

Από την περιοχή διέρχεται το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο στο οποίο είχαν διακοπεί τα δρομολόγια από το 2004. Το σιδηροδρομικό δίκτυο στην περιοχή αναβαθμίστηκε, εκσυγχρονίστηκε και επαναλειτούργησε το 2009 για να σταματήσουν τα δρομολόγια ακόμη μια φορά το 2011. Την περιοχή εξυπηρετούσε η γραμμή Ναύπλιο - Άργος - Κόρινθος έχοντας ανταπόκριση με τον προαστιακό σιδηρόδρομο για Αθήνα. Στη σιδηροδρομική γραμμή σήμερα δεν κινούνται αμαξοστοιχίες λόγω μνημονίου (Παύση λειτουργίας μη κερδοφόρων δρομολογίων). Από τον Δήμο καταβάλλονται προσπάθειες για την επαναλειτουργία της γραμμής.

Εικόνα 28: Εγκαταλελειμμένο τρένο στον σταθμό του Ναυπλίου
Πηγή: argolikeseidiseis.blogspot.gr/

Λιμάνια

Από το Λιμάνι του Ναυπλίου εξυπηρετούνται οι εμπορικές συναλλαγές της ευρύτερης περιοχής (διακινούνται προϊόντα που αφορούν κυρίως σε αδρανή υλικά και εσπεριδοειδή) και μέρος της τουριστικής κίνησης της πόλης, που αφορά κυρίως την επίσκεψη κρουαζιερόπλοιων, σκαφών αναψυχής και περιορισμένου αριθμού δρομολογίων προς τα νησιά του Αργοσαρωνικού. Το λιμάνι του Ναυπλίου έχει περισσότερες δυνατότητες ανάπτυξης ως λιμάνι εξυπηρέτησης τουρισμού και αναψυχής και θα πρέπει να εξεταστεί επιπλέον η δυνατότητα εξυπηρέτησης θαλάσσιων επιβατικών μεταφορών. Το Λιμάνι Ναυπλίου έχει ωφέλιμο μήκος λιμανιού για πρόσδεση πλοίων περίπου 1100 μέτρα, ενώ είναι δυνατή η πρόσδεση πλοίων με βύθισμα κατά μέσο όρο έως 6 μέτρα. Υπάρχει και ο Λιμενικός Σταθμός Τολού που διαθέτει ωφέλιμο μήκος λιμανιού για πρόσδεση πλοίων περίπου 300 μέτρα. Επίσης, διατίθενται λιμενικές εγκαταστάσεις στο Βιβάρι και τα Ίρια.

Εικόνα 29: Το λιμάνι του Ναυπλίου

Πηγή: www.pelopsnews.gr

6.2.4.2. Ενεργειακά δίκτυα

Η περιοχή ηλεκτροδοτείται από ρεύμα που παράγεται στο εργοστάσιο λιγνίτη στη Μεγαλόπολη και μεταφέρεται μέσω του δικτύου της ΔΕΗ. Επίσης στο Αραχναίο Μιδέας παράγεται ηλεκτρική ενέργεια από Αιολικό πάρκο ισχύος 38 MW (Μάλια Γκλιάτα). Η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από τις ΑΠΕ πωλείται στη ΔΕΗ και από εκεί διατίθεται προς κατανάλωση.

Εικόνα 30: Χάρτης Αιολικού πάρκου Αραχναίου

πηγή: makivilla.blogspot.gr

RENEWABLES An Enerbro Renewable Company	
ΘΕΣΗ ΠΑΡΚΟΥ ΔΗΜΟΣ: ΜΙΔΕΑΣ/ΣΟΛΥΓΕΙΑΣ ΝΟΜΟΣ: ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ-ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ ΜΕΓΙΣΤΟ ΥΨΟΣ: 1.140M	ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΕΡΓΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΙΣΧΥΣ: 38MW ΠΑΝΘΟΣ ΑΝΕΜΟΓΕΝΝΗΤΡΙΩΝ: 19 ΤΥΠΟΣ: G87/2000 KW ΥΨΟΣ ΠΥΡΓΩΝ: 67M ΔΙΑΜΕΤΡΟΣ ΠΤΕΡΩΤΗΣ: 87M
ΕΥΡΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΑΧΥΤΗΤΕΣ ΑΝΕΜΟΥ: 4-25m/sec ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ: 72.000MWh	
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΟΦΕΛΗ	
A) ΟΙ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΗΠΙΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕΙΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΑΓΙΟ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	
B) ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΙΟΛΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΙΣΟΔΥΝΑΜΗ ΜΕ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ :	86.000
Γ) ΑΠΟΦΥΓΗ ΕΚΠΟΜΠΩΝ ΑΕΡΙΩΝ ΡΥΠΩΝ ΣΕ ΤΟΝΟΥΣ CO ₂ ΕΤΗΣΙΩΣ:	64.500
Δ) ΑΠΟΦΥΓΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΟΡΥΚΤΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ ΣΕ ΤΟΝΟΥΣ ΠΕΤΡ. ΕΤΗΣΙΩΣ:	15.000

Εικόνα 31: Υπόμνημα χάρτη

Εικόνα 32: Αιολικό πάρκο Αραχναίου
πηγή: makivilla.blogspot.gr

6.2.4.3. Δίκτυα ύδρευσης – αποχέτευσης ομβρίων

Τα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης του Ναυπλίου είναι σε καλή κατάσταση, καθώς πρόσφατα αποκαταστάθηκαν στο μεγαλύτερο τμήμα τους, ενώ συνεχίζονται οι εργασίες ώστε να αποκατασταθούν πλήρως και να επεκταθούν και σε άλλες περιοχές. Το Ναύπλιο καλύπτει τις ανάγκες ύδρευσης από τα νερά της πηγής Λέρνη, ενώ εξετάζονται εναλλακτικές λύσεις υδροδότησης και σχεδιασμός νέων έργων υποδομής, καθώς η απειλή της λειψυδρίας στο νομό Αργολίδας είναι πάντα υπαρκτή.

Η πόλη του Ναυπλίου διαθέτει, από κοινού με την πόλη του Άργους και το Δήμο Νέας Κίου, μονάδα βιολογικού καθαρισμού, η οποία κατασκευάστηκε και λειτουργεί από το 1995. Τα αστικά λύματα απομακρύνονται από τα δύο αστικά κέντρα προς τον βιολογικό καθαρισμό μέσω αγωγών του δικτύου αποχέτευσης, το σύνολο των οποίων έχει αποκατασταθεί πρόσφατα. Τα επεξεργασμένα λύματα του βιολογικού καθαρισμού καταλήγουν μέσω υποβρύχιου αγωγού στον Αργολικό κόλπο.

Το δίκτυο των αγωγών όμβριων υδάτων του Ναυπλίου επίσης έχει στο σύνολό του ανακατασκευαστεί και επεκταθεί. Η πόλη του Ναυπλίου αντιμετώπιζε συχνά πρόβλημα απορρόφησης όμβριων υδάτων και δημιουργίας λιμναζόντων νερών μετά από σφοδρές βροχοπτώσεις λόγω των κλίσεων των εδαφών εντός της πόλης. Το πρόβλημα αντιμετωπίστηκε με την επέκταση του δικτύου όμβριων υδάτων και την κατασκευή νέων αγωγών.

6.2.5. Περιβάλλον και ποιότητα ζωής

6.2.5.1. Περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά του Δήμου

Το έδαφος στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Ναυπλιέων είναι κυρίως πεδινό και σε λίγες περιοχές ημιορεινό. Το μεγαλύτερο μέρος της αργολικής πεδιάδας είναι καλυμμένο με φυτείες εσπεριδοειδών, κυρίως πορτοκαλιές, με ελαιώνες, αλλά και κηπευτικά είδη. Υπάρχει και ο κάμπος των Ιρίων, στο μεγαλύτερο τμήμα του οποίου καλλιεργούνται αγκινάρες και κηπευτικά. Περιορισμένες δασικές εκτάσεις υπάρχουν στον Προφήτη Ηλία, την Παραμυθιά και στο λόφο του Παλαμηδίου.

Η Αργολίδα δεν έχει πλούσιο υπέργειο υδατικό δυναμικό, αφού δεν υπάρχει κάποιος σημαντικός ποταμός ή λίμνη. Υπάρχουν μόνο μικρά υδατικά ρέματα και κυρίως χείμαρροι, η κοίτη των οποίων γεμίζει νερό για πολύ μικρό χρονικό διάστημα το χειμώνα. Ο νομός Αργολίδος διαθέτει ικανοποιητικές ποσότητες υπόγειων υδατικών αποθεμάτων, αν και η υπεράντλησή τους και η μη ορθολογική χρήση τους έχει οδηγήσει στην υποβάθμιση της ποιότητας και στη μείωση της ποσότητας των εν λόγω αποθεμάτων, δημιουργώντας έτσι σοβαρό πρόβλημα τόσο στην εξυπηρέτηση των αναγκών του πληθυσμού, όσο και στην εξυπηρέτηση των αρδευτικών αναγκών των καλλιεργειών της περιοχής.

Τα νερά της πηγής Λέρνης είναι αρκετά καλής ποιότητας και ικανοποιητικής ποσότητας και χρησιμοποιούνται για την ύδρευση πολλών περιοχών, μεταξύ αυτών και της πόλης του Ναυπλίου. Λόγω όμως της υπερεκμετάλλευσης και της ρύπανσής της από τα λιπάσματα και τα φυτοφάρμακα και σε συνδυασμό με τις κλιματικές αλλαγές, η ποιότητα του νερού της πηγής έχει υποβαθμιστεί και η ποσότητα έχει μειωθεί δραματικά. Το πρόβλημα ήταν ιδιαίτερα οξύ το καλοκαίρι του 2008, όταν η στάθμη της λίμνης που σχηματίζουν τα νερά της πηγής έπεσε δραματικά, με αποτέλεσμα να εισχωρήσει στη λίμνη το αλμυρό νερό της θάλασσας και τα δύο αστικά κέντρα του νομού να αντιμετωπίσουν μεγάλο πρόβλημα με την ύδρευσή τους.

Εικόνα 33: Η πηγή της Λέρνης
Πηγή: alliprotasi.files.wordpress.com

6.2.5.2. Διαχείριση Απορριμμάτων

Το πρόβλημα της διαχείρισης των απορριμμάτων είναι μεγάλο, καθώς δεν υπάρχουν χώροι σωστής και ολοκληρωμένης διαχείρισής τους. Ο Δ. Ναυπλίου χρησιμοποιούσε την χωματερή στη περιοχή της Καραθώνας, ενώ κατά διαστήματα είχε ανατεθεί σε ιδιώτες η απομάκρυνση των απορριμμάτων και η απόρριψή τους στο ΧΥΤΑ των Άνω Λιοσίων, γιατί δεν υπάρχει ΧΥΤΑ στην περιοχή και δεν προβλέπεται να χωροθετηθεί. Στο νομό Αργολίδας έχει συσταθεί ο Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΣΔΑ) που θα είναι υπεύθυνος για την ανακύκλωση και τη συνολική διαχείριση κάθε είδους στερεών αποβλήτων του νομού. Κατεύθυνση του Δήμου αποτελεί το κλείσιμο και η αποκατάσταση της χωματερής της Καραθώνας και η εφαρμογή του περιφερειακού σχεδιασμού που προβλέπει την ακολουθία: ανακύκλωση με διαλογή στη πηγή, δεματοποίηση του ανόργανου υπολείμματος και εναπόθεση σε ενοικιαζόμενο χώρο.

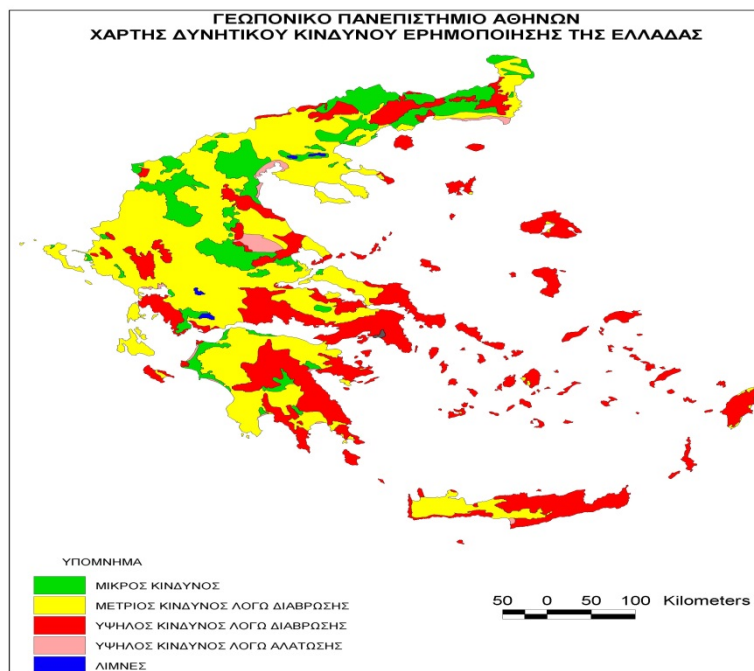
Εικόνα 34: Απόθεση απορριμμάτων στη περιοχή της παραλίας της Καραθώνας
Πηγή: www.eurokinissi.gr

Στον τομέα της ανακύκλωσης δεν ακολουθείται κάποιο πρόγραμμα διαχωρισμού και συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών, αλλά συλλέγονται και διαχειρίζονται όλα τα απορρίμματα μαζί (πλαστικό, χαρτί, αλουμίνιο). Στην περιοχή βρίσκεται μονάδα ανακύκλωσης πλαστικού, που ανήκει σε ιδιωτική εταιρεία και έχει τοποθετήσει κάδους συλλογής, η μεταφορά τους γίνεται με αυτοκίνητα της εταιρείας και το υλικό που προκύπτει από την ανακύκλωση μετατρέπεται σε πλαστικές σακούλες απορριμμάτων και σε λάστιχα για αγροτικές χρήσεις.

6.2.5.3. Προβλήματα ρύπανσης

Η περιοχή διαθέτει σημαντικό υδατικό πλούτο, η διαχείριση του οποίου όλα αυτά τα χρόνια έγινε με μη ορθολογικό τρόπο. Το αποτέλεσμα είναι σήμερα η περιοχή, που είναι μία αγροτική και τουριστική περιοχή, να αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα στην κάλυψη των αναγκών της για ύδρευση και άρδευση. Η μακροχρόνια και αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων στις καλλιέργειες ρύπαναν τα ύδατα, υποβαθμίζοντας την ποιότητά τους και καθιστώντας αυτά ακατάλληλα προς πόση. Επιπλέον, οι ανεξέλεγκτες γεωτρήσεις για άρδευση είχαν ως αποτέλεσμα την υπαλυμύρωση των υπόγειων υδάτων. Η βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη της περιοχής, η δημιουργία κατάλληλων έργων υποδομής και η ορθολογική χρήση των υδατικών πόρων κρίνονται απαραίτητα σε μια περιοχή, όπου ο κίνδυνος ερημοποίησης είναι ιδιαίτερα υψηλός.

Ο νομός Αργολίδας εμφανίζει μεγάλο κίνδυνο ερημοποίησης. Τα εδάφη, κυρίως της Αργολικής πεδιάδας, έχουν υποστεί σημαντική υποβάθμιση από την υπερεντατική γεωργική τους εκμετάλλευση. Στο Αργολικό πεδίο, λόγω εντατικών αντλήσεων νερού για άρδευση, σημειώνεται εξάντληση των υπόγειων υδροφόρων οριζόντων από γλυκό νερό και εισχώρηση αλμυρού νερού, με αποτέλεσμα οι καλλιέργειες να ποτίζονται με υφάλμυρο νερό. Η άρδευση με χαμηλής ποιότητας νερό εξαιτίας της υπεράντλησης των υπόγειων υδάτων και της υφαλμύρωσής τους, οι κακές συνθήκες στράγγισης και οι ξηρές κλιματικές συνθήκες οδήγησαν στην αλάτωση των εδαφών μεγάλου τμήματος της Αργολικής πεδιάδας. Όπως συμπεραίνουμε και από τον παρακάτω χάρτη η Αργολίδα αντιμετωπίζει υψηλό κίνδυνο ερημοποίησης.

Εικόνα 35: Χάρτης δυνητικού κινδύνου ερημοποίησης της Ελλάδας
Πηγή: Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Υπάρχουν πολλές περιοχές ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς που περιλαμβάνουν κυρίως όμορφα ακρογιάλια και παραλίες. Στα διοικητικά όρια του Δ. Ναυπλίων βρίσκονται πολλές παραλίες: η Αρβανιτιά, το Νεράκι, η Καραθώνα, η παραλία Αρχαίας Ασίνης, το Καστράκι, η Πλάκα, το Βιβάρι, το Κονδύλι, η Κάντια, και η Ίρια. Σε πολλές από τις περιοχές που γνωρίζουν τουριστική άνθιση, έχουν δημιουργηθεί σοβαρά προβλήματα που σχετίζονται με την αυθαίρετη και άναρχη δόμηση, την έλλειψη κατάλληλων υποδομών και την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων που επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Εικόνα 36: Παραλία Αρβανιτιά
Πηγή: www.moriasnow.gr

Εικόνα 37: Παραλία Αγίου Νικολάου (Κονδύλι)
πηγή: www.greecephotoguide.com

6.2.6. Κοινωνική Πολιτική, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός

Κοινωνικές Υποδομές

Στο Δήμο Ναυπλιέων υπάρχει Το Γενικό Νοσοκομείο Ναυπλίου, κέντρο υγείας και περιφερειακά αγροτικά ιατρεία. Λειτουργεί Κέντρο Άμεσης Βοήθειας με ασθενοφόρα οχήματα, ο Οίκος Ευγηρίας – Πρόνοιας Μαρίας Ράδου, που είναι κοινωφελές ίδρυμα και έχει συσταθεί από το Κληροδότημα της Μαρίας Ράδου, η διοίκηση και η εποπτεία του οποίου ανήκουν στο Δήμο Ναυπλίου, ΚΑΠΗ, Μονάδα ΚΗΦΗ και το πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι μέσω της ΕΕΤΑΑ. Υπάρχει έλλειψη υποδομών και οι υπηρεσίες πρόνοιας για τις ευπαθείς ομάδες των ρομά και των άπορων χρήζουν ανάγκης αναβάθμισης.

Εικόνα 38: Το νοσοκομείο του Ναυπλίου
Πηγή: www.paratiritis-news.com

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου - Τμήμα Θεατρικών Σπουδών

Το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου λειτούργησε για πρώτη φορά το ακαδημαϊκό έτος 2003-2004. Το τμήμα έχει στη διάθεσή του μια σειρά από κτίρια τα οποία παραχώρησε ο Δήμος Ναυπλίου:

- Κεντρικά (οδός Βασ. Γεωργίου & Ηρακλέους), όπου στεγάζονται αίθουσες διδασκαλίας χορού, μουσικής και γενικών μαθημάτων, η Βιβλιοθήκη
- Σπουδαστήριο, η αίθουσα διαλέξεων και προβολών, αίθουσα υπολογιστών για τους φοιτητές, και το Εργαστήριο οπτικοακουστικών μέσων και ψηφιοποίησης.
- Κτήριο διοικητικών υπηρεσιών και διδασκαλίας (Παλαιά πινακοθήκη, οδός Βασιλέως Κωνσταντίνου 21), αίθουσας διδασκαλίας χορού, εικαστικών και γενικών μαθημάτων
- Θέατρο TRIANON, Πλατεία Συντάγματος Ναυπλίου, όπου λαμβάνουν χώρα διαλέξεις, προβολές, παραστάσεις και μαθήματα χορού και υποκριτικής/σκηνοθεσίας.

Ακόμα περιλαμβάνεται Εργαστήριο Σκηνογραφίας/Ενδυματολογίας (οδός Μπουμπουλίνας 15). και Γραφεία Μελών ΔΕΠ και ΕΕΔΙΠ (οδός Άργους 17).

Πολύ σημαντική είναι η συνεισφορά των φοιτητών του τμήματος στα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης. Στα πλαίσια των σπουδών τους, αλλά και εκτός αυτών, πολύ συχνά παρουσιάζουν παραστάσεις, πραγματοποιούν εκθέσεις και προβολές ταινιών και γενικότερα συμβάλλουν μέσα από ποικίλες δραστηριότητες καλλιτεχνικής φύσης στην πολιτιστική και πολιτισμική άνθιση της πόλης.

Εικόνα 39: Κεντρικό κτήριο τμήματος
Θεατρικών Σπουδών
Πηγή: www.nafplio.gr

Εικόνα 40: Θέατρο Τριανόν
Πηγή: www.cityofnafplio.com

Κέντρο Ελληνικών Σπουδών, HARVARD

Το Κέντρο Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Harvard, είναι ερευνητικό κέντρο, το οποίο ιδρύθηκε το 1960 στην Ουάσινγκτον. Έχει ως βασικό σκοπό να υποστηρίζει τις ελληνικές σπουδές και να προβάλλει σε διεθνή κλίμακα “τα μεγάλα πολιτισμικά επιτεύγματα της αρχαίας Ελλάδος”, ιδιαίτερα “τις ανθρωπιστικές αξίες των Ελλήνων και την απήχυσή τους” ανά τους αιώνες.

Όταν ανέλαβε το 2000 τη διεύθυνση του CHS, ο καθηγητής Gregory Nagy ξεκίνησε συζητήσεις για την εγκαθίδρυση του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών στην Ελλάδα (ΚΕΣ), προκειμένου να ενδυναμώσει και να επεκτείνει τους δεσμούς συνεργασίας του Κέντρου με επιστήμονες, ιδρύματα και άλλους φορείς στην Ελλάδα και την υπόλοιπη Ευρώπη.

Το 2003 ο Δήμος Ναυπλιέων, αποφάσισε να προχωρήσει στην αποκατάσταση του νεοκλασικού Μεγάρου Ιατρού (πρώην Δημαρχείου Ναυπλίου) και να εκμισθώσει εν συνεχεία το ιστορικό αυτό κτήριο στο CHS για να στεγαστεί το ελληνικό παράρτημα του Κέντρου, το οποίο εγκαινιάστηκε στις 28 Ιουνίου 2008.

Εικόνα 41: Κέντρο Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Harvard
Πηγή: www.nafplio.gr

Αξιοποιώντας τη γνώση και τις πρακτικές ερευνητικών Κέντρων του Harvard, το Κέντρο αποτελεί σήμερα μοναδικό κόμβο του Πανεπιστημίου Harvard στην Ευρώπη. Συνεχίζοντας και συμπληρώνοντας την αποστολή του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών του Harvard (CHS) στην Ουάσινγκτον, στοχεύει μέσα από ποικίλες εκπαιδευτικές, πολιτιστικές και ερευνητικές δράσεις, στην εφαρμογή του θεμελιακού ιδρυτικού σκοπού του, δηλαδή στην προαγωγή της μελέτης του ελληνικού πολιτισμού.

Στον πρώτο όροφο του Κέντρου στεγάζεται η Ψηφιακή Βιβλιοθήκη (Αίθουσα Ψηφιακής Βιβλιοθήκης Γεωργίου Δ. Βερναρδάκη) η οποία εξασφαλίζει στους επισκέπτες του Κέντρου άμεση πρόσβαση σε ένα φάσμα 70 και πλέον Ηλεκτρονικών Βιβλιοθηκών και Βάσεων Δεδομένων του Harvard (ψηφιοποιημένο υλικό, ηλεκτρονικά περιοδικά, βιβλία, οπτικοακουστικό υλικό κ.λπ.).

Το ΚΕΣ, στο περιθώριο της λειτουργίας και των δραστηριοτήτων του, επιδιώκει τη συνεργασία με φορείς και οργανισμούς όπως Δήμοι, Πανεπιστήμια, τοπικοί οργανισμοί κ.ά. Στοχεύει έτσι στην ενίσχυση των πολιτιστικών και εκπαιδευτικών δράσεων στην Αργολίδα και την υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό. Αμετάθετη αποστολή είναι η υποστήριξη και ενίσχυση της Ελληνικής Παιδείας.

6.2.7. Υποδομές Πολιτισμού

Μουσεία Δημόσια & Ιδιωτικά

Αρχαιολογικό Μουσείο

Το αρχαιολογικό μουσείο Ναυπλίου στεγάζεται στο Ενετικό λιθόκτιστο κτήριο στη δυτική πλευρά της πλατείας Συντάγματος. Η μόνιμη έκθεση του μουσείου διαρθρώνεται σε θεματικές ενότητες, οι οποίες παρουσιάζουν τους πολιτισμούς που αναπτύχθηκαν στην Αργολίδα από την απώτατη προϊστορία έως και την ύστερη αρχαιότητα.

Πολεμικό Μουσείο

Το Πολεμικό Μουσείο Ναυπλίου, που στεγάζεται στο κτίριο της Πρώτης Σχολής Ευελπίδων (Αμαλίας 22), εγκαινιάστηκε στα τέλη του 1988. Εδώ ο επισκέπτης παρακολουθεί την ιστορία της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων και της νεότερης ιστορίας της Ελλάδας, ιδιαίτερα δε τη συμμετοχή των κατοίκων της Αργολίδας στους αγώνες του Ελληνικού Έθνους, από την Ελληνική επανάσταση μέχρι την απελευθέρωση από τα στρατεύματα Κατοχής.

Μουσείο Βασίλειος Παπαντωνίου" (Λαογραφικό)

Το κοινωφελές Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα «Β. Παπαντωνίου» ιδρύθηκε το 1974. Σκοπός του είναι η έρευνα, η διάσωση, η μελέτη και η προβολή του νεότερου ελληνικού πολιτισμού. Στο κτίριο της οδού Βασ. Αλεξάνδρου στεγάζεται το Λαογραφικό Μουσείο του Ιδρύματος, που το 1981 τιμήθηκε με το ΕΜΥΑ (European Museum of the Year main Award).

Μουσείο Παιδικής Ηλικίας "Σταθμός"

Το 1989, και άνοιξε το Μουσείο Παιδικής Ηλικίας «Ο ΣΤΑΘΜΟΣ» με αντικείμενο «Το Παιδί και ο Κύκλος της Παιδικής Ηλικίας» από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ο κύριος στόχος ήταν να προβληθεί μια νέα αντίληψη, ένας άλλος τρόπος ιδεολογικής προσέγγισης της σχέσης του παιδιού με το μουσείο με τρεις κύριες κατευθύνσεις: την αισθητική, την ψυχολογική και την κοινωνιολογική.

Μουσείο Κομπολογιού

Τον Απρίλιο του 1998 ιδρύθηκε στο Ναύπλιο το πρώτο - και μοναδικό στον κόσμο Μουσείο Κομπολογιού. Το Μουσείο στεγάζεται σε ιδιόκτητο διώροφο κτίριο στην παλιά πόλη του Ναυπλίου, στην οδό Σταϊκοπούλου 25. Σκοπός και αποστολή του Μουσείου είναι να διασώσει και να διαδώσει το παραδοσιακό ελληνικό κομπολόι. Από την ίδρυσή του έως και σήμερα το Μουσείο έχει φιλοξενήσει περισσότερους από 75000 επισκέπτες.

Μουσείο Ποτοποιίας

Στο μουσείο ποτοποιίας των αδελφών Καρώνη εκθέτονται εργαλεία, μηχανήματα, έγγραφα της ποτοποιίας που χρονολογούνται από το 1880 και ύστερα. Μπορεί κανείς να δει τον πρώτο αποστακτήρα της ποτοποιίας και το τιμολόγιο αγοράς του από την Γαλλία και πολλά άλλα. Παράλληλα δίνεται η δυνατότητα δοκιμής των προϊόντων της ποτοποιίας στις γευσιγνωσίες που πραγματοποιούνται.

Μουσείο Αυτοκίνησης

Το Μουσείο Αυτοκίνησης Ναυπλίας πραγματοποιήθηκε μέσα από μια συλλογική και πολιτισμική προσπάθεια χωρίς κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Μέσω της έκθεσης ιστορικών οχημάτων η Ελληνική Ομοσπονδία Οχημάτων Εποχής (Ε.Ο.Ο.Ε.) επιθυμεί να αναδείξει τη πολιτιστική και βιομηχανική κληρονομιά. Τα οχήματα είναι ελληνικής και μη κατασκευής. Μέσω της παρατήρησης της εξέλιξης των οχημάτων που εκτίθενται στο μουσείο, ο επισκέπτης μπορεί να κατανοήσει την τεχνολογική πρόοδο των οχημάτων συναρτήσει των οικονομικών, κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων που επηρέασαν την εξέλιξη αυτή. Έδρα - Showroom: Οδός Γ. Σ. Τίρυνθας, Νέα Τίρυνθα

Εκκλησιαστικό Μουσείο

Το Εκκλησιαστικό Μουσείο του Ιερού Ναού «ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ» Ναυπλίου, βρίσκεται στην νότια πλευρά, σε αίθουσα, όπου μαζί με το παρεκκλήσιο του Αγίου Φανουρίου, αποτελεί ενιαίο χώρο. Ο κύριος όγκος των έργων χρονολογείται στο 18ο και 19ο αι. Το Εκκλησιαστικό μουσείο τελεί υπό την άμεση εποπτεία του Ιερού Ναού «ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ». Τα εκθέματα καλύπτουν το χρονικό διάστημα από τον 16ο έως τον 20ο αι. και αποτελούν μάρτυρες της μεταβυζαντινής εκκλησιαστικής τέχνης της περιοχής. Σκοπός του μουσείου είναι η περισυλλογή, διαφύλαξη, συντήρηση, έκθεση και προβολή των πάσης φύσης αντικειμένων που προβάλλουν την εκκλησιαστική τέχνη του ιερού Ναού.

Παράρτημα της Εθνικής Πινακοθήκης στο Ναύπλιο – Μουσείο Αλέξανδρου Σούτσου

Ιδρύθηκε το 2004 και στεγάζεται στο διατηρητέο νεοκλασικό κτίριο Σιδηράς Μεραρχίας 23. Διαθέτει μια εκλεκτή συλλογή από έργα εμπνευσμένα από τον απελευθερωτικό αγώνα των Ελλήνων (Θ. Βρυζάκης, Φ. Μαργαρίτης, Διον. Τσόκος, Ν. Γύζης, Νικ. Λύτρας κ.α.). Σκοπός αυτής της ζωγραφικής είναι να απομνημονεύσει τα ηρωικά κατορθώματα των Ελλήνων. Παράλληλα προς την έκθεση ζωγραφικών έργων, γλυπτά αντικείμενα καθημερινής χρήσης, σπλισμός των αγωνιστών συμπληρώνουν την έκθεση. Το παράρτημα διαθέτει μια πλούσια βιβλιοθήκη λευκωμάτων και βιβλίων τέχνης και μια αίθουσα περιοδικών εκθέσεων.

Βιβλιοθήκες

Παλαμήδης – Βιβλιοθήκη

Στεγάζεται σε ένα νεοκλασικό κτίριο στην “Παλιά Πόλη”, που προγενέστερα ήταν το παρθεναγωγείο του Ναυπλίου. Σήμερα, η βιβλιοθήκη διατηρεί μέσω δωρεών ή αγορών μία σπουδαία συλλογή από 70.000 τίτλους (13.000 λογοτεχνικά και παιδικά βιβλία). Επιπλέον στη Βιβλιοθήκη διατηρείται αρχείο νέων τοπικών εφημερίδων, καθώς και κάποιων παλιών. Στη Βιβλιοθήκη μπορεί ο αναγνώστης να βρει σύγχρονες εκδόσεις περιοδικών, σχολικά βοηθήματα, πάνω επτακόσιους τίτλους βιβλίων που αφορούν την τοπική θεματολογία

Ανθός – Βιβλιοθήκη

Είναι ένα τμήμα του χώρου τέχνης και πολιτισμού "Το Φουγάρο" (Αγ. Μονής 7, Άρια). Πρόκειται για μία Βιβλιοθήκη Τέχνης και Ανθρωπιστικών Σπουδών. Περιλαμβάνει περίπου 13.000 τόμους βιβλίων και 150 τίτλους περιοδικών εκδόσεων και εφημερίδων εσωτερικού και εξωτερικού, όπως και αρχαικό υλικό σχετικό με καλλιτέχνες.

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών (ΚΕΣ) HARVARD

Στον πρώτο όροφο του νεοκλασικού Μεγάλου Ιατρού (πρώην Δημαρχείου Ναυπλίου) στεγάζεται η Ψηφιακή Βιβλιοθήκη DIGITAL LIBRARY (Αίθουσα Ψηφιακής Βιβλιοθήκης Γεωργίου Δ. Βερναρδάκη) η οποία εξασφαλίζει στους επισκέπτες του Κέντρου άμεση πρόσβαση σε ένα φάσμα 70 και πλέον Ηλεκτρονικών Βιβλιοθηκών και Βάσεων Δεδομένων του Harvard (ψηφιοποιημένο υλικό, ηλεκτρονικά περιοδικά, βιβλία, οπτικοακουστικό υλικό κ.λπ.).

Πολιτιστικό κέντρο Φουγάρο

Στην έξοδο του Ναυπλίου προς την Επίδαυρο, βρίσκεται το Φουγάρο, ένα συγκρότημα τριών πέτρινων κτιρίων συνολικού εμβαδού 2,500 τμ., με μεγάλους υπαίθριους χώρους και ένα χαρακτηριστικό φουγάρο ύψους 36 μέτρων. Ο χώρος αυτός λειτούργησε το πρώτο ήμισυ του 20ου αιώνα ως εργοστάσιο κονσερβοποίησης τομάτας, με την επωνυμία Ανθός. Κρίνοντας ότι πρόκειται περί ιστορικής σημασίας βιομηχανικό συγκρότημα, η νέα ιδιοκτησία το μετονόμασε «ΦΟΥΓΑΡΟ» και φρόντισε να χαρακτηριστεί διατηρητέο από την Πολιτεία, το 2004. Παράλληλα, ξεκίνησε την ανάπλασή του σε Χώρο Τέχνης και Πολιτισμού, ενώ συγχρόνως αναζήτησε με επιτυχία τρόπους αξιοποίησης γεωθερμικής ενέργειας για την κάλυψη των λειτουργικών του αναγκών.

ΤΟ ΦΟΥΓΑΡΟ περιλαμβάνει:

- τη Βιβλιοθήκη Ανθός
- το ArtShop
- Αμφιθέατρο
- Εργαστήριο Τεχνών
- Café-Bar
- Πωλητήριο Βιολογικών Προϊόντων
- Χώρους Τέχνης
- Θερινό Κινηματογράφο

Το 2011 ολοκληρώνονται οι εργασίες ανάπλασης και ξεκινά η λειτουργία του Φουγάρου. Ωστόσο, δράσεις που συνδέονται με αυτό, όπως εργαστήρια, θεατρικά δρώμενα, συναυλίες και εκθέσεις, πραγματοποιούνται ήδη από το 2005 στο Ναύπλιο, από τη Βιβλιοθήκη Ανθός και το ArtShop, σε συνεργασία και με άλλους πολιτιστικούς φορείς του τόπου.

(πηγή: το Φουγάρο, χώρος τέχνης και πολιτισμού)

Εικόνα 42: Αποψη του πολιτιστικού κέντρου “Φουγάρο”

6.2.8. Στρατόπεδο Ναυπλίου

Το Κέντρο Εκπαίδευσης Μηχανικού συγκροτήθηκε τον Ιούνιο του 1946 με την ονομασία ΚΕΜ, στο χώρο που βρίσκεται σήμερα. Το 1965 μετονομάστηκε σε Συγκρότημα Μηχανικού (ΣΥΜ) και το Σεπτέμβριο του 1971 πήρε την οριστική του ονομασία, σε Κέντρο Εκπαιδεύσεως Μηχανικού (ΚΕΜΧ) την οποία διατηρεί μέχρι και σήμερα. Το στρατόπεδο βρίσκεται στη ΒΑ πλευρά της πόλης του Ναυπλίου, φέρει το όνομα του Σχη (ΜΧ) Ζησιμόπουλου Σπυρίδωνα, ο οποίος έπεσε την 22 Αυγούστου του 1948.

Εκτείνεται σε 300 στρέμματα και έχει δυνατότητα φιλοξενίας έως και 1.200 ατόμων. Το αποτέλεσμα είναι να στηρίζονται σε αυτό για την επιβίωσή τους αρκετές επιχειρήσεις της γύρω περιοχής. Ωστόσο το υψηλό κόστος συντήρησής του έχει οδηγήσει τις αρμόδιες αρχές να σκέφτονται σοβαρά την κατάργησή του και παρά τις συνεχείς προσπάθειες των τοπικών αρχόντων είναι ακόμα αμφίβολο το κατά πόσο είναι εύκολη η τελική επιβίωση του Κ.Ε.ΜΧ..

(πηγή: ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ, ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΝΕΟΤΟΠΟΘΕΤΟΥΜΕΝΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΣΤΟ ΚΕΜΧ ΕΤΟΥΣ 2012)

Εικόνα 43: Πύλη του Στρατοπέδου

Πηγή: Κε

Πηγή: Κέντρο Εκπαιδεύσεως Μηχανικού, Ενημερωτικό φυλλάδιο για τα νεοτοποθετούμενα στελέχη στο ΚΕΜΧ, έτους 2012

7. Περιοχή Μελέτης

Η περιοχή μελέτης περιλαμβάνει το στρατόπεδο, το Φουγάρο και τη λεωφόρο Ασκληπιού που συνδέει την περιοχή με την πόλη. Σκοπός της μελέτης είναι η ανάπτυξη μιας πρότασης για την ανάπλαση του χώρου του στρατοπέδου, για τον συνδυασμό χρήσεων γης γύρω από το πολιτιστικό κέντρο Φουγάρο και τη σύνδεση τους με την πόλη του Ναυπλίου.

Για την επίτευξη του στόχου πραγματοποιήθηκε καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης της πόλης. Η καταγραφή αφορά τις δυνατότητες της πόλης και τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της στο φυσικό, ανθρωπογενές και πολιτιστικό περιβάλλον.

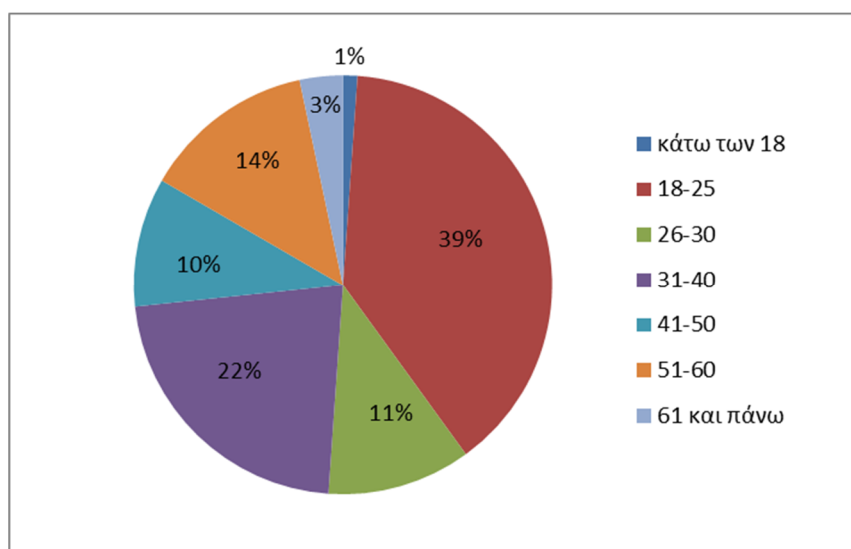
Εικόνα 44: περιοχή μελέτης

7.1. Έρευνα Πεδίου

Στα πλαίσια του συμμετοχικού σχεδιασμού, μοιράστηκαν ερωτηματολόγια σε δημότες και γνώστες της πόλης. Το δείγμα που εξετάζεται στην παρούσα έρευνα αποτελείται από 90 άτομα. Η επιλογή των ερωτηθέντων έγινε με σκοπό την ευρύτερη κάλυψη των κοινωνικών χαρακτηριστικών. Οι απαντήσεις τους βοήθησαν στην επιλογή των χρήσεων γης και αποκάλυψαν τις ανάγκες των δημοτών.

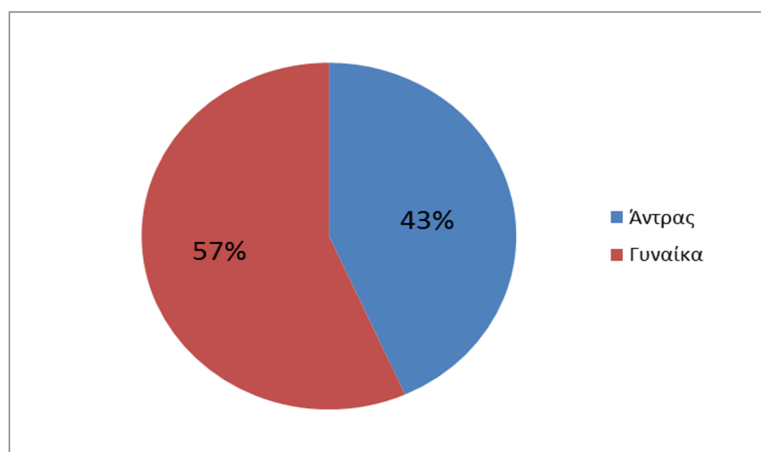
Κοινωνικά Χαρακτηριστικά

Η πρώτη ερώτηση αφορούσε την ηλικία των ερωτηθέντων. Το δείγμα αποτελείται από όλο το φάσμα των ηλικιών με κυρίαρχο ρόλο στις ηλικίες 18-40 που καλύπτουν το 72 % του συνόλου. Αυτοί αναμένεται να είναι, κατά κύριο λόγο, οι χρήστες της προτεινόμενης ανάπτυξης του στρατοπέδου.

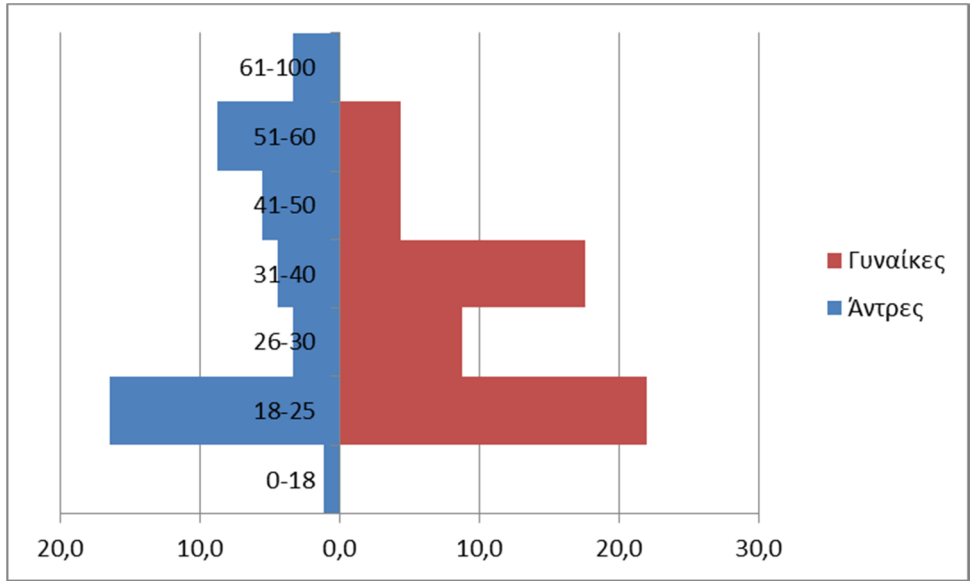

Σχήμα 2: Ηλικία ερωτηθέντων
Πηγή: Έρευνα πεδίου

Στη συνέχεια ρωτήθηκαν για το φύλο τους. Το 57 % των ερωτηθέντων είναι γυναίκες και το 43% άντρες.

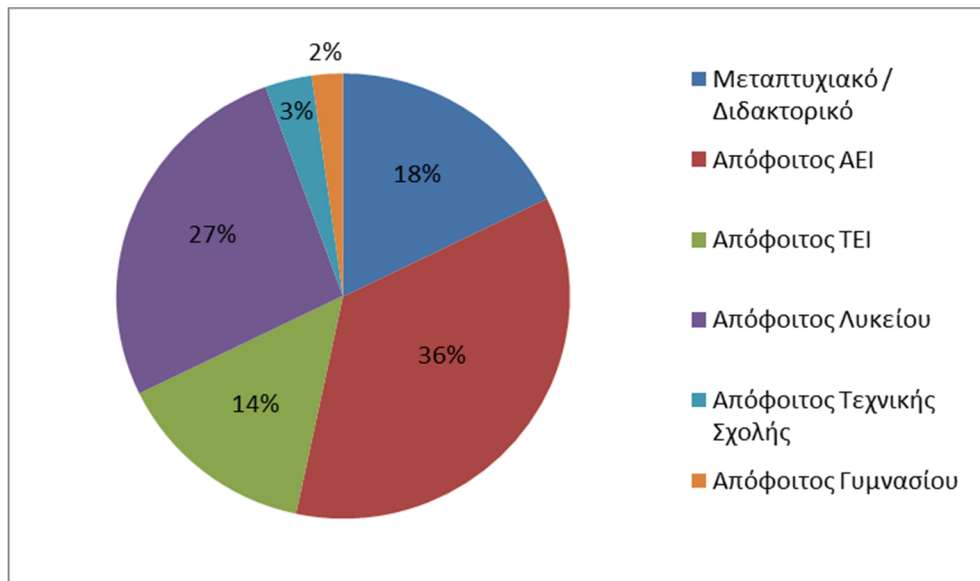

Σχήμα 3: Φύλο ερωτηθέντων
Πηγή: Έρευνα πεδίου

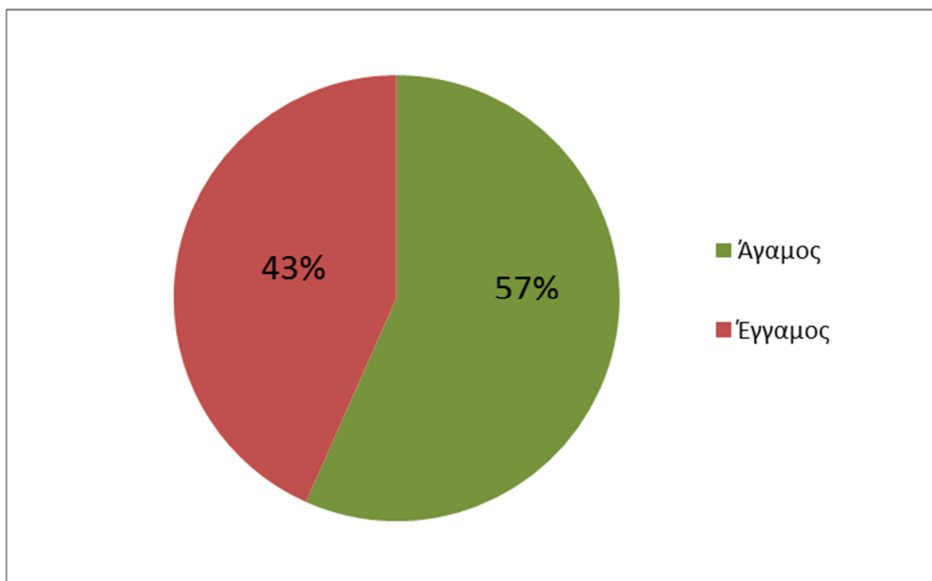
Σχήμα 4: Ηλικιακή πυραμίδα
 Πηγή: Έρευνα πεδίου

Το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων ποικίλλει, με την πλειοψηφία να κατέχει κάποιο μεταλυκειακό τίτλο εκπαίδευσης.

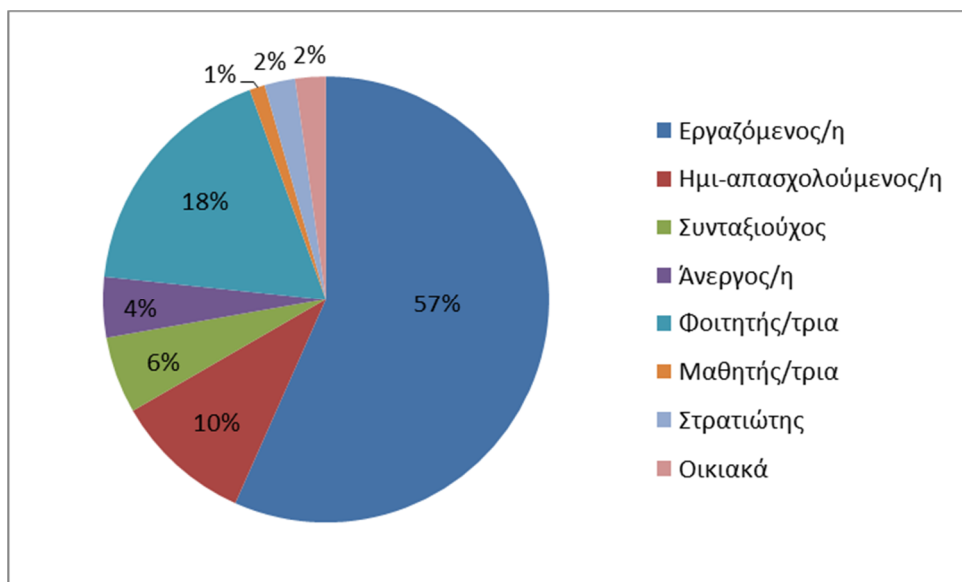
Σχήμα 5: Μορφωτικό επίπεδο
 Πηγή: Έρευνα πεδίου

Σε ερώτηση για την οικογενειακή κατάσταση το 57% απάντησε ότι είναι άγαμο και το 43 % διάγει έγγαμο βίο.

Σχήμα 6: Οικογενειακή Κατάσταση
 Πηγή: Έρευνα πεδίου

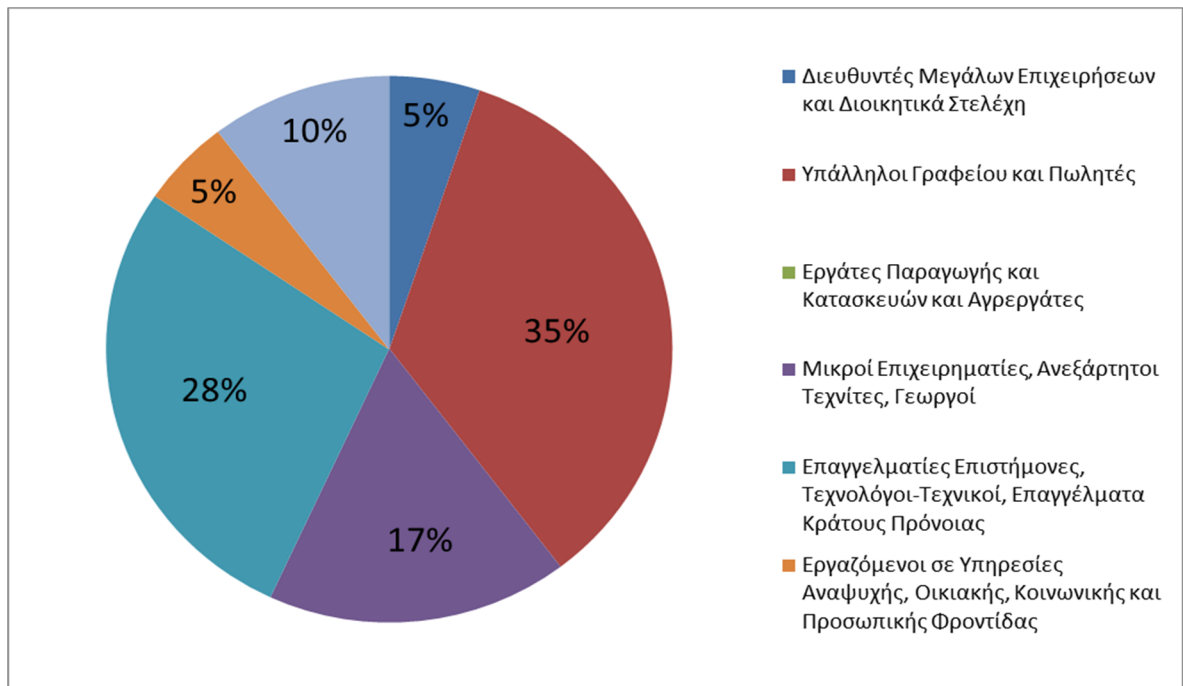
Η επόμενη ερώτηση αφορούσε την απασχόληση. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων εργάζεται. Το 57 % είναι μόνιμα εργαζόμενοι και το 10 % ημι-απασχολούμενοι.

Σχήμα 7: Κύρια Απασχόληση
 Πηγή: Έρευνα πεδίου

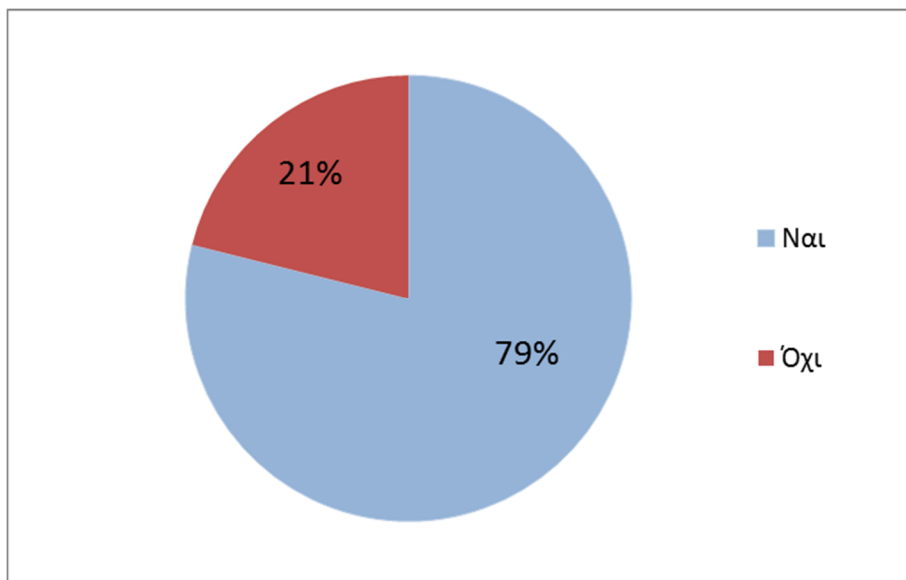
Στην ερώτηση για το είδος του επαγγέλματος παρατηρείται ποικιλία επαγγελμάτων για τους εργαζόμενους. Οι περισσότεροι δραστηριοποιούνται ως υπάλληλοι γραφείου και πωλητές. Σημαντικό ποσοστό αποτελούν οι επαγγελματίες επιστήμονες και οι

ανεξάρτητοι μικροί επιχειρηματίες. Η διανομή των ερωτηματολογίων έγινε και με κριτήριο την πληθώρα επαγγελματών.

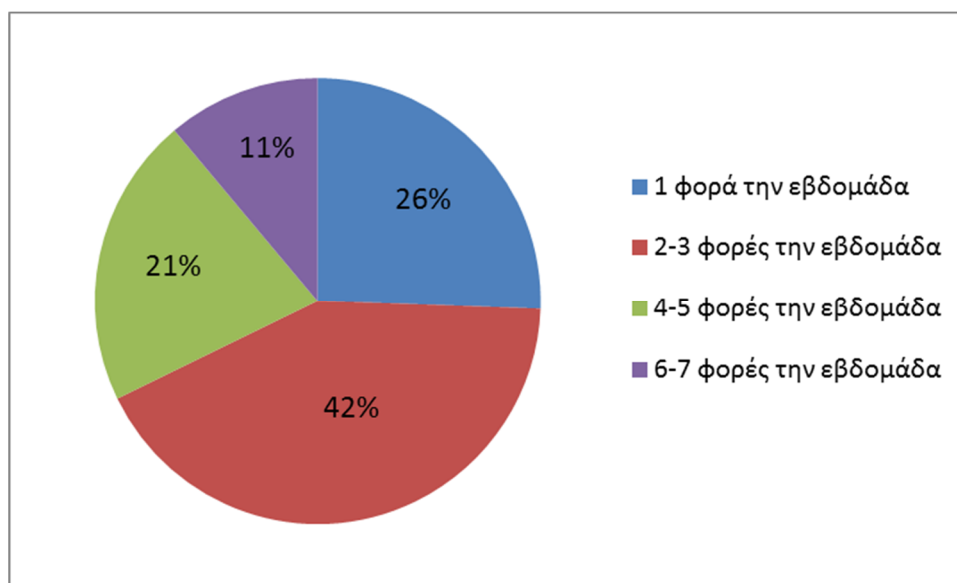
Σχήμα 8: Επάγγελμα
Πηγή: Έρευνα πεδίου

Το ερωτηματολόγιο αφορούσε κάτοικους του Ναυπλίου αλλά και γνώστες της πόλης. Το 79% είναι κάτοικοι της πόλης και το 21% δεν κατοικεί μόνιμα στο Ναύπλιο.

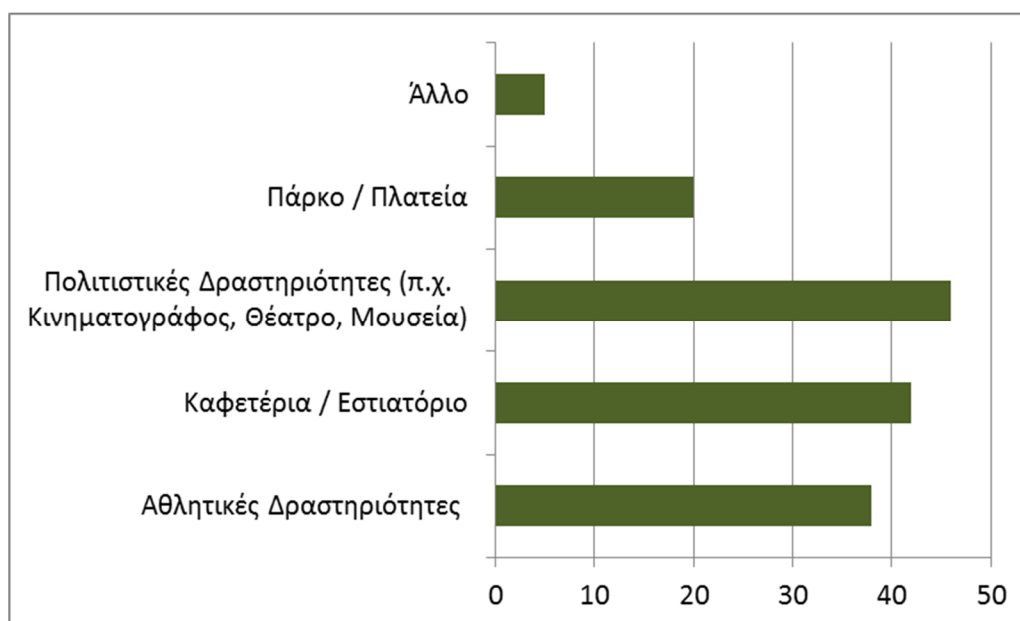
Σχήμα 9: Κάτοικοι Ναυπλίου
Πηγή: Έρευνα πεδίου

Η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος αφιερώνει τουλάχιστον 2-3 φορές την εβδομάδα στην αναψυχή.

Σχήμα10: Αναψυχή
Πηγή: Έρευνα πεδίου

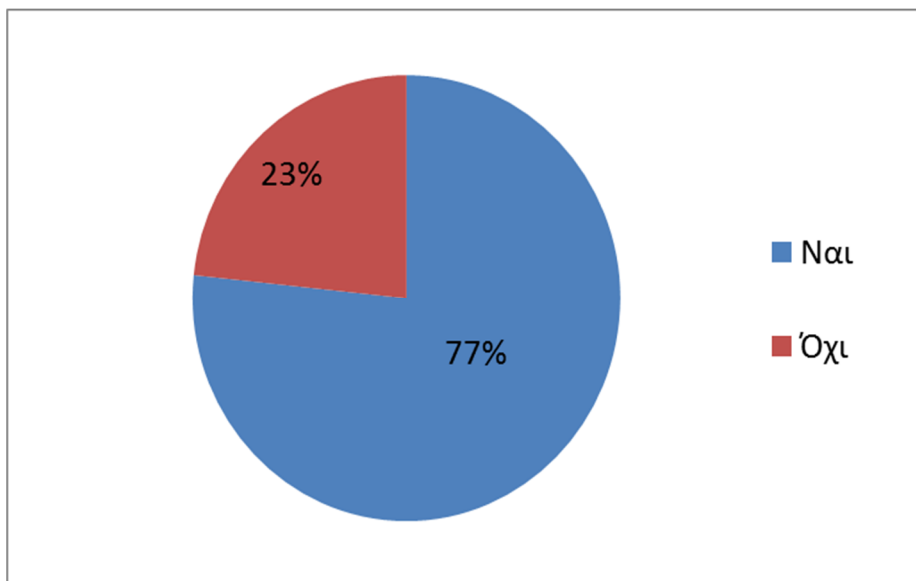
Η επόμενη ερώτηση αφορούσε τον ελεύθερο χρόνο. Οι απαντήσεις έδειξαν την προτίμηση του δείγματος να αφιερώνει τον ελεύθερο του χρόνο σε πολιτιστικές δραστηριότητες και σε καφετέριες- εστιατόρια σε αντίθεση με τις εξωτερικές αθλητικές δραστηριότητες και τη βόλτα σε πάρκο-πλατεία.

Σχήμα 11: Ελεύθερος Χρόνος
Πηγή: Έρευνα πεδίου

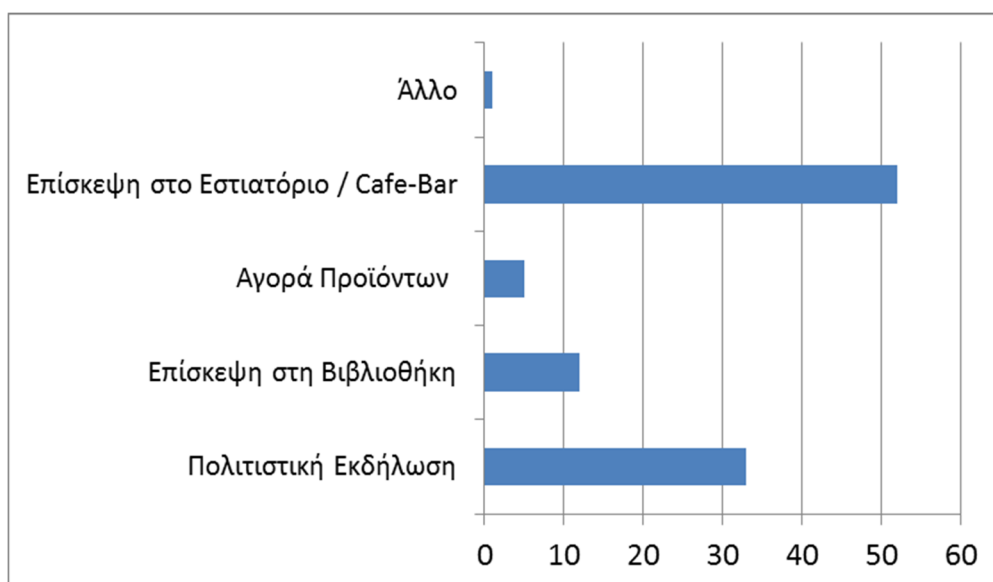
Πολιτιστικό κέντρο "Φουγάρο"

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων έχει επισκεφτεί το "Φουγάρο".

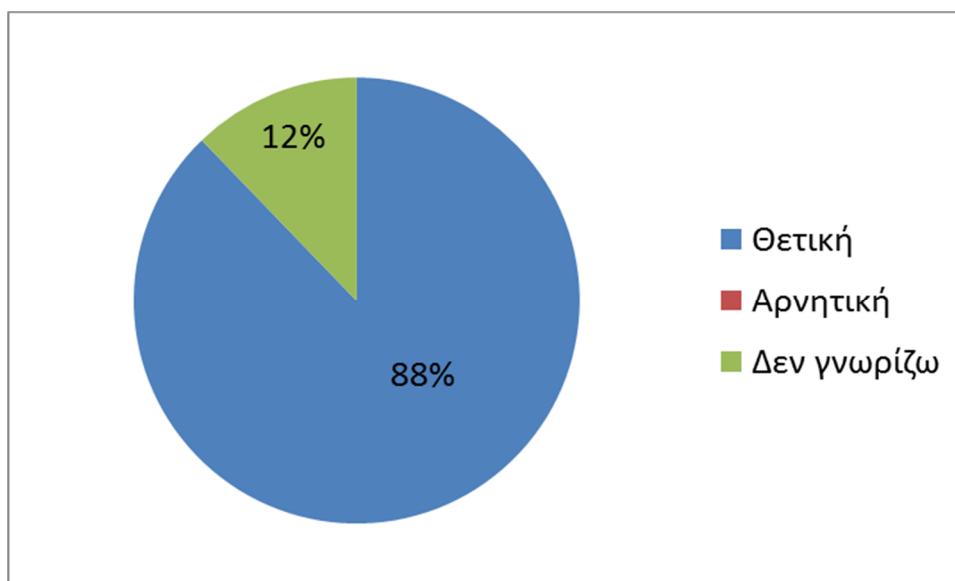
Σχήμα 12: Επίσκεψη στο πολιτιστικό κέντρο "Φουγάρο"
Πηγή: Έρευνα πεδίου

Η επίσκεψη αφορά κατά κύριο λόγο το Εστιατόριο και το Café-Bar που λειτουργεί μέσα στο πολιτιστικό κέντρο και δευτερευόντως πολιτιστικές εκδηλώσεις και επίσκεψη στη βιβλιοθήκη.

Σχήμα 13: Λόγος επίσκεψης
Πηγή: Έρευνα πεδίου

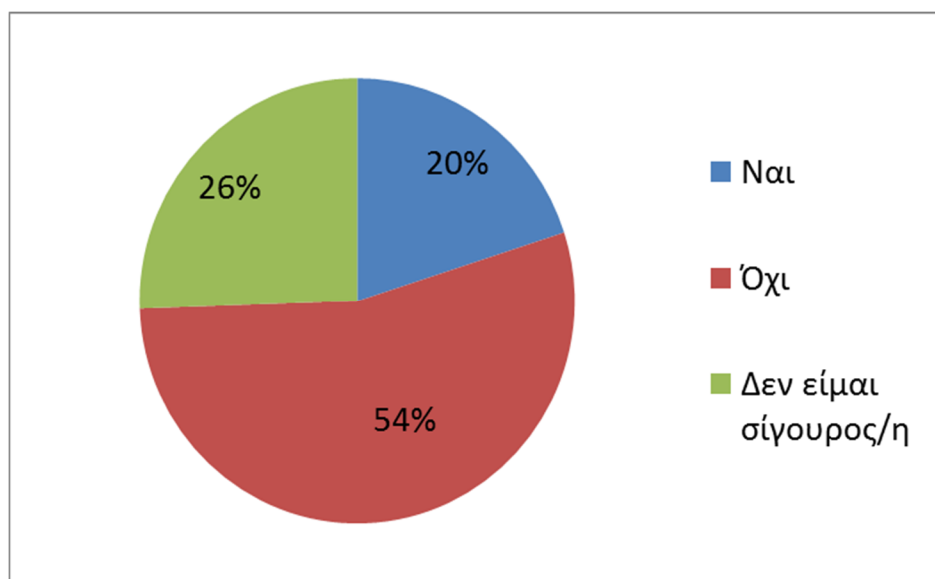
Το επόμενο ερώτημα αφορούσε τη συμβολή του πολιτιστικού κέντρου "Φουγάρο" στην ανάπτυξη της πόλης. Οι απαντήσεις ήταν μόνο θετικές με εξαίρεση κάποιους που δεν γνωρίζουν το πολιτιστικό κέντρο.

Σχήμα 14: Συμβολή του πολιτιστικού κέντρου "Φουγάρο" στην ανάπτυξη της πόλης
Πηγή: Έρευνα πεδίου

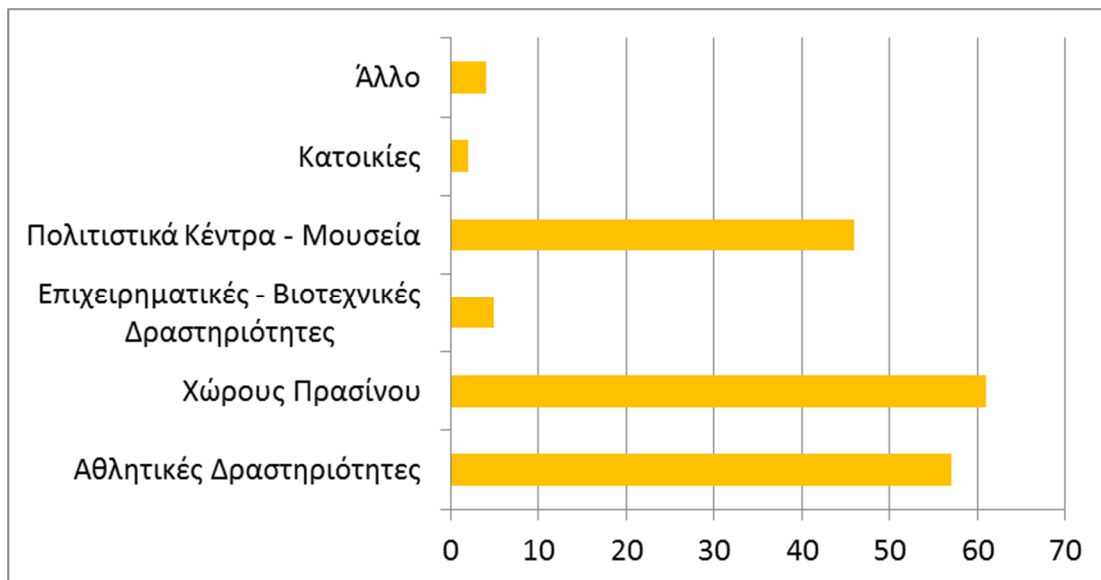
Στρατόπεδο

Η πρώτη ερώτηση σχετικά με τον χώρο του στρατοπέδου αφορούσε την προοπτική κλεισίματός του. Το 54 % είναι αρνητικό σε αυτό το ενδεχόμενο, το 26 % βλέπει θετικά μια τέτοια προοπτική και το 20 % δεν έχει σαφή άποψη.

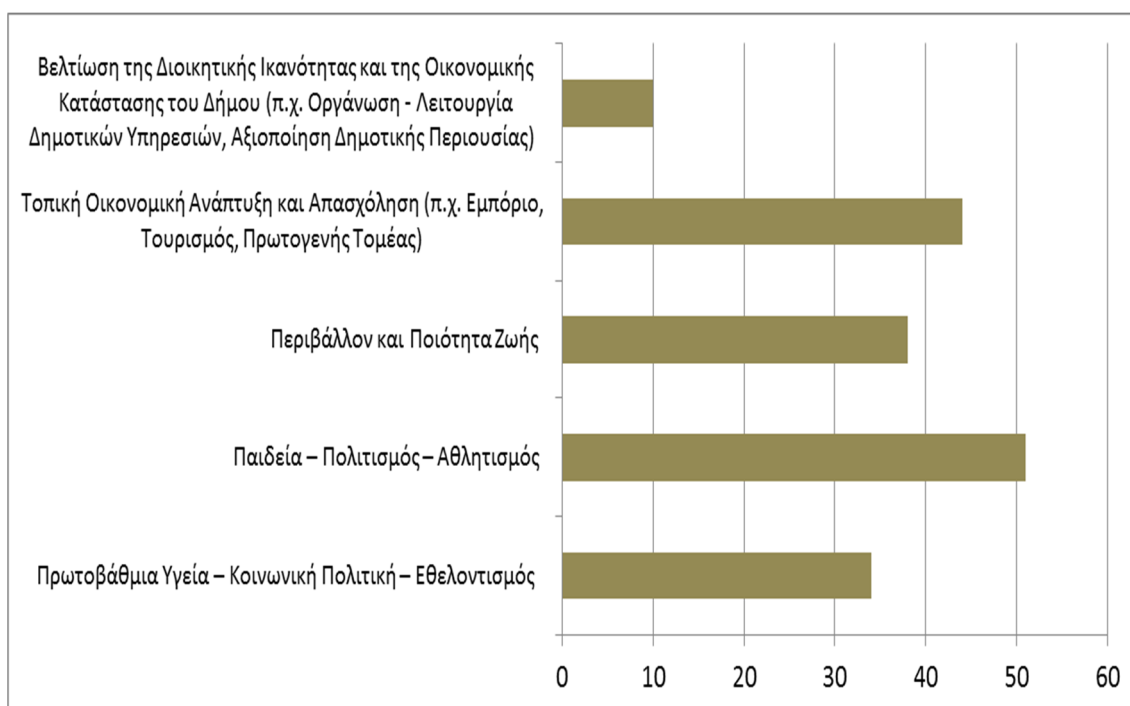
Σχήμα 15: Προοπτική κλεισίματος του στρατοπέδου Ναυπλίου
Πηγή: Έρευνα πεδίου

Η επόμενη ερώτηση ήταν αρκετά σημαντική για τη διαμόρφωση της παρούσας μελέτης. Συγκεκριμένα αφορά τις νέες χρήσεις του χώρου του στρατοπέδου, σε περίπτωση κατάργησής του. Οι απαντήσεις που κυριαρχούν αφορούν την δημιουργία χώρων πρασίνου και αθλητικών δραστηριοτήτων και την χωροθέτηση πολιτισμικών κέντρων και μουσείων.

Σχήμα 17: Νέες χρήσεις στο χώρο του στρατοπέδου Ναυπλίου
Πηγή: Έρευνα πεδίου

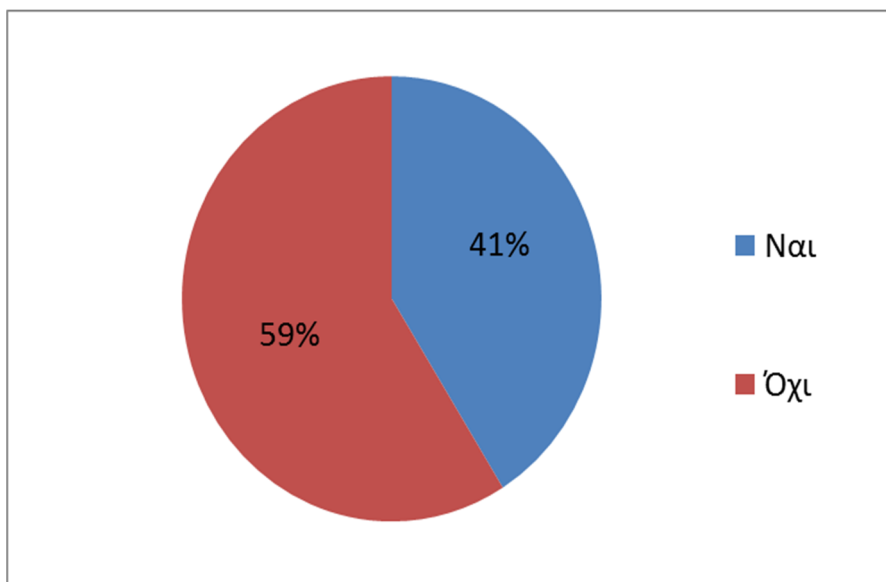
Η επόμενη ερώτηση σχετιζόταν με την ανάπτυξη του δήμου και τον άξονα ανάπτυξης που θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα. Οι απαντήσεις είναι μοιρασμένες με τον άξονα Παιδεία-Πολιτισμός-Αθλητισμός να υπερέχει με μικρή διαφορά από τους υπόλοιπους.

Σχήμα 18: Άξονας ανάπτυξης που θα πρέπει να αποτελέσει την προτεραιότητα του δήμου
Πηγή: Έρευνα πεδίου

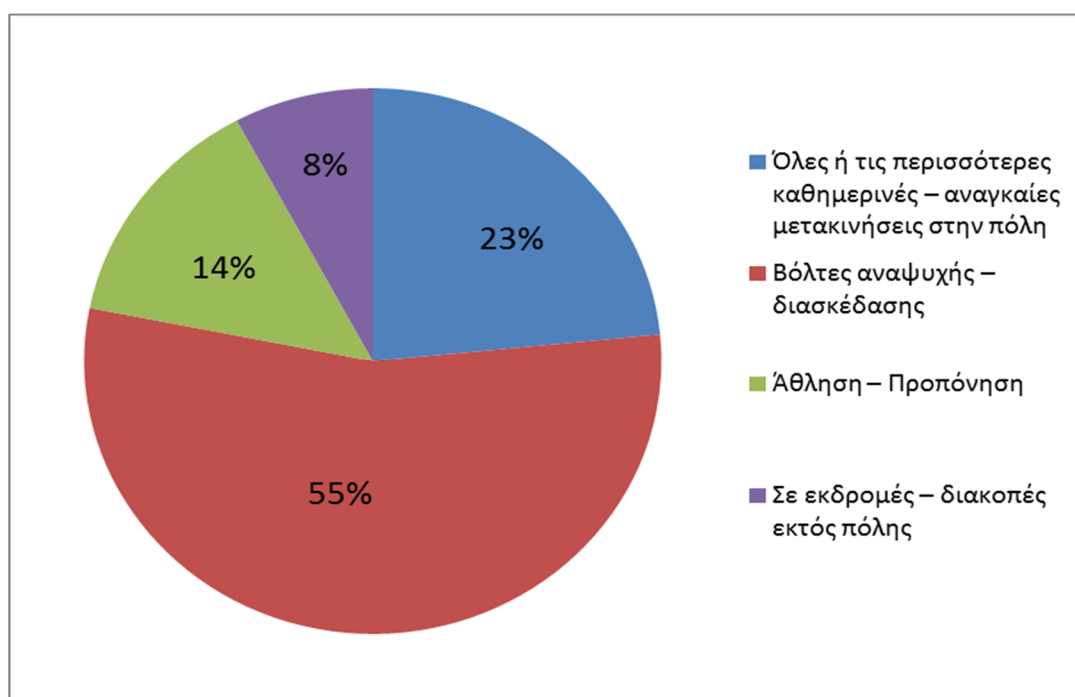
Ποδήλατο

Η πρώτη ερώτηση σχετικά με το ποδήλατο αφορούσε την χρήση ποδήλατου στις μετακινήσεις στην πόλη. Το 41% χρησιμοποιεί το ποδήλατο ενώ το 59% δεν το προτιμά ως μέσο.

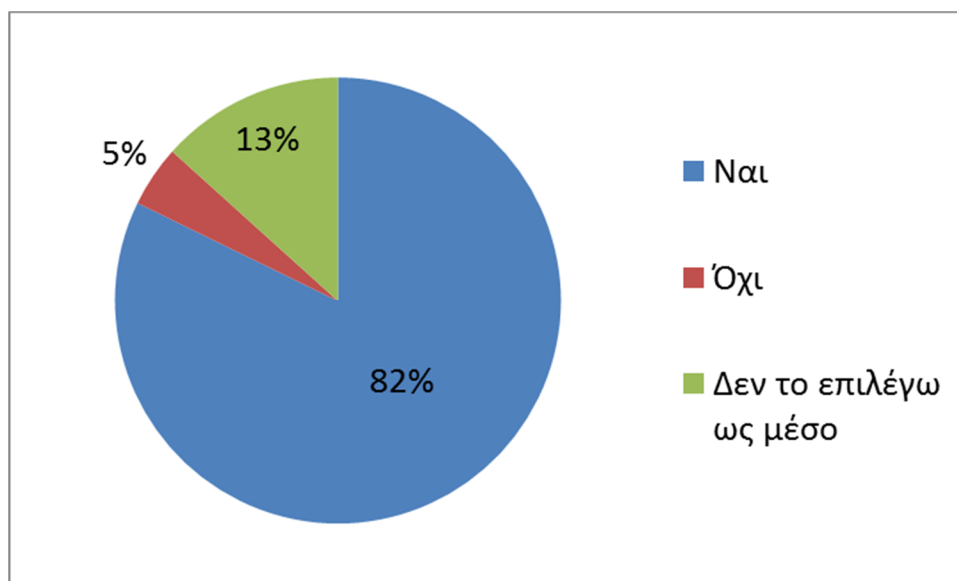
Σχήμα 19: Χρήση ποδήλατου στις μετακινήσεις στην πόλη
Πηγή: Έρευνα πεδίου

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε τους χρήστες ποδηλάτου και συγκεκριμένα τον λόγο που το χρησιμοποιούν. Η πλειοψηφία το χρησιμοποιεί για βόλτες αναψυχής σε ποσοστό 55%. Για το 23% η χρήση αφορά όλες ή τις περισσότερες μετακινήσεις στην πόλη.

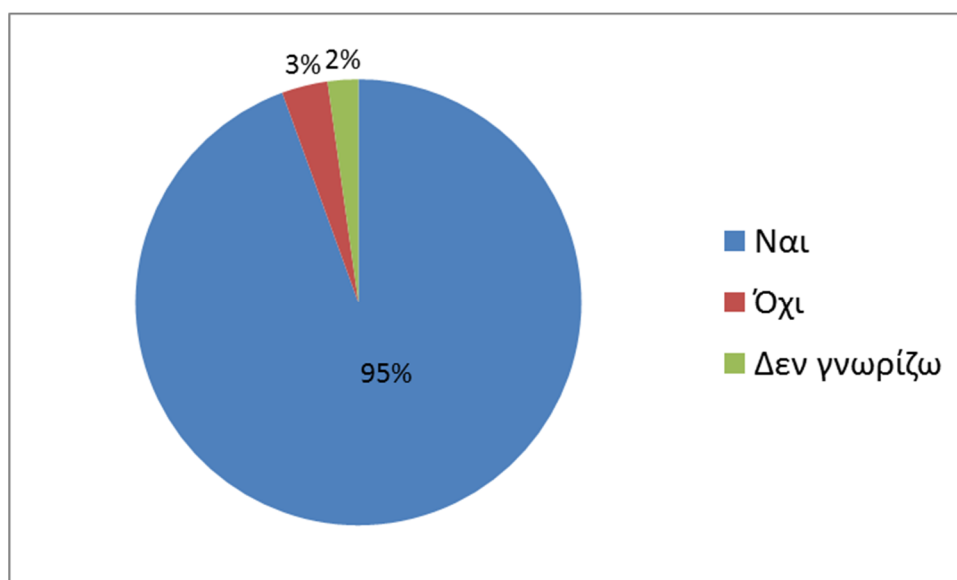
Σχήμα 20: Λόγος χρήσης ποδηλάτου
Πηγή: Έρευνα πεδίου

Στην υποθετική ερώτηση της ύπαρξης ενός πιο ολοκληρωμένου και ασφαλές δικτύου ποδηλατοδρόμων, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων θα επέλεγε το ποδήλατο ως μέσο για να πάει στη δουλειά/σχολείο του .

Σχήμα 21: Σε περίπτωση ύπαρξης ενός πιο ολοκληρωμένου και ασφαλές δικτύου ποδηλατοδρόμων, θα πηγαίνατε στη δουλειά/σχολείο σας με το ποδήλατο
Πηγή: Έρευνα πεδίου

Στην τελευταία ερώτηση, οι απαντήσεις είναι συντριπτικά υπέρ της δημιουργίας ενός δικτύου ποδηλατοδρόμων επί της λεωφόρου Ασκληπιού για τη σύνδεση της περιοχής του στρατοπέδου και του "Φουγάρου" με την υπόλοιπη πόλη.

Σχήμα 22: Η ευρύτερη περιοχή του στρατοπέδου και του "Φουγάρου" συνδέεται με την υπόλοιπη πόλη μέσω της λεωφόρου Ασκληπιού. Θα ήταν χρήσιμο ένα δίκτυο ποδηλατοδρόμων επί της λεωφόρου;
Πηγή: Έρευνα πεδίου

Συμπεράσματα

Το ερωτηματολόγιο βοήθησε, ως εργαλείο του συμμετοχικού σχεδιασμού, στην διαμόρφωση της παρούσας μελέτης. Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων παρουσιάζονται αρνητικοί στο κλείσιμο του στρατοπέδου, ωστόσο ένα σημαντικό ποσοστό δεν έχει συγκεκριμένη γνώμη, δείγμα της έλλειψης σαφούς ενημέρωσης των κατοίκων, από την πλευρά του δήμου, για τα οφέλη και τα κόστη του.

Οι απαντήσεις για τις νέες χρήσεις του στρατοπέδου ανέδειξαν την έλλειψη της πόλης σε χώρους πρασίνου και χώρους αθλοπαιδιών. Παράλληλα γίνεται εμφανής η επιθυμία των κατοίκων για βελτίωση της τοπικής ανάπτυξης και απασχόλησης. Το πολιτιστικό κέντρο “Φουγάρο” έχει συμβάλει, κατά κοινή ομολογία, θετικά στην ανάπτυξη της πόλης αν και η πλειοψηφία το επισκέπτεται για το εστιατόριο/Café-Bar και όχι για τις πολιτιστικές του δραστηριότητες. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η χρήση ποδηλάτου.

Οι χρήστες καλύπτουν όλο το φάσμα των ηλικιών και κοινωνικών χαρακτηριστικών. Το ποσοστό αυτών που το χρησιμοποιούν φτάνει το 41% το οποίο διπλασιάζεται σε περίπτωση δημιουργίας ενός πιο ολοκληρωμένου και ασφαλούς δίκτυο ποδηλατοδρόμων. Τέλος η ιδέα για το δίκτυο ποδηλατοδρόμων στη λεωφόρο Ασκληπιού βρήκε θετική ανταπόκριση από το σύνολο σχεδόν των ερωτηθέντων.

7.2. Ανάπλαση περιοχής στρατοπέδου

7.2.1. Κλείσιμο ΚΕΜΧ

Από τον Σεπτέμβρη του 2012 ήρθε στη δημοσιότητα η πληροφορία θα κλείσει το στρατόπεδο Ναυπλίου. Αυτό επιβεβαίωσε την 23/10/2012 ο υφυπουργός άμυνας με απάντηση του σε σχετική ερώτηση στη βουλή [“Το ΚΕΜΧ Ναυπλίου θα λειτουργήσει και για την 2012 ΣΤ’ ΕΣΣΟ \(Νοε 12\) ως Κέντρο Εκπαίδευσης Νεοσυλλέκτων \(ΚΕΝ\), χωρητικότητας 800 Ν/Σ οπλιτών, λόγω των αυξημένων αναγκών κατάταξης της υπόψη ΕΣΣΟ και στη συνέχεια θα πάψει η λειτουργία του ως ΚΕΝ.”](#)

Η απόφαση αυτή συνοδεύτηκε από πλήθος αντιδράσεων από τους τοπικούς φορείς και επτετεύχθη η αναστολή της. Ωστόσο το ζήτημα παραμένει ανοιχτό και η απουσία εναλλακτικής πρότασης σε περίπτωση κλεισίματος είναι εμφανής.

7.2.2. Ανάλυση Πρότασης

Το στρατόπεδο βρίσκεται βορειοανατολικά της πόλης του Ναυπλίου. Η κεντρική πύλη του βρίσκεται στο νότιο μέρος επί της λεωφόρου Ασκληπιού που αποτελεί και την κυριότερη δίοδο πρόσβασης. Στα δυτικά περιβάλλεται από την οδό Μαντώς Μαυρογένους, την οδό Αγίου Αδριανού στα βόρεια και από την οδό Πιτέως στα Ανατολικά. Ανήκει στην εκτός των ορίων του σχεδίου πόλης του Ναυπλίου περιοχή και συνορεύει στα βόρεια με τον οικισμό της Αγίας Κυριακής, νοτιοανατολικά με την πόλη του Ναυπλίου και δυτικά με αδόμητες εκτάσεις και καλλιέργειες. Η εγγύτητα του στην πόλη και η τουριστική δυναμική του Ναυπλίου καταδεικνύουν τα προνόμια

του χώρου για ανάδειξη και αξιοποίηση του. Παράλληλα, η έρευνα ανέδειξε την έλλειψη πάρκων και χώρων πρασίνου στην πόλη και την ανάγκη των κατοίκων ο χώρος να παραμείνει δημόσιος.

Ο Δήμος μελετά ήδη την κατασκευή σχολείων στο χώρο του στρατοπέδου. Χαρακτηριστικά η γενική δ/νση χωροταξικής & περιβαλλοντικής πολιτικής με το έγγραφο της 21-9-2012, Αρ. Πρωτ. 2363 αναφέρεται στην ανέγερση δύο (2) Σχολικών Κτιρίων στην Δ.Ε. Ναυπλιέων του Δήμου Ναυπλιέων της Περιφερειακής Ενότητας Αργολίδος επί παραχωρούμενης έκτασης εμβαδού 35.719,76 τ.μ. από το Στρατόπεδο “Ζησιμόπουλου” (ΚΕΜΧ) στην εκτός των ορίων του σχεδίου πόλης του Ναυπλίου περιοχή.

Από τον υπό μελέτη χώρο συνολικής έκτασης 35,7 στρ. περίπου όπου σήμερα φιλοξενείται ο στίβος οδήγησης του Κ.Ε.Μ.Χ. Ναυπλίου τα 14,77 στρ. θα χρησιμοποιηθούν για την ανέγερση σχολικών κτηρίων. Ο υπόλοιπος χώρος θα ρυμοτομηθεί και θα χρησιμοποιηθεί από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Η συνολική ρυμοτομούμενη έκταση αποτελεί το 1,77% της έκτασης του ήδη εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου. Η υλοποίηση του τοπικού ρυμοτομικού δεν επηρεάζει καθ’ οποιονδήποτε τρόπο την εφαρμογή περιβαλλοντικών προγραμμάτων και σχεδίων τα οποία προκύπτουν από την κοινοτική και εθνική νομοθεσία για το περιβάλλον όπως π.χ. σχέδια διαχείρισης υδατικών πόρων, διαχείρισης στερεών αποβλήτων κλπ.

Εξάλλου το μέγεθος της ρυμοτομούμενης περιοχής είναι πολύ μικρό σε σχέση με το μέγεθος της πόλης ενώ οι προβλεπόμενες χρήσεις (σχολικές εγκαταστάσεις, κύρια κατοικία) δεν μπορούν να επιδράσουν στα προαναφερθέντα σχέδια. Η υλοποίηση του σχεδίου συνάδει απόλυτα με τις κατευθύνσεις του υφιστάμενου πολεοδομικού σχεδιασμού και των προτεινόμενων επεκτάσεων αυτού καθώς ο στίβος οδήγησης που παραχωρείται από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας που έμεινε εκτός σχεδιασμού λόγω του στρατιωτικού του χαρακτήρα, είναι το μοναδικό κομμάτι γης που διαχώριζε τον αναπτυσσόμενο οικισμό της Αγίας Κυριακής, την υπό πολεοδόμηση περιοχή της “Γλυκειάς” και τον οικιστικό ιστό του Ναυπλίου στα όρια του ισχύοντος ρυμοτομικού σχεδίου.

7.2.2.1. Κτίρια

Προτείνεται η αποκατάσταση των υφιστάμενων κτιρίων και η επανάχρησή τους με ελευθερία στο χειρισμό των μη διατηρητέων κτιρίων. Κάποια δηλαδή μπορούν να κατεδαφιστούν εντελώς. Σε καμία περίπτωση δεν αυξάνεται η δόμηση, οι ημιυπαίθριοι (δηλαδή οι υπόστεγοι χώροι) και η κάλυψη.

7.2.2.2. Κίνηση μέσα και γύρω από το πάρκο - Στάθμευση

Ο κύριος χώρος προβλέπεται να είναι μόνο για πεζούς και ποδήλατα. Υπάρχει δυνατότητα να εισέρθει αυτοκίνητο σε συνθήκες ανάγκης και ανεφοδιασμού. Ποδήλατα μπορούν να παρέχονται επί τόπου. Όσον αφορά τη στάθμευση προτείνεται το αυτοκίνητο να παραμείνει περιφερειακά, σε πρώτο στάδιο σε υπέργειο χώρο, σε επόμενο στάδιο σε υπόγειο χώρο.

7.2.2.3. Χλωρίδα

Το πράσινο είναι το κυρίαρχο στοιχείο της πρότασης. Μπορεί η θέση για το πράσινο να ξεκινά από το να αναπτυχθεί ένα φυσικό σύστημα από μόνο του μέχρι τη δημιουργία ενός βοτανικού κήπου ο οποίος θα αποτελέσει την "κιβωτό της ελληνικής χλωρίδας", αλλά και άλλων θεματικών ενότητων από τον κόσμο των φυτών, όπως δενδρώνες, οπωροφόρα, λαχανόκηπους, κήπος υγροτόπων, εκπαιδευτικούς κήπους με χρήσιμα φυτά, αρωματικά, φαρμακευτικά, ελαιοδοτικά, ινοφόρα, φυτά για βιοκαύσιμα, θερμοκήπια όπου θα φιλοξενούνται φυτά τροπικά, παχύφυτα, κάκτοι σαρκοφάγα, αρχέγονα φυτά.

7.2.2.4. Διαχείριση Απορριμμάτων

Ο χώρος του πάρκου μπορεί να λειτουργήσει σαν πρότυπο σε αυτό το θέμα, με γνώμονα τις τρέχουσες απόψεις για ανακύκλωση και διαχείριση απορριμμάτων. Μπορεί να εφαρμοστεί πρόγραμμα ανακύκλωσης του χαρτιού, PMD και αλουμινίου. Τα επικίνδυνα απόβλητα να συλλέγονται και διατίθενται σε αδειοδοτημένους συλλέκτες, για την ορθολογική τους διαχείριση. Με την εγκατάσταση των φωτοβολταϊκών κελιών επιτεύχθηκε μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα του στρατοπέδου κατά 2%, ενώ με τη δένδροφύτευση εξακοσίων δενδρυλλίων το 2010 εξουδετερώνονται περίπου 120 ton εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατ' έτος.

Όλα αυτά μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσω του συστήματος Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (EMAS) που είναι ένας μηχανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω του οποίου αναγνωρίζονται οι οργανισμοί εκείνοι που βελτιώνουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις σε διαρκή βάση. Η συμμετοχή στο EMAS είναι εθελοντική. Το Σύστημα βασίζεται στον Κανονισμό (ΕΚ) 761/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Στόχοι του EMAS είναι:

- η προώθηση της συνεχούς βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων όλων των οργανισμών που εδρεύουν στην Ευρώπη, δημοσίων και ιδιωτικών,
- η αναγνώριση των οργανισμών εκείνων που έχουν υιοθετήσει συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και έχουν φροντίσει και για την εξωτερική πιστοποίησή τους και
- η γνωστοποίηση της περιβαλλοντικής προόδου των οργανισμών αυτών στο ευρύτερο κοινό, τόσο για επιβράβευση των ιδίων όσο και για την ενθάρρυνση και άλλων να ακολουθήσουν στον ίδιο δρόμο.

Πηγή: <http://www.minenv.gr/emas/>

7.2.2.5. Προτεινόμενες χρήσεις

Προτείνονται δράσεις στεγασμένες ή υπαίθριες που να αναφέρονται στο σύνολο των κατοίκων της πόλης και όχι μόνο σε μικρές ειδικές ομάδες, ώστε να λειτουργεί ο χώρος σαν υπερτοπικός πόλος.

Συγκεκριμένα προτείνεται η δημιουργία:

Επιστημονικό κέντρο στα πρότυπα του Κέντρου Διάδοσης Επιστημών και Μουσείου Τεχνολογίας που βρίσκεται στην οδό Θεσσαλονίκης – Θέρμης. Συγκεκριμένα το νέο Κέντρο κατασκευάστηκε σε ένα προνομιακό οικόπεδο, με πανοραμική θέα τον Θερμαϊκό Κόλπο και την πόλη της Θεσσαλονίκης, έκτασης 48.000 τ.μ., που παραχωρήθηκε στο Τεχνικό Μουσείο από το Δήμο Θέρμης.

Το Κέντρο σχεδιάστηκε, με βάση τις διεθνείς εμπειρίες και τη συνεργασία επίλεκτων Ελλήνων και ξένων ειδικών, ως φορέας προβολής της Επιστημονικής και Τεχνολογικής παράδοσης, με κύριο στόχο την "Προσέγγιση και Κατανόηση της Επιστήμης και Τεχνολογίας από όλους" και χαρακτήρα εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό.

Για το σκοπό αυτό, οι κύριες εγκαταστάσεις του φορέα περιλαμβάνουν:

- Χώρο Υποδοχής, ο οποίος αποτελεί και τον κύριο άξονα σύνδεσης με όλες τις δραστηριότητες.

- Μουσείο Τεχνολογίας:

Το Εκθετήριο Τεχνολογίας Μεταφορών, που δίνει τη δυνατότητα στους επισκέπτες να θυμηθούν αυτοκίνητα που υπήρξαν «σταθμοί» στην ιστορία της αυτοκίνησης, να γνωρίσουν ξεχωριστά μοντέλα και να συγκρίνουν τις τάσεις του παρελθόντος με αυτές του παρόντος και ενδεχομένως του μέλλοντος.

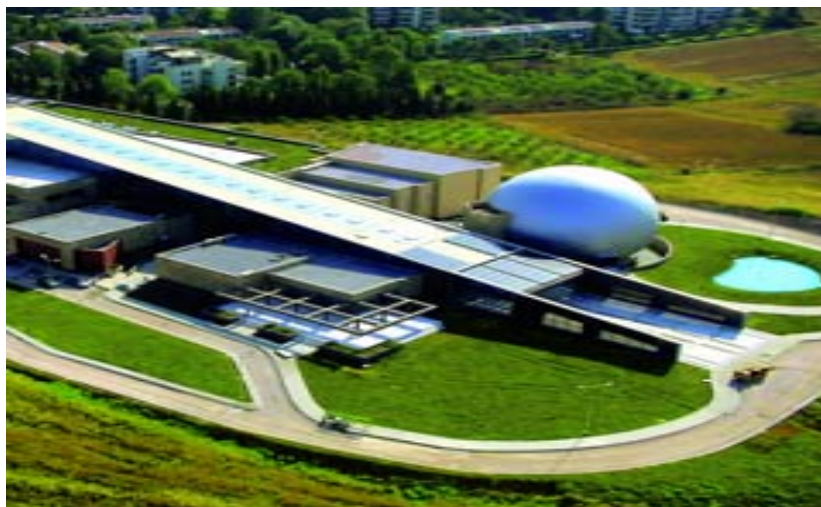
Το Τεχνοπάρκο, ένα χώρο διάδρασης. Ο επισκέπτης συμμετέχει ενεργά, πρωταγωνιστεί και μαθαίνει διασκεδάζοντας. Περιλαμβάνει 40 εκθέματα, τα οποία αναφέρονται σε ποικιλία επιστημονικών θεμάτων, όπως ο ηλεκτρισμός, ο μαγνητισμός, η οπτική, η μηχανική κ.ά.

Το εκθετήριο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας. Μια έκθεση στην οποία παρουσιάζονται δείγματα τεχνολογικών στοιχείων και επιτευγμάτων της Αρχαίας Ελλάδας, με ομοιώματα που κατασκευάστηκαν σύμφωνα με γραπτές πηγές και αφορούν στην καθημερινή ζωή, στις κατασκευές, στη ναυπηγική, στη μετρητική, στη μηχανολογία κ.ά.

- Κοσμοθέατρο, κινηματογράφο γιγαντοοθόνης. Μια ειδική αίθουσα με 300 θέσεις και δυνατότητα προβολής στη μεγαλύτερη επίπεδη οθόνη της Ελλάδας (διαστάσεων 17m x 23m). Στον χώρο αυτό γίνεται η παρουσίαση επιστημονικών και περιβαλλοντικών ταινιών μεγάλου format και σε 3 διαστάσεις, ενώ διατίθεται και για άλλες εκδηλώσεις.

- Ψηφιακό Πλανητάριο, ένα θόλο εξωτερικής διαμέτρου 25m και ημισφαιρική οθόνη διαμέτρου 18m, με 150 επικλινείς θέσεις, όπου γίνεται αναπαράσταση αστρονομικών και φυσικών φαινομένων, με χρήση εξειδικευμένου τεχνικού εξοπλισμού ψηφιακών προβολών (all-dome video).

- Προσομοιωτή Εικονικής Πραγματικότητας, 18 θέσεων, όπου γίνεται δυναμική προσομοίωση διαφόρων καταστάσεων, όπως για παράδειγμα ενός ταξιδιού στο Διάστημα ή στον βυθό του Ωκεανού.
 - Συνεδριακό κέντρο, με δυνατότητα χρήσης 8 διαφορετικών αιθουσών, χωρητικότητας 16-300 ατόμων, με υπερσύγχρονο οπτικοακουστικό εξοπλισμό για συνέδρια, εταιρικές εκδηλώσεις, διαλέξεις και σεμινάρια.
 - Χώρο Περιοδικών Εκθέσεων, ειδικού ή επίκαιρου ενδιαφέροντος.
 - Βιβλιοθήκη, με εκατοντάδες, ψηφιακούς και έντυπους, διαθέσιμους τίτλους και 10 θέσεις πρόσβασης στο Διαδίκτυο.
 - Εστία Δημιουργικότητας και Καινοτομίας, ένα χώρο για άτυπες καινοτομικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, με ομάδες μαθητών, αλλά και απλούς επισκέπτες.
 - Show Point, κινητό Αμφιθέατρο Επιδείξεων και Πειραμάτων, όπου παρουσιάζονται εντυπωσιακά πειράματα των θετικών επιστημών.
 - Γραφεία Διοίκησης, χώροι για το διοικητικό προσωπικό του φορέα.
 - Χώρους Εστίασης και Αναψυχής. Λειτουργεί αναψυκτήριο, εστιατόριο-καφέ, με εξαιρετική θέα στον Θερμαϊκό, ενώ προσφέρονται και υπηρεσίες catering υψηλού επιπέδου για φιλοξενούμενες εκδηλώσεις.
 - Χώρους Πώλησης Επιστημονικών ειδών, Βιβλίων και Ενθυμημάτων.
 - Τεχνικά Εργαστήρια, τα οποία παρέχουν την αναγκαία τεχνική υποστήριξη για την επισκευή και συντήρηση εκθεμάτων, καθώς και για τη σωστή λειτουργία και συντήρηση των κτιριακών εγκαταστάσεων.
 - Αποθηκευτικούς Χώρους, για τη συλλογή και προσωρινή φύλαξη εκθεμάτων και περιοδικών εκθέσεων.
 - Χώρους Στάθμευσης για 200 αυτοκίνητα και 10 λεωφορεία.
- Πηγή : Κέντρου Διάδοσης Επιστημών και Μουσείου Τεχνολογίας – NOESIS**

Εικόνα 44: Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείου Τεχνολογίας – NOESIS
 Πηγή: <http://www.noesis.edu.gr/>

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου Τμήμα Θεατρικών Σπουδών

Προτείνεται η μεταφορά των εγκαταστάσεων του πανεπιστημίου στον χώρο του πάρκου. Στο πανεπιστήμιο σπουδάζουν πάνω από 450 φοιτητές. Αυτό θα συμβάλλει στην καθημερινή χρήση του πάρκου και στην εύρεση πόρων για την εξασφάλιση της βιωσιμότητάς του.

Η λειτουργία του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών προϋποθέτει την ύπαρξη εγκαταστάσεων:

- Κεντρικά Διδακτήρια
- Κτήριο διοικητικών υπηρεσιών και διδασκαλίας
- Θέατρο
- Εργαστήριο Σκηνογραφίας/Ενδυματολογίας
- Γραφεία Μελών ΔΕΠ και ΕΕΔΙΠ
- Αίθουσα Προβών και Προβολών
- Εργαστήριο Η/Υ-Εργαστήριο οπτικοακουστικών μέσων και ψηφιοποίησης
- Βιβλιοθήκη - Σπουδαστήριο

Τα σημερινά κτήρια είναι παραχωρημένα από τον δήμο Ναυπλίου στο πανεπιστήμιο για την κάλυψη των αναγκών του.

7.2.2.6. Ενέργεια

Διερεύνηση των ενεργειακών δυνατοτήτων του χώρου με στόχο την ενεργειακή αυτονομία του πάρκου. Τα κτίρια μπορούν να δεχτούν φωτοβολταϊκά, καθώς επίσης μπορούν να γίνουν εφαρμογές γεωθερμίας, οι εγκαταστάσεις να συμβαδίζουν με την αρχή της εξοικονόμησης ενέργειας (ηλιακά φωτιστικά κλπ).

Ο χώρος στο σύνολό του μπορεί να αποτελέσει πεδίο εφαρμογής και έρευνας εναλλακτικών μορφών ενέργειας, ένα ζωντανό παράδειγμα στον αστικό δημόσιο χώρο. Κάτι τέτοιο θα μειώσει το κόστος λειτουργίας.

Παράδειγμα αποτελεί το καινούργιο αεροδρόμιο του Μονάχου που λειτουργεί από το καλοκαίρι αντλεί ενέργεια από τον ήλιο με τη βοήθεια μιας τεράστιας φωτοβολταϊκής στέγης. Το πιλοτικό αυτό πρόγραμμα έχει ως αποτέλεσμα να εκπέμπονται κάθε χρόνο λιγότεροι 400 τόννοι διοξειδίου του άνθρακα. Το νέο Terminal 2 του Μονάχου, το οποίο λειτουργεί από τον Ιούνιο του 2003, αποδεικνύει πως κάτι τέτοιο είναι εφικτό, αφού όχι μόνο αναβαθμίσθηκε αρχιτεκτονικά, αλλά ένα μήνα αργότερα εγκαινιάσθηκε σ' αυτόν και η μεγαλύτερη και πλέον σύγχρονη παγκοσμίως φωτοβολταϊκή στέγη αεροδρομίου. Για την παραγωγή ρεύματος στο αεροδρόμιο φροντίζει πια ο ήλιος. Το συνολικό κόστος της ανήλθε στα 2.650.000 ευρώ και θα έχει αποσβεσθεί σε δύο έως τρία το πολύ χρόνια.

Πηγή : <http://news.kathimerini.gr/archive-editions/article/oiko/2004/02/1282467.html>

Εικόνα 45: Το νέο Terminal 2 του Μονάχου

7.2.2.7. Κόστος συντήρησης του πάρκου

Σύμφωνα με μελέτη του ΕΜΠ, και με την προϋπόθεση ότι ο χώρος δεν παράγει τίποτα, το κόστος συντήρησης ανέρχεται κατά μέσο όρο στις 2.000€/στρέμμα κατ' έτος, σε βορειοευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα:

"Πουθενά στον κόσμο τα πάρκα και το πράσινο δεν καλύπτουν το κόστος συντήρησης και λειτουργίας τους. Η αυτοδιοίκηση και το κράτος καλύπτουν σε ποσοστό που υπερβαίνει συνήθως το 90% του συνολικού κόστους, τα λειτουργικά έξοδα και τη συντήρηση των πάρκων, των μεγάλων πλατειών, των δημοσίων κήπων και γενικά όλων των ελεύθερων δημοσίων χώρων, πράσινων ή μη. Έσοδα από επισκέπτες ή δραστηριότητες αποτελούν ελάχιστο τμήμα αυτών των προϋπολογισμών. Η ανταπόδοση έρχεται από το συνολικό όφελος για την πόλη και την αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Αξίζει να τονιστεί ότι ακόμη και σε χώρες όπου ιδιωτικοποιήθηκαν όλες οι βασικές υποδομές των πόλεων, η συντήρηση και λειτουργία των πάρκων παρέμεινε στις αρμοδιότητες του δημόσιου τομέα."

" Μύθοι και πραγματικότητες για το μητροπολιτικό πάρκο του Ελληνικού"

Σύμφωνα με άλλη άποψη αυτό το κόστος μπορεί να πέσει στα 250 ευρώ/στρέμμα κατ' έτος, εφόσον μιλάμε για ένα φυσικό σύστημα, κοντά στην τοπική χλωρίδα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση του πάρκου μπορούμε επίσης να μιλάμε για οικονομική ανταπόδοση από δράσεις που μπορούν να λάβουν μέρος στο χώρο, είτε πρόκειται για φεστιβάλ, εκμετάλλευση χώρων αναψυχής, ή άλλες δράσεις για τις οποίες απαιτείται τεχνοοικονομική προσέγγιση.

7.2.2.8. Δομή λειτουργίας

Δημιουργία ειδικού φορέα οργάνωσης και διοίκησης του πάρκου, με στόχο τον προσδιορισμό της ταυτότητας του χώρου, την εξασφάλιση της οικονομικής του βιωσιμότητας και της ποιότητας των παροχών, την μέγιστη και βέλτιστη ανταποδοτικότητά του προς την πόλη.

Ωθηση για συμμετοχή των δημοτών. Μία εκδοχή θα ήταν ένας φορέας άμεσα εκλεγόμενος από τους δημότες (μετόχους;) κατά το παράδειγμα του Σάμσο (συμμετοχή δημοτών, διαφάνεια, δημοσιοποίηση στο διαδίκτυο, συνελεύσεις)

7.2.2.9. Ασφάλεια

Σύμφωνα με την πρόταση το πάρκο αντιμετωπίζεται σαν ελεύθερος χώρος, δεν περιφράσσεται, δημιουργούνται φυσικές εισόδους από την διαμόρφωση του εδάφους και τις φυτεύσεις, προστατεύεται με όρους που ισχύουν για τους δημόσιους χώρους μέσα στις πόλεις.

Ενδεχόμενα χρειάζεται επαρκής φωτισμός τη διάρκεια της νύχτας, με χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, χωρίς υπερβολές και φωτορύπανση . Η αύξηση της παρουσίας, δραστηριότητας, κίνησης των ανθρώπων αυξάνει την ασφάλεια σε σχέση με ένα περιφραγμένο και φαινομενικά άδειο τις νυχτερινές ώρες πάρκο.

Πηγή : Πρόταση την αξιοποίηση του χώρου του στρατοπέδου Παύλου Μελά
<http://pavloumela.blogspot.gr/>

7.3. Δημιουργία Ποδηλατοδρόμου

7.3.1. Σημασία ποδηλάτου

Ο δρόμος αντιπροσωπεύει το επικοινωνιακό υπόβαθρο της πόλης. Το αυτοκίνητο δεν ταυτίστηκε μόνο με την ελευθερία της κίνησης αλλά και με μια πιο άνετη διαχείριση του χώρου. Με το αυτοκίνητο οι πόλεις μπόρεσαν να εκτονωθούν προς την περιφέρειά τους αλλά αυτό τις απομάκρυνε από την ιστορία τους, μετατρέποντάς τες σε άμορφους σχηματισμούς με αραιές πυκνότητες και σε ασθενή σχέση με τον παραδοσιακό πυρήνα. Σήμερα αναγνωρίζεται ξανά η σημασία και ο ρόλος των αστικών κέντρων και επιχειρείται η αποκατάσταση της ταυτότητάς τους. Το αυτοκίνητο εκτός από τα προβλήματα ασφάλειας, ρύπανσης, θορύβου, καθυστερήσεων που προκαλεί στην πόλη, αποτελεί την αιτία ενός επίσης σοβαρού προβλήματος που συνήθως υποτιμάται. Αφορά στην κατασκευή και στην αισθητική του δρόμου.

Η συζήτηση για το ποδήλατο, που αρχίζει σήμερα στην Ελλάδα, ανήκει σε ένα γενικότερο προβληματισμό για την τύχη της πόλης ως 'κατασκευής'. Από την παραδοσιακή αρχιτεκτονική απέμειναν ελάχιστα ίχνη. Τα σύγχρονα κτήρια, που κατέλαβαν τη θέση της, οικοδομούνται με σιλιπνά βιομηχανικά υλικά, συχνά ακατάλληλα για το κλίμα του συγκεκριμένου τόπου. Αδιαφορούν γι' αυτό, απομονώνοντας το μέσα από το έξω και εξασφαλίζοντας με ένα σημαντικό ενεργειακό κόστος, τεχνητές συνθήκες διαβίωσης. Σε αυτούς τους κλειστούς χώρους εγκλωβίζεται για όλο και μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα ο κάτοικος, μιας και ο δρόμος, ο παραδοσιακά δημόσιος και κοινωνικός χώρος της πόλης, έχει παραδοθεί στο αυτοκίνητο και έχει γίνει άσχημος, βρώμικος, θορυβώδης και ανασφαλής.

Ένα μεγάλο μέρος της εικόνας του δρόμου καλύπτει η άσφαλτος, το δε υπόλοιπο αδιάφορες και ερμητικά κλεισμένες απρόσωπες κατασκευές. Αυτή η πόλη, ως 'κατασκευή', ολοκλήρωσε τον κύκλο της. Διότι εκτός από τις δυσλειτουργίες που τη συνοδεύουν και που συρρικνώνουν την οικονομική της ανταγωνιστικότητα, διαπιστώνεται σήμερα ότι προοδευτικά μετατρέπεται σε ένα χώρο που αποσυνθέτει την κοινωνία που φιλοξενεί.

Το ποδήλατο είναι το πιο ευέλικτο μέσο μεταφοράς. Κινείται σε δρόμους, πεζοδρόμια, πεζόδρομους, πάρκα και πλατείες. Εκεί όπου υπάρχουν εμπόδια, όπως πχ είναι οι εξωτερικές κλίμακες, ο ποδηλάτης γίνεται πεζός και μεταφέρει το ποδήλατό του. Εκεί όπου ο δρόμος είναι έντονα ανηφορικός υπάρχουν κατασκευαστικές λύσεις που τον υποβοηθούν (πχ κυλιόμενος ιμάντας παρά το κράσπεδο στον οποίο ο ποδηλάτης στηρίζει το ένα του πόδι.

Τα τελευταία χρόνια τα έργα αστικής οδοποιίας αναδεικνύονται σε εργαλεία ανάπλασης του περιβάλλοντος των πόλεων. Έχει γίνει αποδεκτό ότι ο δρόμος δεν είναι μία αλάνα, που της αρκεί να καλύπτεται με άσφαλτο, αλλά μία κατασκευή με δομή που πρέπει να είναι αναγνώσιμη, με αισθητικούς κανόνες, συγγενείς με τους κανόνες σχεδιασμού των κτιρίων και των πλατειών. Ο δρόμος είναι μέρος της πόλης. Δεν είναι απλά ένας υποδοχέας ροών. Έχει ο ίδιος ως κατασκευή μία μεγάλη αξία. Γι' αυτό, η σωστή επιλογή, από τον μελετητή, των υλικών και της μορφής των διαμορφώσεων έχει ως προϋπόθεση την αναλυτική και ολοκληρωμένη προσέγγιση της φυσιογνωμίας μίας περιοχής. **Πηγή: Βλαστός Θ. & Τ. Μπιρμπίλη (2001), Φτιάχνοντας πόλεις για ποδήλατο. Στοιχεία αισθητικής και κατασκευής**

Το ποδήλατο, αντιπροσωπεύοντας πλέον σημαντικά ποσοστά των αστικών μετακινήσεων και δεδομένων των πολλών πλεονεκτημάτων του, προσελκύει την προσοχή των σχεδιαστών της κυκλοφορίας ως ένα μέσο το οποίο δικαιούται να προωθηθεί όσο γίνεται περισσότερο (Βλαστός, 2000).

Σύμφωνα με το Σκυργιάννη Χ. (1996) η χρήση του ποδηλάτου ως μέσο μεταφοράς παρουσιάζει τα παρακάτω πλεονεκτήματα:

- Φθινό στην απόκτησή του και ανέξοδο στη χρήση του
- Δεν μολύνει την ατμόσφαιρα και είναι αθόρυβο
- Καταλαμβάνει ελάχιστο χώρο για κυκλοφορία και στάθμευση οπότε μπορεί να ενισχύσει σημαντικά την προσπάθεια για αποσυμφόρηση και εκτόνωση του κυκλοφοριακού φόρτου στις ευαίσθητες περιοχές
- Δεν προκαλεί σοβαρά ατυχήματα λόγω της περιορισμένης ταχύτητας που μπορεί να αναπτύξει
- Ο συνολικός μέσος χρόνος μετακίνησης είναι συγκρίσιμος με τον αντίστοιχο των άλλων μέσων για μικρές και μέσες αποστάσεις (ειδικά στους κεντρικούς τομείς των πόλεων είναι μικρότερος)
- Η χρήση του μπορεί να επιβάλλει ένα υγιεινό τρόπο ζωής αφού εξασφαλίζεται ολοκληρωμένη σωματική άσκηση
- Τα εξαρτήματά του είναι φιλικά προς το περιβάλλον και ανακυκλώσιμα (Σκυργιάννη, 1996).

Αλλά και ένα μικρό αριθμό μειονεκτημάτων:

- Η χρήση του μπορεί να περιοριστεί από τις καιρικές συνθήκες. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί να αποτελέσει μόνιμο συγκοινωνιακό μέσο για όσους το χρησιμοποιούν
- Ο αναβάτης είναι εκτεθειμένος και ευάλωτος στα ατυχήματα
- Η δεδομένη μορφολογία του εδάφους βάζει όρια στην χρησιμοποίησή του και μπορεί να αποκλείσει ορισμένες περιοχές με έντονη κλίση (Σκυργιάννης, 2002/2003).

Στο μειονέκτημα που αφορά τις καιρικές συνθήκες δεν μπορεί κανείς να παρέμβει, ενώ στα άλλα δύο καλείται ο μελετητής να υποδείξει τρόπους με τους οποίους θα ελαχιστοποιήσει ή ακόμα θα εκμηδενίσει τα αρνητικά αποτελέσματα.

Είναι γεγονός ότι μέχρι σήμερα το μεγαλύτερο μειονέκτημα για την ευρεία χρήση του ποδηλάτου είναι η ελάχιστη ασφάλεια που παρέχεται στον ποδηλάτη κατά την κίνησή του.

Εικόνα 46: Οικολογική και οικονομική επιβάρυνση ποδηλάτου

7.3.2. Προτάσεις για την ασφαλή ύπαρξη του ποδηλάτου

Οι προτάσεις που αφορούν στην ασφάλεια του ποδηλάτου επιτυγχάνονται με δύο τρόπους:

1. Με θωράκιση του ποδηλάτου από το αυτοκίνητο, εκεί όπου οι ταχύτητες είναι υψηλές. Οι αποκλειστικές λωρίδες κίνησης του ποδηλάτου έχουν νόημα μόνο στους δρόμους εκείνους που είναι βασικοί για την κυκλοφορία των αυτοκινήτων και των οποίων η ταχύτητα δεν μπορεί εύκολα να περιοριστεί
2. Με μείωση των ταχυτήτων σε δρόμους περιοχών κατοικίας ώστε το ποδήλατο να μπορεί να συνυπάρχει με το αυτοκίνητο χωρίς να απαιτείται υλοποίηση ειδικής υποδομής, δηλαδή αποκλειστικών λωρίδων κίνησης (Βλαστός και Μπιρμπίλη, 2001).

7.3.3. Κατηγορίες Ποδηλατοδρόμων

Ο ποδηλατόδρομος ορίζεται η οδός ή τμήμα οδού αποκλειστικής κυκλοφορίας ποδηλάτων. Οι ποδηλατόδρομοι διακρίνονται σε τρεις βασικούς τύπους:

- τους αυτόνομους
 - τους παράλληλους προς το δρόμο
 - τις λωρίδες ποδηλάτων,
- ενώ υπάρχουν επίσης οι πεζοποδηλατόδρομοι και οι ιδιαίτερες λειτουργίες των περιοχών πειθαρχημένης κυκλοφορίας.

Τύπος Α: Αυτόνομος ποδηλατόδρομος

Χαράσσεται ανεξάρτητα από τις άλλες κυκλοφοριακές ρυθμίσεις και είναι συνήθως διπλής κατεύθυνσης σε συνολικό προτεινόμενο πλάτος 3,00 μ. Αν υπάρχει και κίνηση πεζών πρέπει να είναι σαφώς διαχωρισμένη και συνολικό πλάτος τουλάχιστον 4,00 μ.

Τύπος Β: Παράλληλος προς τον δρόμο ποδηλατόδρομος

Ο ποδηλατόδρομος ακολουθεί την χάραξη του δρόμου αλλά διαχωρίζεται από το οδόστρωμα. Είτε βρίσκεται στο επίπεδο του πεζοδρομίου είτε σε ενδιάμεσο μεταξύ του πεζοδρομίου και του οδοστρώματος, με διαχωριστική λωρίδα μεταξύ ποδηλατοδρόμου και δρόμου. Σε αυτό τον τύπο των ποδηλατοδρόμων υπάρχει σχετικός κίνδυνος για τους ποδηλάτες, κύρια στις διασταυρώσεις, αφού ο οδηγός των μηχανοκίνητων μέσων δεν αντιλαμβάνεται εύκολα την ύπαρξη του ποδηλάτη. Επίσης δημιουργούνται προβλήματα σε σημεία όπου υπάρχουν είσοδοι – έξοδοι οχημάτων από τις ιδιοκτησίες.

Τύπος Γ: Λωρίδες ποδηλάτου

Οι λωρίδες ποδηλάτου βρίσκονται στο κατάστρωμα του δρόμου, χωρίζονται από τα ρεύματα κυκλοφορίας των αυτοκινήτων με οριζόντια και κάθετη σήμανση και απαιτούν πλάτος 1,60 μ. Στις λωρίδες ποδηλάτων η κατεύθυνση της κίνησης είναι η ίδια με αυτή των οχημάτων.

Τύπος Δ: Πεζοποδηλατόδρομος

Πρόκειται για πεζόδρομους όπου επιτρέπεται και η κυκλοφορία του ποδηλάτου με ή χωρίς ιδιαίτερη λωρίδα, εφόσον υπάρχει απόλυτη συμβατότητα των δύο .

Τύπος Ε: Περιοχές πειθαρχημένης κυκλοφορίας

Πρόκειται για περιοχές πλήρους συνύπαρξης, στον ίδιο κυκλοφοριακό χώρο, αυτοκινήτων, ποδηλάτων και πεζών. Με κατάλληλες ρυθμίσεις στο οδικό δίκτυο και ειδικές τεχνικές επεμβάσεις, επιτυγχάνεται:

1. η κίνηση των αυτοκινήτων με ταχύτητες κάτω των 30 χλμ/ώρα, η στάση και η στάθμευση
2. η διακοπή όλων των διαμπερών κινήσεων για τα αυτοκίνητα. Με την τεχνική αυτή, ευρύτατα διαδεδομένη, πλέον, στην Ευρώπη σε περιοχές κατοικιών, εξυπηρετούνται πολύ καλύτερα οι κάτοικοι, αναιρούνται πολλά από τα μειονεκτήματα των αμιγών πεζόδρομων (για παράδειγμα κατάργηση θέσεων στάθμευσης) και δεν απαιτούνται ιδιαίτεροι ποδηλατόδρομοι (Σκυργιάννης, 1996)

	Μιας κατεύθυνσης	Δύο κατευθύνσεων
Τύπος Α	1,00 – 1,60 μέτρα	2,00 – 3,00 μέτρα
Τύπος Β	1,60 – 2,00 μέτρα	2,00 – 2,50 μέτρα
Τύπος Γ	1,60 μέτρα	
Τύπος Δ	Κοινό πλάτος 2,50 μέτρα	
Πλάτος προστατευτικής νησίδας για τον τύπο Β: 0,75 μέτρα		

Πίνακας 5: Τα ελάχιστα και τα επιθυμητά πλάτη των Ποδηλατοδρόμων
 Πηγή: Σκυργιάννης, 1996

Επιπρόσθετα, ο ποδηλατόδρομος οφείλει να καλύπτει ορισμένες ανάγκες και να εξασφαλίζει ορισμένες προϋποθέσεις κατά την χάραξή του:

1. Να εξασφαλίζει πρόσβαση στο κέντρο της πόλης
2. Να εξυπηρετεί βασικές εγκαταστάσεις εκπαίδευσης, άθλησης, ψυχαγωγίας, αγορών
3. Να παρέχει στον ποδηλάτη αίσθημα ασφάλειας, ακόμη και στις διασταυρώσεις με τα αυτοκίνητα και να του διασφαλίζει πλήρη οπτική επαφή με την υπόλοιπη κυκλοφορία
4. Να μην είναι «ενεργειακά» ασύμφορος, που σημαίνει να μην έχει μεγάλες κλίσεις και να είναι ο συντομότερος δυνατός
5. Να είναι πάντα ελεύθερος από κάθε είδους εμπόδια
6. Να φωτίζεται καλά την νύχτα και να αποφεύγεται, όσο είναι δυνατόν, την έντονη ηλιοφάνεια
7. Να είναι επαρκώς σημειωμένος
8. Να έχει ειδικά μελετημένες ράμπες όπου υπάρχει αλλαγή επιπέδου (Σκυργιάννης, 2002/2003).

Οι ποδηλατόδρομοι είναι επιθυμητό να αποτελούν δίκτυο. Στο δίκτυο των ποδηλατοδρόμων ανήκουν (και πρέπει να μελετηθούν μαζί) και εγκαταστάσεις στάθμευσης ποδηλάτων.

7.3.4. Βασικές Αρχές Σχεδιασμού Δικτύου Ποδηλατοδρόμων

Υπάρχουν κάποιες αρχές οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να τηρούνται κατά το σχεδιασμό ενός ποδηλατοδρόμου για την καλύτερη λειτουργία του αλλά και για να μην αλλοιώνεται η εικόνα και η λειτουργικότητα της πόλης. Απαραίτητοι παράγοντες λοιπόν για τον σχεδιασμό ενός ποδηλατοδρόμου κρίνονται:

1. Να υπάρχει απλότητα στο σχεδιασμό του δικτύου
2. Να βελτιωθεί η αισθητική ποιότητα του οδικού περιβάλλοντος
3. Ο σχεδιασμός να αποσκοπεί στο να γίνεται συνεχώς αισθητή στον οδηγό η παρουσία του ποδηλάτη και αντίστροφα
4. Προσαρμογή του δικτύου ποδηλάτου στα πολεοδομικά, γεωγραφικά, και κυκλοφοριακά χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής

5. Το ποδήλατο να ενταχθεί προοδευτικά στην πόλη αλλά και στη ζωή των πολιτών ξεκινώντας από μικρές διαδρομές στις περιοχές κατοικίας
6. Οι πόλοι έλξης να συνδέονται με ένα συνεχές δίκτυο για το ποδήλατο
7. Ο ποδηλάτης να φτάνει με ασφάλεια παντού με σχεδιασμό κατάλληλων αρθρώσεων μεταξύ των επιμέρους δικτύων
8. Η δημιουργία ενός δικτύου χώρων στάθμευσης για την ασφαλή πρόσδεση των ποδηλάτων
9. Η σήμανση για τα ποδήλατα πρέπει να είναι αναγνωρίσιμη και σαφής, να έχει μεγάλη συχνότητα εμφάνισης και να χρησιμοποιείται με συνέπεια

(Βλαστός και Μπιρμπίλη, 2001)

Τέλος, όταν έχει χαθεί η συνήθεια των πολιτών να σκέπτονται τις μετακινήσεις τους με βάση το ποδήλατο, πρέπει να τους συστήσουμε και να τους θυμίσουμε ότι το ποδήλατο μπορεί να αποτελέσει έναν αποτελεσματικό και ευχάριστο τρόπο καθημερινής μετακίνησης. Για να τους κάνουμε να σκεφτούν το ποδήλατο, πρέπει να τους δείξουμε το δρόμο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000).

7.3.5. Δημιουργία ποδηλατοδρόμου στο Ναύπλιο

Η κυριαρχία του αυτοκίνητου είναι γεγονός υποβαθμίζοντας οποιαδήποτε έννοια ποιότητα ζωής. Υπάρχει όμως μεγάλη μερίδα πολιτών που αντιστέκεται καθημερινά. Παρά τις αντίξοες κυκλοφοριακά συνθήκες πολλοί κάτοικοι μα πολλοί περισσότεροι μαθητές χρησιμοποιούν το ποδήλατο στις καθημερινές τους συναλλαγές. Μια απλή ματιά στα κάγκελα των σχολείων θα μας δείξει ότι το ποδήλατο μπορεί να γίνει τρόπος ζωής στην πόλη μας.

Το Ναύπλιο είναι μια από τις πόλεις που μπορεί να αναπτύξει ένα δίκτυο ποδηλατοδρόμων. Μπορεί το ποδήλατο να μπει οργανωμένα στη ζωή μας. Χρειάζεται όμως μια ολοκληρωμένη μελέτη και η πολιτική βούληση για την εφαρμογή της.

Ποδηλατοδρόμοι

Είναι αναγκαίο να δημιουργηθεί ένα δίκτυο ποδηλατοδρόμων που οι ποδηλάτες θα κυκλοφορούν με ασφάλεια. Με σημεία αναφοράς το ιστορικό κέντρο, το Γυμνάσιο, το Λύκειο, το αθλητικό κέντρο και το πολιτιστικό κέντρο 'Φουγάρο' υπάρχει η δυνατότητα να διαμορφωθούν αυτόνομοι ποδηλατοδρόμοι.

Ο στόχος για την περιοχή μελέτης είναι η δημιουργία ενός δικτύου ποδηλατοδρόμων στην λεωφόρο Ασκληπιού που θα οδηγεί στο πάρκο καθώς και ένα δίκτυο εντός αυτού. Ο ποδηλατοδρόμος στην οδό Ασκληπιού μπορεί να κατασκευαστεί στον

άξονα του δρόμου (στο σημερινή νησίδα) για να μην έχει πολλές διασταυρώσεις με κάθετους δρόμους, όπως θα συμβεί εάν κατασκευαστεί δεξιά και αριστερά του δρόμου. Άρα τα ποδήλατα θα κινούνται με μεγαλύτερη ασφάλεια. Αρχιτεκτονικά θα μπορούσε να διαμορφωθεί μια δεύτερη δεντροστοιχία (παράλληλη με την υπάρχουσα) ώστε να ορίζεται καλύτερα ο ποδηλατοδρόμος. Με τον τρόπο αυτό θα κατασκευαστεί ένας ποδηλατοδρόμος στη μέση του δρόμου και όχι δύο δεξιά και αριστερά. (Πηγή: Μπάμπης Αντωνιάδης (29-11-2012) άποψη για τους ποδηλατοδρόμους στην πόλη του Ναυπλίου στο δημοτικό συμβούλιο Ναυπλίου)

Από τις απαντήσεις των πολιτών στο ερωτηματολόγιο είναι εμφανής η διάθεση τους να χρησιμοποιήσουν το ποδήλατο ως μέσο μεταφοράς. Η επιθυμία τους αυτή αποτρέπεται μέχρι στιγμής λόγω της έλλειψης κατάλληλων υποδομών. Εμφανίζονται θετικοί, συνεπώς, στην κατασκευή του παραπάνω ποδηλατοδρόμου.

Εντός του πολεοδομικού ιστού της πόλης του Ναυπλίου δρόμοι που μπορούν να ενταχθούν σε δίκτυο είναι (εικόνα 47):

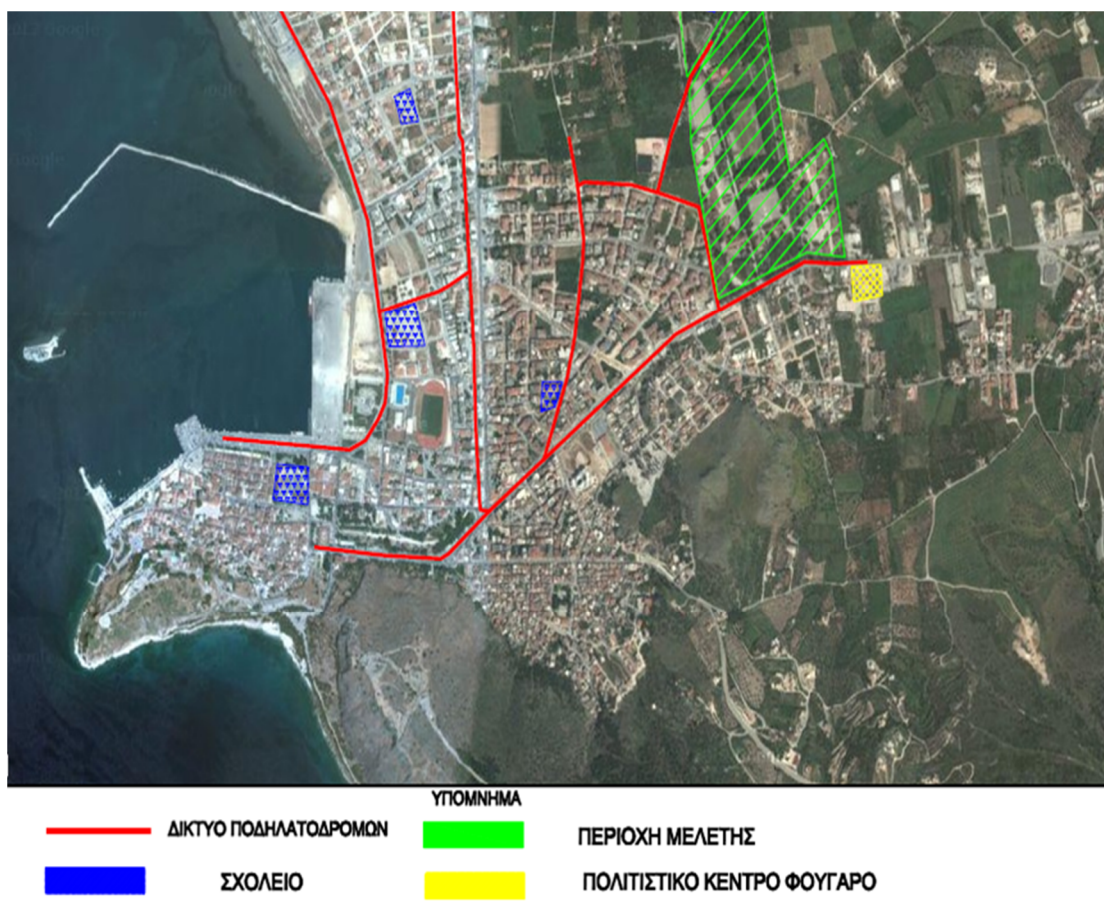
1. Η οδός Αιγίου
2. Η οδός Ασκληπιού
3. Η οδός Αγ Ανδριανού
4. Η παραλιακή Ν. Κίου
5. Η οδός προς Αγ Μονή και άξονας επικοινωνία με την Άρια.
6. Η οδός Β. Κωνσταντίνου

Δανειστικό ποδήλατο

Δημιουργία «δανειστικής ποδηλατοθήκης» κοντά στους χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων. Με τον τρόπο αυτό ο επισκέπτης μπορεί να παρκάρει το αυτοκίνητο και για την γνωριμία του με την πόλη να δανείζεται ποδήλατο. Το ίδιο μπορεί να κάνει και ο κάτοικος της πόλης για την κυκλοφορία του. Με τον τρόπο αυτό προτρέπουμε τους επισκέπτες να αποφεύγουν την κυκλοφορία των αυτοκινήτων στο ιστορικό κέντρο και παράλληλα πετυχαίνουμε την καλύτερη εξυπηρέτησή τους.

Εναλλακτικός τουρισμός και ποδήλατο

Η χρήση του ποδηλάτου μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο και στον προσανατολισμό της τουριστικής κίνησης της πόλης σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Σήμερα είναι σημαντική ευκαιρία με την χάραξη του δρόμου Ναυπλίου Επιδαύρου ο Δήμος να ζητήσει και να αγωνιστεί ώστε να μελετηθεί παράλληλος ποδηλατόδρομος στην διαδρομή. Με αφετηρία το Ναύπλιο ο τουρίστας θα μπορεί να επισκέπτεται με ποδήλατο το Θέατρο της Επιδαύρου και τα σημαντικά μνημεία της ευρύτερης περιοχής και να επιστρέφει στο Ναύπλιο. Η πόλη μπορεί να αξιοποιήσει το συγκριτικό τουριστικό της πλεονέκτημα ανοίγοντας τους ορίζοντές της και σε άλλες σύγχρονες εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορεί να έχουν και αναφορά το ποδήλατο.

Εικόνα 47: Δίκτυο Ποδηλατοδρόμων στο Ναύπλιο

8. Προβλήματα εφαρμογής σχεδίου ανάπτυξης

Ασφαλώς μια ακριβής μελέτη για την εφαρμογή των παραπάνω προτάσεων απαιτεί συνδυασμό επιστημόνων και λεπτομερή καταγραφή των εγκαταστάσεων και των δυνατοτήτων της περιοχής μελέτης, κάτι που στα πλαίσια μιας διπλωματικής δεν είναι δυνατό να συμβεί. Τα προβλήματα εφαρμογής διακρίνονται σε τοπικά και γενικότερα.

8.1. Τοπικά

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει στόχο να κατανοήσει καλύτερα τα προβλήματα της πόλης, μέσα από τις πληροφορίες των κατοίκων. Οι ανάγκες τους όμως ποικίλλουν και πολλές φορές έρχονται σε αντίθεση. Ο Δήμος σε συνεργασία με το μελετητή θα πρέπει να ευαισθητοποιήσει τους κατοίκους να εκτιμήσουν τις αξίες της πόλης τους που πιθανόν δεν είχαν συνειδητοποιήσει και να μην σκέπτονται με καθαρά οικονομικά κριτήρια. Έτσι οι τοπικοί φορείς μπορούν να αποκτήσουν πολιτική άποψη και εκτίμηση ως προς το ποιες μεταβολές είναι αποδεκτές και ποιες όχι, στην πόλη τους και να βοηθήσουν στην επίλυση των τυχόν συγκρουόμενων απόψεων μεταξύ των διαφορετικών ομάδων πολιτών.

Η μελέτη αφορά ανάπτυξη χώρου στρατοπέδου στον οποίο δραστηριοποιούνται μέχρι σήμερα εκατοντάδες αξιωματικοί και στρατιώτες. Η οικονομική ενίσχυση που προσφέρουν στην πόλη του Ναυπλίου είναι σημαντική. Παράλληλα ο εφοδιασμός και οι ανάγκες του για συντήρηση καλύπτονται κατά κύριο λόγο από ιδιωτικές επιχειρήσεις της πόλης. Εύλογες είναι, λοιπόν, οι αντιδράσεις των πολιτών στην φημολογία κατάργησης του χωρίς καμία εναλλακτική πρόταση. Η χρήση που προτείνεται δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας και προσβλέπει σε εισροή νέων μορφών τουρισμού.

Οι ανάγκες του τοπικού πληθυσμού, όπως προκύπτει και από το ερωτηματολόγιο, είναι η εργασία και οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Η οικονομική κρίση που βιώνουμε σε συνδυασμό με την έξαρση της ανεργίας ωθεί στον σχεδιασμό των αναπλάσεων με επιχειρηματικά κριτήρια. Ωστόσο η ανάγκη των κατοίκων του Ναυπλίου για ελεύθερους χώρους υπερκερνά την κατεύθυνση του σχεδιασμού για επιχειρηματικές δραστηριότητες.

8.2. Γενικότερα

Απουσία της πολιτείας

Αδυναμία της πολιτείας να συντονίσει τους θεσπισθέντες πολεοδομικούς σχεδιασμούς και να άρει τις αντιφάσεις τους.

Πλημμελής καταγραφή των ιδιαίτερων πολεοδομικών συνθηκών που επικρατούν στη σύγχρονη πόλη. Η απουσία της πολιτείας επιτείνεται και από το γεγονός ότι δεν παρέχονται σε όλους τους φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία εκπόνησης του ΓΠΣ ασφαλή δεδομένα και προβλέψεις, έτσι ώστε να συνταχθούν αξιόπιστα συμπεράσματα για την οργάνωση των χρήσεων γης.

Η έλλειψη δεσμευτικών κατευθυντήριων οδηγιών για το μελετητή.

Οι προδιαγραφές σύνταξης των πολεοδομικών σχεδίων δεν πρέπει μόνο να αποτελούν για τον μελετητή γενικές κατευθυντήριες γραμμές συλλογής στοιχείων, αλλά ταυτόχρονα οφείλουν να απαρτίζουν το πλαίσιο, με το οποίο να ελέγχεται σε κάθε χρονική περίοδο και σε κάθε στάδιο επεξεργασίας η αξιολογική ανάλυση τόσο του κάθε δεδομένου ξεχωριστά, όσο και της σύνθεσης τους. Η σκέψη αυτή ενισχύεται και από τη μεταστροφή του ρόλου του μελετητή στη διαδικασία του πολεοδομικού σχεδιασμού «Ο ρόλος του δεν θα είναι πλέον να σχεδιάζει και να εισηγείται αποφάσεις, αλλά να διαπραγματεύεται, να επικοινωνεί, να διευκολύνει την υλοποίηση πρωτοβουλιών που θα προέρχονται από τους πολίτες, και να λειτουργεί ως καταλύτης, προς την κατεύθυνση απόκτησης περισσότερης γνώσης, αμοιβαίας μάθησης και ενεργοποίησης όσο περισσότερων δρώντων στο παιχνίδι ανάπτυξης του χώρου, που παύει να είναι προνόμιο μιας αλαζονικής και απόμακρης διοίκησης. Ο πολεοδόμος γίνεται διαπραγματευτής (negotiator) και διευκολυντής (facilitator) πρωτοβουλιών και εξελίξεων» (Λ. Βασενχόβεν, Η δημοκρατικότητα του σχεδιασμού)

Η χρονοβόρα διαδικασία εκπόνησης του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου καθιστά παρωχημένες τις ρυθμίσεις του.

Η ιδιαίτερη χρονική καθυστέρηση της διαδικασίας εκπόνησης και έγκρισης του ΓΠΣ καθιστά ανεπίκαιρες τις εκτιμήσεις του μελετητή. Αν μάλιστα συνυπολογίσει κανείς και τη σημαντική χρονική επιβράδυνση της εκπόνησης και έγκρισης πολεοδομικής μελέτης και της πράξης εφαρμογής, με τις οποίες υλοποιείται το περιεχόμενο του ΓΠΣ, τότε δικαιολογημένα διαπιστώνεται πως ο πολεοδομικός σχεδιασμός στην Ελλάδα είναι σε δυσαρμονία με το σύγχρονο κοινωνικό και οικονομικό γίγνεσθαι.

Προβλήματα εφαρμογής του π.δ. 23.2/6.3.1987 για τον καθορισμό χρήσεων γης.

Θα πρέπει να επισημανθεί πως οι δυναμικές χωρικές μεταβολές που επέρχονται στις αστικές και περιαστικές περιοχές δύσκολα πλέον μπορεί να θεωρηθεί ότι εντάσσονται στο ρυθμιστικό πεδίο εφαρμογής του π.δ. της 23.2/6.3.1987

Η ανεπάρκεια μηχανισμών ελέγχου της εφαρμογής των χρήσεων γης

Η αποχή της πολιτείας επισφραγίζεται και από την ανεπάρκεια μηχανισμών ελέγχου και εφαρμογής των χρήσεων γης, καθώς και μηχανισμών παρακολούθησης των αλλαγών στις χρήσεις γης. Η αδυναμία ουσιαστικού ελέγχου των χρήσεων γης στις αστικές και ιδίως στις περιαστικές περιοχές καθιστά προβληματική την αντιμετώπιση των χωροθετικών πιέσεων που προκαλούν οι σύγχρονες μορφές οικονομικής δραστηριότητας, όπως πολυκαταστήματα με πολλαπλές συνοδευτικές λειτουργίες, επιχειρηματικά πάρκα, πολυδύναμα κέντρα δραστηριοτήτων. Ως εκ τούτου η διαχείριση των χρήσεων γης προκύπτει ως αποτέλεσμα μιας ευτυχούς συγκυρίας, παρά μιας ορθολογικής πολεοδομικής, περιβαλλοντικής και πολιτικής στοχοθεσίας.

Κατά την επικρατούσα άποψη στη θεωρία, ο έλεγχος είναι και μέσο άσκησης της εξουσίας, η οποία άλλωστε, χωρίς τη δυνατότητα επιβολής της θέλησής της δεν είναι νοητή. (Α.Μάνεσης, *Συνταγματικό Δίκαιο*, Ι, 1980, σ. 28) Επίσης, η νομολογία δέχεται ότι «η συνταγματική αρχή του Κράτους Δικαίου, του οποίου θεμελιώδης επιδίωξις είναι η πραγμάτωση του Δικαίου εις την Πολιτείαν, επιτυγχάνεται πρωτίστως δια της διαφυλάξεως του κύρους του νόμου» (ΣΤΕ 247/1980). Όμως στο βαθμό που η κρατική εξουσία αδυνατεί να ασκήσει ή ασκεί περιορισμένο έλεγχο της εφαρμογής ενός πολεοδομικού κανόνα δικαίου, τότε σχετικοποιείται η ικανότητα επιβολής της βούλησής της. Ως εκ τούτου, μειώνεται η ικανότητα του κράτους να εξουσιάζει, εφόσον αμβλύνεται η άσκηση κρατικού καταναγκασμού σε εκείνους που δεν επιτάσσονται στις επιταγές του διότι διαφωνούν με αυτές. Από αυτή την άποψη ματαιώνεται ένας από τους πλέον βασικούς σκοπούς της κρατικής εξουσίας, που

υλοποιείται με τη θέσπιση του κανόνα δικαίου: να διατηρεί την τάξη, να διασφαλίζει την κοινωνική συμβίωση και ειρήνη.

Η μερική εφαρμογή του πολεοδομικού νόμου, δηλαδή η εφαρμογή του επί ορισμένων μόνον προσώπων, δημιουργεί μια προνομιακή μεταχείριση εκείνων που αρνούνται να υπαχθούν στην εφαρμογή του. Η ευνοϊκή από το κράτος αντιμετώπιση εκείνων που παραβιάζουν το νόμο, καταστρατηγεί την αρχή της ισότητας στο μέτρο που συντρέχει διαφορετική μεταχείριση ανόμοιων περιπτώσεων. Διότι το άρθρο 4 του Συντάγματος επιτάσσει όχι μόνο την ισότητα του νόμου απέναντι στους πολίτες αλλά και την ισότητα των πολιτών απέναντι στο νόμο. (Κ. Χρυσόγονος, *Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα*, 2006, σ. 119)

9. Προτάσεις – Συμπεράσματα

Οι αναπλάσεις είναι ένα ευαίσθητο εργαλείο πολεοδομικού σχεδιασμού το οποίο μπορεί να ανταποκριθεί στο σύγχρονο πρόσταγμα για βιώσιμο σχεδιασμό και ανάπτυξη των πόλεων.

Η σύγχρονη πόλη κατατίθεται στον διεθνή στίβο ως ανταγωνιστικό προϊόν και προσπαθεί να πείσει την αγορά για την αξία της. Παράλληλα, και για να διατηρήσει την ανταγωνιστικότητά της, πρέπει να κοιτάξει προς την αντίθετη κατεύθυνση: τα περιβαλλοντικά προβλήματα πιέζουν για λύσεις με αειφορική θεώρηση. Η πληθυσμιακή παράμετρος, τόσο λόγω μεγέθυνσης όσο και λόγω μεταβαλλόμενης σύνθεσης, συμπληρώνει το σύνθετο του ζητήματος.

Από τους τρεις πυλώνες της αειφορίας - οικονομική αποδοτικότητα, περιβαλλοντική αναβάθμιση, κοινωνική συνοχή - αποκτά όλο και μεγαλύτερη προτεραιότητα ο δεύτερος. Η δημιουργία μιας 'συμπαγούς πόλης' με εγγύτητα εργασίας - κατοικίας για μείωση των μετακινήσεων καλλιεργεί μια θεώρηση που απαντά επαρκώς στα περιβαλλοντικά ζητήματα χωρίς να αγνοεί το οικονομικό μέρος και την κοινωνική συνοχή.

Η πολιτική αναπλάσεων με την ευελιξία που διαθέτει για επεμβάσεις στον αστικό ιστό μοιάζει το κατάλληλο εργαλείο για την επίτευξη ενός πιο συνεκτικού μοντέλου πόλης, το οποίο μορφοποιείται με υψηλότερες πυκνότητες κατοίκησης, ανάμιξη χρήσεων γης και αναζωογόνηση των κεντρικών περιοχών. Η επιτυχής εφαρμογή της απαιτεί ιδιαίτερους χειρισμούς και πρέπει να λαμβάνει υπόψη πλήθος παραγόντων: σταδιακός σχεδιασμός και εφαρμογή, ποικιλία χρηματοδοτικών πηγών, καινοτομικές προσεγγίσεις στη διαμόρφωση των κτιρίων που θα υπολογίζουν τις βιοκλιματικές παραμέτρους κλπ., ενεργό συμμετοχή των κατοίκων - χρηστών στο πρόγραμμα ανάπτυξης, οικονομικά και διοικητικά αυτοτελής Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τα προηγούμενα δηλώνουν το πλαίσιο μιας προσπάθειας που επιχειρεί ολιστική αντιμετώπιση του θέματος και δεν εστιάζει όπως στο παρελθόν στο φυσικό σχεδιασμό.

Το μοντέλο ανάπτυξης των ελληνικών πόλεων μέσω της αντιπαροχής και της αυθαίρετης δόμησης έχει δεκαετίες ενσταλάξει στη συνείδηση πολιτών και Πολιτείας (χωρίς διάθεση γενικεύσεων) νοοτροπίες που δεν αποτελούν γόνιμο έδαφος για πρωτοβουλίες αναπλάσεων. Το θεσπισμένο νομοθετικό πλαίσιο (ν.2508/97) που κάλυψε ένα κενό της νομοθεσίας της δεκαετίας του '80, παρουσιάζει μια ποικιλία εργαλείων και περιπτώσεων ανάπτυξης. Παρόλ' αυτά δεν έχει ακόμα δοκιμαστεί

ιδιαίτερα στην πράξη άρα δεν υπάρχουν εγγυήσεις για την επιχειρησιακότητα των εργαλείων. Ακόμα όμως και αν αγνοήσουμε τα έως τώρα λεχθέντα σε αυτή την παράγραφο, η κατακερματισμένη έγγεια ιδιοκτησία με τις προσδοκίες κερδοφορίας, τακτοποίησης κλπ. που δημιούργησε και εξακολουθεί να δημιουργεί στα νοικοκυριά, αποτελεί τον κύριο παράγοντα διαμόρφωσης «πολεοδομικής συνείδησης» στην Ελλάδα.

Η αναγκαιότητα στροφής της πολεοδομικής πολιτικής στις αναπλάσεις -έναντι των επεκτάσεων- έχει επισημανθεί από την επιστημονική κοινότητα ήδη από την δεκαετία του 80. (Ευαγγελίδου Μ., 1988, Κοσμάκη κά., 1992). Τα λίγα παραδείγματα που έχουν υλοποιηθεί εν τω μεταξύ έχουν εμπλουτίσει την σχετική εμπειρία της διοίκησης σε επιστημονικό και πολιτικό επίπεδο. Δυστυχώς όμως, όπως συμβαίνει συχνά η αποκτηθείσα τεχνογνωσία δεν αξιοποιείται επαρκώς.

Ανακεφαλαιώνοντας τις βασικές αρχές μιας πολιτικής αναπλάσεων στην Ελλάδα, όπως προέκυψαν από την εργασία σημειώνονται τα ακόλουθα:

1. Περιορισμός της οικιστικής ανάπτυξης στις εντός σχεδίου περιοχές
2. Αξιοποίηση του υπάρχοντος οικοδομικού κελύφους και τεχνικής υποδομής
3. Ανάπτυξη συνθηκών «φύσης» στις περιοχές κατοικίας
4. Οργάνωση δημόσιων υπαίθριων χώρων με προτεραιότητα στον πεζό, πολιτική περιορισμού του αυτοκινήτου με προώθηση της χρήσης ΜΜΜ
5. Σταδιακός σχεδιασμός και εφαρμογή των επεμβάσεων
6. Ευαισθητοποίηση των κατοίκων

Η μόνη απαραίτητα μακροπρόθεσμη δράση είναι η ευαισθητοποίηση των κατοίκων (ξεκινώντας από τα δημοτικά σχολεία με σχετικά μαθήματα και συνεχίζοντας στους ενήλικες) ώστε μελλοντικά να επιτευχθεί η ενεργοποίησή τους. Η συγκεκριμένη πρόταση αποσκοπεί στην άρση της μη ουσιαστικής συμμετοχής των πολιτών στα κοινά στην Ελλάδα και ευελπιστεί να οδηγήσει σε ισχυροποίηση της αναιμικής κοινωνίας πολιτών. Άλλωστε η δημοκρατία τον 21ο αιώνα δεν μπορεί να στηρίζεται μόνο σε αντιπροσωπευτικές δομές, τουλάχιστον σε σχέση με ζητήματα που αφορούν όλους, όπως αυτό της ποιότητας ζωής. Το μέσο μορφωτικό επίπεδο των πολιτών και οι θεσμικές εγγυήσεις επιβάλλουν τη συμμετοχή όλων στις εν λόγω διαδικασίες.

Αναγνωρίστηκε η αναγκαιότητα για αναπλάσεις στο παρόν της πόλης. Ένα υπερκείμενο των αστικών αναπλάσεων ερώτημα, με το οποίο δεν ασχολήθηκε η εργασία αυτή αφορά το καθεαυτό μέλλον της πόλης. Ο σχεδιασμός αδυνατεί να προβλέψει τα πάντα, προσαρμοζόμενος όπως η θεωρία στα τερτίπια της πράξης η οποία προηγείται (εκτός και αν υιοθετηθούν ακραιφνώς πολιτικοποιημένες ερμηνείες). Όποιο και αν είναι πάντως το μέλλον της πόλης, γενική ομοφωνία υπάρχει - σε επίπεδο διακηρύξεων των Αρχών και σε επίπεδο επιθυμίας των πολιτών - ως προς την ανάγκη να είναι βιώσιμο.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Harvey D. (2008), Το δικαίωμα στην πόλη.
- Lefebvre, H. (1977), Το δικαίωμα στην πόλη : χώρος και πολιτική, μετάφραση: Πάνος Τουρνικιώτης, Κλώντ Λωράν, Αθήνα :Εκδόσεις Παπαζήση.

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αραβαντινός Α. (2007). Πολεοδομικός Σχεδιασμός: Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου (Β' Έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία.
- Βασιλείου Α. και Μπουντούρης Κ.(2010), ΝΑΥΠΛΙΟ Σημείωμα για την ιστορική εξέλιξη της πόλης
- Βλαστός Θ. και Μπιρμπίλη Τ. (2001), Φτιάχνοντας πόλεις για ποδήλατο. Στοιχεία αισθητικής και κατασκευής.
- Δοντά Μ. (2007), Ναύπλιο: οι επικίνδυνοι ατραποί της ανάπτυξης.
- Χρυσόγονος Κ. (2006), Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα.

Πρακτικά Συνεδρίων

- Heleco '05, Προσυνεδριακές εκδηλώσεις, Ο αειφορικός χωρικός σχεδιασμός στην Ελλάδα με φόντο την ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Το ιταλικό παράδειγμα
- Ζυγομαλάς Δ. (2006), Αξιόλογα κτήρια και σύνολα στα στρατόπεδα της Θεσσαλονίκης: καταγραφή, τεκμηρίωση, προοπτικές αξιοποίησης μέσα από τη διεθνή εμπειρία. Ημερίδα στρατόπεδα στην πόλη: ανάδειξη και αξιοποίηση, ΤΕΕ Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 1 Απριλίου 2006.
- Καπετανάκη-Μπριασούλη Ε.(2011) Σχεδιάζοντας αειφορικές χρήσεις γης: Η προτεραιότητα των αδιαπραγμάτευτων, εκδήλωση του ΓΕΩΤΕΕ με θέμα: “Η διαχείριση ζητημάτων αγροτικής ανάπτυξης και περιβάλλοντος στον Καλλικρατικό Δήμο”, Αρχάνες Κρήτης, 18 Μαρτίου 2011.
- Πολύζος Γ., Μπελαβίλας Ν και Βαταβάλη Φ.(2006), Τα στρατόπεδα ως πρόκληση αναβάθμισης του πολεοδομικού ιστού της Αθήνας. Δύο ενδεικτικά παραδείγματα: ΕΑΤ-ΕΣΑ και Γουδί. Ημερίδα στρατόπεδα στην πόλη: ανάδειξη και αξιοποίηση, ΤΕΕ Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 1 Απριλίου 2006.
- Χριστοδούλου Χ. (2006), Αξιοποίηση των στρατοπέδων στο οικιστικό περιβάλλον της βορειοδυτικής Θεσσαλονίκης: δυνητικά πεδία ευκαιριών ή κινδύνων. Ημερίδα στρατόπεδα στην πόλη: ανάδειξη και αξιοποίηση, ΤΕΕ Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 1 Απριλίου 2006.

Α δημοσίευτες εργασίες

- Δημητρακόπουλος Ν. (2006), Αστικές αναπλάσεις – Μελέτη περιπτώσεων, Τελική εργασία του τμήματος Γενικής Διοίκησης, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα.
- Ιωαννίδης Β.(2012) Η πόλη του μέλλοντος του Δοξιάδη μεταξύ μετεωρισμού και ανθρώπινης πραγματικότητας. Ερευνητική εργασία στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Βόλος.
- Λατιδάκη Α.(2011) Οικολογικός Σχεδιασμός περιοχής μεγάλης έκτασης Σημερινό Αεροδρόμιο Ηρακλείου. Διπλωματική εργασία στο τμήμα Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών, ΕΜΠ, Αθήνα.
- Μελάνη Α. (2010), Σενάρια ανάπτυξης και χωρικής ολοκλήρωσης περιοχής αστικού δίπολου Άργους-Ναυπλίου. Διπλωματική εργασία στο τμήμα Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών, ΕΜΠ, Αθήνα.
- Μήλια-Αργεΐτη Α. (2012), Από τη νεωτερική στη σύγχρονη πόλη, Ερευνητική Εργασία στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα.
- Μοσχούτη Ε. (2012), Αστική Αναζωογόνηση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών: Η περίπτωση του Ταύρου στην οδό Πειραιώς. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία του Δ.Π.Μ.Σ. Πολεοδομία - Χωροταξία στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ, Αθήνα.

Νομοθεσία

- Π.Δ. ΤΗΣ 23.2/6.3.1987 (ΦΕΚ 166 Δ'), "Κατηγορίες και περιεχόμενο των χρήσεων γης"
- Νόμος 1650 της 15/16.10.86, "Για την προστασία του περιβάλλοντος".
- Νόμος 1337/83, "Επέκταση των πολεοδομικών Σχεδίων. Οικιστική Ανάπτυξη και Σχετικές Ρυθμίσεις", (ΦΕΚ 33/Α/4-3-83).
- Νόμος 2508/97, "Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις", (ΦΕΚ 124/Α/13-6-97).

Άλλες Πηγές

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ναυπλιέων 2011-2014, Σεπτέμβριος 2012
- Κέντρο Εκπαιδύσεως Μηχανικού (2012), Ενημερωτικό φυλλάδιο για τα νεοτοποθετούμενα στελέχη στο ΚΕΜΧ.

Ηλεκτρονικές Πηγές

- www.nafplio.gr
- www.geodata.gov.gr
- www.statistics.gr
- www.kedke.gr
- www.cres.gr
- www.ypeka.gr

Παράρτημα

Παράρτημα Χαρτών

1. Σημεία ενδιαφέροντος στην πόλη του Ναυπλίου
2. Ανάπλαση περιοχής μελέτης

